

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Psikoloji Anabilim Dalı

Genel Psikoloji Bilim Dalı

**SOSYAL MEDYADA BELİRSİZLİĞİN VE SOSYAL KİMLİKLERİN
BİLİŞSEL, DUYGUSAL VE DAVRANIŞSAL TEPKİLER
ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ**

Eylem İrem Morkoç

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2023

SOSYAL MEDYADA BELİRSİZLİĞİN VE SOSYAL KİMLİKLERİN BİLİŞSEL,
DUYGUSAL VE DAVRANIŞSAL TEPKİLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Eylem İrem Morkoç

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Psikoloji Anabilim Dalı

Genel Psikoloji Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2023

KABUL VE ONAY

Eylem İrem Morkoç tarafından hazırlanan “Sosyal Medyada Belirsizliğin ve Sosyal Kimliklerin Bilişsel, Duygusal ve Davranışsal Tepkiler Üzerindeki Etkileri” başlıklı bu çalışma, 10.01.2023 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Nuray SAKALLI (Başkan)

Dr. Öğr. Üyesi Hayal YAVUZ GÜZEL (Danışman)

Dr. Öğr. Üyesi Yasemin ABAYHAN (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof.Dr. Uğur ÖMÜRGÖNÜLŞEN

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”** kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

...../...../.....

Eylem İrem Morkoç

1“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında zgn olduğunu, **Dr. Öğretim yesi Hayal YAVUZ GÜZEL** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Eylem İrem MORKOÇ

Kardeşlerim Sinem ve Emine'ye...

TEŞEKKÜR

Vivian Maier' in dediği gibi hiçbir şeyin sonsuza kadar sürmesi gerekmiyor, şimdi bu kapıyı kapatıp hızlıca diğer kapıya koşacağım. Ama önce odadakilere bir teşekkür borçluyum.

Öncelikle tez danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Hayal YAVUZ GÜZEL' e akademik anlamda güvenli limanım olduğu için minnettarım. Ne zaman kapısını çalsam büyük bir sabırla beni dinlediği, yönlendirdiği ve destek olduğu için ne kadar teşekkür etsem az. Bana akademik olarak kattıklarınız bir yana öğrencilere yaklaşımınızdan hayata bakışınıza kadar sizden çok şey öğrendim. Sizinle çalıştığım için çok şanslıyım. İyi ki varsınız.

Dr. Öğretim Üyesi Yasemin ABAYHAN' a bana sosyal psikoloji alanını sevdirdiği, lisans ve lisansüstü hayatım boyunca verdiği destek ve tez jürimdeki değerli katkıları için çok teşekkür ederim. Prof. Dr. Nuray SAKALLI 'ya tez savunmamda yer aldığı ve değerli katkıları için çok teşekkür ederim. Araştırma görevlisi Ayşe TUNA' ya tüm desteği için çok teşekkür ederim. Esprileri olmasa bu tezi tamamlamak çok zor olurdu.

Bu tezi yazarken en büyük destekçilerim olan kardeşlerim Emine ve Sinem'e çok teşekkür ederim. Yeri geldi benimle birlikte sabahladınız yeri geldi benimle birlikte veri girdiniz. Sizden ne kadar güç aldığımı anlatamam. İkinize de her zamanki gibi kocaman sarılıyorum. Sizinle büyümek çok güzel...

Annem ve babama her zaman yanımda oldukları, yapmak istediklerimi gerçekleştirmem için önümü açtıkları, bana inandıkları ve cesaret verdikleri için çok teşekkür ederim.

Bu tezi yazmaya başladığımda hayatımıza sürpriz olarak giren ve kalbimizde kocaman bir yer açan serseri mayın Şerocan'a bizi seçtiği için teşekkür ederim. Tavuk çorbası cennetinde gününü gün ettiğini biliyorum.

Arkadaşların kendi seçtiğimiz aile olduğunu bana gösteren Sümeyya, Yudum, Şule, Merve, Sevgi, Damla, Adile, Selin, Begüm, Esra... Sımsıcak kalbiniz, verdiğiniz güven, ne zaman yardım istesem hiç düşünmeden koşmanız, ağlarken de gülerken de benimle birlikte olmanız ne kadar kıymetli kelimelerle ifade edemem.

Son olarak deney sürecinde bana yardımcı olan lisans öğrencilerine çok teşekkür ederim. Merakınız, ilginiz ve öğrenme heyecanınızın hep sizinle olması dileğiyle...

ÖZET

MORKOÇ, Eylem İrem. *Sosyal Medyada Belirsizliğin ve Sosyal Kimliklerin Bilişsel, Duygusal ve Davranışsal Tepkiler Üzerindeki Etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2023.

İnsanlar yaşam boyunca karşılaştıkları belirsizlikleri azaltmak için çabalamaktadır ve belirsizlikle baş etmenin etkili yollarından biri grupta kimliklenmektir. Günümüzde sosyal medya platformları grup etkinlikleri için yeni bir ortam sağlamaktadır. Bu nedenle belirsizliği azaltmak için bu platformlar yaygın olarak kullanılmaktadır. Fakat sosyal medya platformlarında sosyal kimlik tehditleri de yaygındır. Bu nedenle belirsizlik gibi rahatsız edici bir durumdan sonra sosyal medyada sosyal kimlik tehdidi ile karşılaşmanın, insanların iç grup kimliğini korumak için daha fazla güdülenmelerine neden olması beklenebilir. Bu araştırmada yürütülen ilk deneyde sosyal medyada karşılaşılan belirsizliğin ve cinsiyet kimliğine yönelik tehditlerin bilişsel, duygusal ve davranışsal tepkiler üzerindeki etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Deney Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinden 102 kadın katılımcıyla yürütülmüştür. Belirsizliği değiştirmek için katılımcılara yaşadıkları belirsizlik veya olumlu anlarla ilgili açık uçlu sorular sorulmuş; sosyal kimlik tehdidini değiştirmek içinse Sosyal Medyada Dışlanma Paradigması kullanılarak tehdit içeren ve içermeyen profiller oluşturulmuştur. Analiz sonuçları belirsizliğin olumlu duygular üzerindeki temel etkisinin anlamlı olduğunu göstermiştir. Fakat belirsizlik ile sosyal kimlik tehditlerinin olumsuz duygu, bilişsel ve davranışsal tepkiler üzerindeki temel ve ortak etkileri anlamlı değildir. İkinci deneyde ilk deneydeki değişimler ve ölçümler kullanılmıştır. Farklı olarak kimlik tehdidinin kaynağını değiştirmek amacıyla ulusal kimlik kullanılmış ve sosyal medya profillerinde kişinin iç grup (T. C. vatandaşı) ya da dış gruptan (yabancı uyruklu) olduğu ile ilgili bilgiler verilmiştir. Deney Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinden 149 katılımcıyla yürütülmüştür. Analiz sonuçları belirsizlik ile sosyal kimlik tehditlerinin bağımlı değişkenler üzerindeki temel etkilerinin anlamsız olduğunu fakat olumlu duygu puanları üzerinde ortak etkinin

anlamalı olduğunu göstermektedir. Ek olarak, katılımcılar belirsizlik yüksekken kimliklerini tehdit eden dış grup üyesini tehdit içermeyen profillere kıyasla daha fazla dışlamışlardır. Fakat iç grup üyesini dışlama davranışı belirsizlik yüksekken ya da kontrol koşulunda farklılaşmamaktadır. Sonuç olarak, bulgular insanların belirsizlik yüksekken iç grup kimliklerini korumaya kısmen de olsa güdülendiklerini ve belirsizlik ile sosyal kimlik tehditlerinin dışlama davranışını motive edici bir etkisinin olabileceğini göstermektedir.

Anahtar Sözcükler

Sosyal medya, sosyal kimlik, belirsizlik, dışlama, cinsiyet kimliği, ulusal kimlik

ABSTRACT

MORKOÇ, Eylem İrem. *Cognitive, Emotional and Behavioral Responses of Uncertainty and Social Identities in Social Media*, Master Thesis, Ankara, 2023.

People strive to reduce uncertainties, and identification with groups is an effective way to do this. Nowadays, social media provide a new environment for group activities so widely used to reduce uncertainty. However, identity threats are common on social media. Therefore, we can expect that encountering identity threats on social media after an aversive situation such as uncertainty will motivate people to protect their in-group identity. In the first experiment, I aimed to examine effects of uncertainty and gender identity threats in social media on cognitive, emotional, and behavioural responses. 102 female undergraduates participated in the experiment. In order to manipulate the uncertainty, open-ended questions about uncertainty and positive affect were asked to the participants, and to manipulate the identity threats, social media profiles with and without threats were created by using the Social Media Ostracism Paradigm. Results showed the main effect of uncertainty on positive affect was significant. Other main and interaction effects are not significant. In the second experiment, the manipulations, and measurements from the first experiment were used. Differently, in order to manipulate the source of the identity threat, social media profiles provided information about the nationality (in-group member: T.R. citizen or out-group member: foreign national). 149 undergraduates participated in the experiment. Results showed the main effects of uncertainty and identity threats on dependent variables are insignificant, but the interaction effect on positive affect is significant. Accordingly, participants ostracize the outgroup member who threatened their identity more when uncertainty was high. However, in the in-group threat condition ostracism does not differ under the high uncertainty or control condition. In conclusion, the findings showed that people are partially motivated to protect their ingroup identities when uncertainty is high, and that uncertainty and social identity threats may have a motivating effect on ostracism.

Keywords

Social media, social identity, uncertainty, ostracism, gender identity, national identity

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYAN	ii
ETİK BEYAN	ii
TEŞEKKÜR	v
ÖZET	vii
ABSTRACT	ix
İÇİNDEKİLER	xi
TABLolar DİZİNİ	xv
ŞEKİLLER DİZİNİ	xvii
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM	3
1. 1. GRUPLARA ÜYE OLMA MOTİVASYONU	3
1. 1. 1. Sosyal Kimlik Kuramı	3
1. 1. 2. Belirsizlik Kimlik Kuramı	8
1. 2. SOSYAL MEDYA NEDİR?	13
1. 2. 1. Belirsizlik ve Sosyal Medya	15
1. 2. 2. Sosyal Kimlik Çerçevesinden Sosyal Medya	16
1. 3. ARAŞTIRMANIN AMACI VE HİPOTEZLER	24
2. BÖLÜM	31
BİRİNCİ ÖN ÇALIŞMA: CİNSİYET KİMLİĞİNİ KONU ALAN PROFİLLERİN OLUŞTURULMASI	31
2.1. YÖNTEM	31
2.1.1. Katılımcılar	31
2.1.2. Veri Toplama Araçları	32
2.1.3. İşlem	35
2.2. BULGULAR	35
2.2.1. Betimleyici İstatistikler	35
2.2.2. Duygu Durum Analizleri	37
2.2.3. Algılanan Cinsiyet Kimliği Tehdidi Analizleri	38
2.2.4. Algılanan Cinsiyet Kimliği Analizleri	38

2. 3. TARTIŞMA	39
3. BÖLÜM	40
İKİNCİ ÖN ÇALIŞMA: ULUSAL KİMLİĞİ KONU ALAN PROFİLLERİN OLUŞTURULMASI	40
3.1. YÖNTEM	40
3. 1. 1. Katılımcılar	40
3.1.2. Veri Toplama Araçları	41
3. 1. 3. İşlem	43
3.2. BULGULAR	43
3.2.1. Betimleyici İstatistikler	43
3. 2. 2. Duygu Durum Analizleri	46
3.2.3. Algılanan Ulusal Kimlik Analizleri	46
3.3. TARTIŞMA	47
4. BÖLÜM	49
ÜÇÜNCÜ ÖN ÇALIŞMA: ETKİLEŞİM KURULAN GRUP BÜYÜKLÜĞÜNÜN BELİRLENMESİ	49
4.1. BULGULAR	51
4.1.1. Betimleyici İstatistikler	51
4.1.2. Duygu Durum Analizleri	53
4. 2. TARTIŞMA	54
5. BÖLÜM	55
DENEY 1	55
5.1. YÖNTEM	55
5. 1. 1. Katılımcılar	55
5. 1. 2. Deney Deseni	57
5.1.3. Veri Toplama Araçları	58
5. 1. 4. İşlem	62
5. 2. BULGULAR	63
5. 2. 1. Veri Setinin Parametrik İstatistiksel Testlere Uygunluğunun Test Edilmesi	63
5. 2. 2. Demografik Değişkenlerin Kontrolü Analizleri	64
5. 2. 3. Değişimlemenin Kontrolü Analizleri	64
5. 2. 4. Duygu Durum Analizleri	68
5. 2. 5. Davranışsal Tepkiye İlişkin Analizler	69

5. 2. 6. Bilişsel Tepki Puanlarına İlişkin Analizler.....	70
5.3. TARTIŞMA	70
6. BÖLÜM.....	74
DENEY 2	74
6. 1. YÖNTEM	74
6. 1. 1. Katılımcılar	74
6. 1. 2. Deney Deseni	76
6. 1. 3. Veri Toplama Araçları.....	77
6. 1. 4. İşlem.....	78
6. 2. BULGULAR.....	79
6. 2. 1. Veri Setinin Parametrik İstatistiksel Testlere Uygunluğunun Test Edilmesi.....	79
6. 2. 2. Demografik Değişkenlerin Kontrolü Analizleri.....	80
6. 2. 3. Değişimlemenin Kontrolü Analizleri	80
6. 2. 4. Duygudurum Analizleri	83
6. 2. 5. Davranışsal Tepkiye İlişkin Analizler	84
6. 2. 6. Bilişsel Tepki Puanlarına İlişkin Analizler.....	85
6. 3. TARTIŞMA	86
7. BÖLÜM.....	88
GENEL TARTIŞMA	88
7. 1. BELİRSİZLİĞİN VE SOSYAL KİMLİK TEHDİTLERİNİN DUYGUDURUM ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	88
7. 2. BELİRSİZLİĞİN VE SOSYAL KİMLİK TEHDİTLERİNİN BİLİŞSEL TEPKİLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ.....	93
7. 3. BELİRSİZLİĞİN VE SOSYAL KİMLİK TEHDİTLERİNİN DAVRANIŞSAL TEPKİLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	94
7.4. ARAŞTIRMA BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ VE ALANYAZINA KATKILARI	97
7. 5. ARAŞTIRMANIN KISITLILIKLARI.....	97
7. 6. İLERİDE YAPILACAK ARAŞTIRMALARA YÖNELİK ÖNERİLER	99
SONUÇ.....	101
KAYNAKÇA	103
EK 1. DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU 1	124
EK 2. CİNSİYET KİMLİĞİYLE İLGİLİ OLUŞTURULAN SOSYAL MEDYA PROFİLLERİ.....	125

EK 3. PİLOT ÇALIŞMA İÇİN HAZIRLANMIŞ BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU.....	128
EK4. DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU 2.....	130
EK 5. ULUSAL KİMLİKLE İLGİLİ OLUŞTURULAN SOSYAL MEDYA PROFİLLERİ.....	131
EK 6. ÜÇÜNCÜ ÖN ÇALIŞMA SONUCUNDA OLUŞTURULAN PROFİL SETLERİ.....	136
EK 7. POZİTİF VE NEGATİF DUYGU DURUM ÖLÇEĞİ (PANAS)	139
EK 8. DENEY 1 ve 2 İÇİN HAZIRLANAN PARAVAN ÖYKÜYLE UYUMLU ONAM FORMLARI	141
EK 9. DENEY 1 İÇİN OLUŞTURULMUŞ AYDINLATILMIŞ ONAM FORMU .	147
EK 10. DENEY 2 İÇİN OLUŞTURULMUŞ AYDINLATILMIŞ ONAM FORMU	150
EK 11. 3. ÖN ÇALIŞMA, DENEY 1 VE 2 İÇİN KATILIMCILARIN BÖLÜMLERİ VE ETNİK KÖKENLERİNE İLİŞKİN DEMOGRAFİK VERİLER.....	153
EK 12. ORJİNALLİK RAPORU	159
EK 13. ETİK KOMİSYON İZNİ.....	160

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. 1. Kadın Kimlik Tehdidi İçeren Profillere İlişkin Betimsel İstatistikler...	35
Tablo 1. 2. Tehdit İçermeyen Profillere İlişkin Betimsel İstatistikler.....	36
Tablo 2. 1. Ulusal Kimliğin Dış Grup Üyesi Tarafından Tehdit Edildiği Profillere İlişkin Betimsel İstatistikler	43
Tablo 2. 2. Ulusal Kimliğin İç Grup Üyesi Tarafından Tehdit Edildiği Profillere İlişkin Betimsel İstatistikler	44
Tablo 2. 3. Ulusal Kimliğin Tehdit Edilmediği Profillere İlişkin Betimsel İstatistikler.....	44
Tablo 3. 1. Kadın Kimliğine Yönelik Tehdit İçeren Grup İçerisindeki Profillere İlişkin Betimsel İstatistikler	51
Tablo 3. 2. Kadın Kimliğine Yönelik Tehdit İçermeyen Grup İçerisindeki Profillere İlişkin Betimsel İstatistikler	51
Tablo 3. 3. Ulusal Kimliğin Dış Grup Üyesi Tarafından Tehdit Edildiği Grup İçerisindeki Profillere İlişkin Betimsel İstatistikler	52
Tablo 3. 4. Ulusal Kimliğin İç Grup Üyesi Tarafından Tehdit Edildiği Grup İçerisindeki Profillere İlişkin Betimsel İstatistikler.....	52
Tablo 3. 5. Ulusal Kimliğin Tehdit Edilmediği Grup İçerisindeki Profillere İlişkin Betimsel İstatistikler	52

Tablo 4. Deney Deseninde Yer Alan Koşullara Göre Katılımcı Sayısının Dağılımı.....58

Tablo 5. Katılımcıların Deney Koşullarına Göre Dışladıkları Profiller 70

Tablo 6. Deney Deseninde Yer Alan Koşullara Göre Katılımcı Sayısının Dağılımı.....78

Tablo 7. Katılımcıların Deney Koşullarına Göre Dışladıkları Profiller 85

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Katılımcıların En Sık Kullandıklarını Belirttikleri Sosyal Medya Platformları.....57

Şekil 2. Katılımcıların Sosyal Medyada Kimlerle Etkileşim Kurmayı Tercih Ettikleri.....58

Şekil 3. Katılımcıların En Sık Kullandıklarını Belirttikleri Sosyal Medya Platformları.....77

Şekil 4. Katılımcıların Sosyal Medyada Kimlerle Etkileşim Kurmayı Tercih Ettikleri.....77

GİRİŞ

İnsan yaşamının merkezinde gruplar yer almaktadır ve insanlar yaşamları boyunca aileden ulusa kadar pek çok farklı gruba üye olmaktadır (Hogg, 2012; Hogg ve ark., 2008). Gruplara üye olmak insanlar için pek çok işlev sağlamaktadır. Örneğin bir gruba üye olmak insanların tek başlarına ulaşamayacakları amaçlara ulaşmasını sağlamaktadır (Hogg ve ark., 2008). Fakat gruplar insan üzerinde daha derin bir etkiye sahiptir. Grupların kim olduğumuzdan diğerleriyle nasıl iletişim kuracağımıza kadar hayatımızın pek çok alanını düzenlemesi bu derin etkinin kaynağıdır (Hogg, 2012; Hogg ve ark., 2004). Grupların insan hayatını düzenleme işlevi aynı zamanda, itici bir duygu olan ve karşılaşılnca hemen uzaklaştırılmaya çalışılan belirsizlik hissine karşı insanları korumaktadır. Çünkü gruplar nerede, ne zaman, nasıl düşünmeleri, hissetmeleri, davranmaları gerektiği konusunda üyelerine reçeteler sunmaktadır. Dolayısıyla belirsizliği çözenin önemli yollarından biri grupla kimliklenmektir (Hogg, 2000; 2007; 2012).

Bununla birlikte günümüzde yaşanan teknolojik gelişmeler insan hayatını fazlasıyla değiştirmiştir. Özellikle, 90'lı yıllarda internetteki gelişmelerle birlikte ortaya çıkan sosyal medya platformları günümüzde pek çok insan tarafından kullanılmaktadır. Bunun bir sonucu olarak insan hayatının vazgeçilmez bir parçası olan gruplar ve bir gruba üye olmanın getirdiği süreçler sanal dünyaya taşınmaya başlamıştır (Hollingshead, 2001). Örneğin, insanlar sosyal medya platformlarında sosyal kimliklerini yansıtan paylaşımlar yapmakta ve pek çok farklı kimlikten insanla etkileşime girebilmektedir. İnsanların sosyal medyada özellikle kendi gruplarından insanlarla etkileşime girmesi itici bir durum olan belirsizlik hissine karşı da koruyucu olabilmektedir. Fiziksel olarak bir arada olmasalar da aynı gruptan insanları hızlıca bir araya getirme özelliği nedeniyle sosyal medya, belirsizlik hissini arttıran durumlardan sonra sıklıkla kullanılmaktadır (Antheunis ark., 2010; Lin ve ark., 2016). Fakat sosyal medyada farklı pek çok kimlikten insanın bir araya gelmesinin olumsuz bir sonucu olarak,

insanlar sosyal medyada kendi kimlikleriyle ilgili olumsuz görüşlerle de karşılaşabilmektedir (Chetty ve Alathur, 2018; Hollingshead, 2001; Kassner ve ark., 2012). Buradan hareketle, belirsizlik hissettikten sonra sosyal medyada vakit geçirmenin belirsizliği azaltma işlevinin olup olmadığı ve sosyal medyada vakit geçirirken sosyal kimlik tehdidi ile karşılaşılmasının insanların duygu, düşünce ve davranışları üzerinde etkili olup olmayacağı sorusunun araştırılması önemlidir. Bu nedenle, bu tez çalışmasında sosyal medyada karşılaşılan belirsizliğin ve sosyal kimlik tehditlerinin bilişsel, duygusal ve davranışsal tepkiler üzerindeki etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla iki deney tasarlanmıştır. İlk deneyde belirsizliğin ve sosyal kimlik tehditlerinin (kadın kimliği) katılımcıların olumlu ve olumsuz duygu, sosyal medyada etkileşim kurdukları profilleri ne kadar gerçek ve kendilerine benzer olarak algıladıkları ve dışlama davranışları üzerindeki etkileri incelenmiştir. İkinci deneyde ise farklı olarak, sosyal kimliği tehdit etmek amacıyla ulusal kimlik kullanılmış ve sosyal kimlik tehdidinin iç grup veya dış grup üyesi tarafından gelmesinin sözü edilen tepkiler üzerindeki etkileri incelenmiştir.

1. BÖLÜM

1. 1. GRUPLARA ÜYE OLMA MOTİVASYONU

İnsanlar pek çok farklı nedenle grup oluşturmakta, gruplara katılmakta ve grupla kimliklenmektedir. Güvende hissetmek, iş birliği gerektiren işleri başarabilmek, kaynaklara ulaşmak, sosyal bağlılık ve ait olma ihtiyacı, olumlu benlik değeri edinmek, kim olduğumuz ya da dünyadaki yerimiz hakkındaki belirsizliği azaltmak gruplara üye olma motivasyonlarından bazılarıdır (Choi ve Hogg, 2020; Wagoner ve ark., 2017). Bunlara ek olarak, gruplar hem bireysel değerlendirmelere hem de gruplar arası karşılaştırmalara imkân vermekte dolayısıyla da benliğin tanımlanmasında önemli bir rol oynamaktadır (Brewer ve Gardner, 1996). Bu nedenle, gruplara üye olmanın nedenleri farklı pek çok kuramla açıklanmaktadır (Hohman ve Hogg, 2011). Bunlardan biri kendini genişletme, yani pozitif benlik değeri elde etme motivasyonunu vurgulayan Sosyal Kimlik Kuramı (Tajfel ve Turner, 1979), diğeri ise belirsizliği azaltma motivasyonunu vurgulayan Belirsizlik Kimlik Kuramıdır (Hogg ve ark., 2004).

1. 1. 1. Sosyal Kimlik Kuramı

Sosyal Kimlik Kuramına (Tajfel ve Turner, 1979) göre insanların gruplara ait olma nedeni, gruplarını ve gruba bağlı olarak kendilerini olumlu değerlendirerek olumlu benlik değerini elde etmektir (Hogg, 2000; Mullin ve Hogg, 1998). Sosyal kimlikler sosyal karşılaştırma ile oluşmaktadır ve gruplar arasındaki sınıflandırmaların temelinde insanın kendisini diğer insanlardan daha olumlu olarak değerlendirme ihtiyacı yer almaktadır (Abrams ve Hogg, 1990; Hogg ve ark., 1995; Tajfel ve Turner, 1979). Kurama göre sosyal kimlik, biri sosyal sınıflandırma diğeri ise kendini genişletme olmak üzere iki sosyobilışsel süreç temeline kuruludur (Hogg ve ark., 1995).

Sosyal sınıflandırma, bir grubun üyelerini kategorize eden ve bu grubu diğer gruplardan ayıran özellikleri tanımlamaktadır (Hogg ve ark., 2010). Toplumlar her

ne kadar bireylerden oluşsa da insan bilişi dünyayı ve diğer insanları sosyal sınıflara ayırarak gruplama eğilimindedir (Hogg ve Adelman, 2013). Bu eğilim sonucunda insanlar dünyayı, diğer insanları ve kendilerini benzerlik ya da farklılıklara göre sınıflandırmaktadır (Hogg ve ark., 2004). Sosyal sınıflandırma oldukça önemli bir süreçtir çünkü insanlar bu sayede içerisinde bulundukları bağlamı anlamlandırmakta (Hogg ve ark., 2004) ve bu durum dünyayı daha yordanabilir kılarak planlı ve etkili hareket etmeyi kolaylaştırmaktadır (Hogg, 2001).

İnsanlar kendilerini belirli sosyal kavramlar, kategoriler çerçevesinde sınıflandırdığında ortaya çıkan benlik imajı, yani benliğin bir grup üyesi olarak kavramsallaştırılması sonucu gelişen kimlik, sosyal kimlik olarak tanımlanmaktadır (Abrams ve Hogg, 1990; Brown, 2000; Hogg ve Abrams, 2007; Tajfel ve Turner, 1979). Bir gruba üye olarak belirgin bir kimlik kazanmak, o gruptaki diğer üyeler gibi olmak ve dünyayı grubun perspektifinden görmek anlamına gelmektedir (Stets ve Burke, 2000). Sosyal sınıflandırma sonucunda gruba ait olduğu düşünülen prototipler, bir sosyal sınıfı diğerinden ayıran ve tanımlayan özellikler, şemalar aracılığıyla, bilişsel düzeyde temsil edilmektedir (Hogg, 2015; Hogg ve Abrams, 2007).

Sosyal sınıflandırma her ne kadar benliğin tanımlanması için önemli bir süreç olsa da aynı zamanda, insanların kendilerini ve diğer insanları birey olarak algılamaktan uzaklaşmalarına neden olmaktadır (Hogg, 2012; Hogg ve Adelman, 2013). Bir insan bir sınıfa üye olarak kategorize edildiğinde artık birey olarak değil, o sınıfın üyesi olarak görülmekte ve bu sınıfa ait olduğu düşünülen özellikler çerçevesinde değerlendirilmektedir (Hogg ve ark., 2004). Bunun sonucunda grubun sahip olduğu düşünülen tüm özellikler bireye yüklenmekte, bireyler ait oldukları grubun prototipine göre değerlendirilmekte ve kişiliksizleşme gerçekleşmektedir (Hogg, 2007; Hogg ve ark., 2010; Smith ve Hogg, 2008). Kişiliksizleşme bireye özgü, diğerleriyle paylaşılmayan tutum, inanç ve duyguların grup içinde bireye reçete edilen tutum, duygu ve davranışlarla değiştirilmesidir. Bu şekilde insanlar grup içerisinde daha fazla fikir birliğine ulaşmakta (Mullin ve

Hogg, 1998; 1999), diğer insanları kalıp yargısal olarak algılamakta ve ne hissetmeleri ya da nasıl davranmaları gerektiğini grup prototipi temelinde açıklamaktadır. Bunun sonucunda aynı grupta bulunanların benzerlikleri ve farklı sınıfta bulunanların ayırıcı özellikleri vurgulanmaktadır (Hogg, 2007; 2015; Hogg ve ark., 2010; Smith ve Hogg, 2008).

İnsanlar sadece birtakım özelliklere göre sınıflara ayrılmamakta, ait oldukları gruba göre hem kendilerini hem de diğer grupların üyelerini değerlendirmektedir. Bu değerlendirme sonucunda benlik kavramıyla ilgili olumlu ya da olumsuz sonuçlara ulaşılmaktadır. Dolayısıyla sosyal sınıflandırma süreçleri sosyal kimliğin oluşması için gerekli olsa dahi, sosyal kimlik sadece bir takım sınıflandırma ya da tanımlamalarla ilgili değildir. Sosyal kimlik aynı zamanda değerlendircidir ve gruba duygusal olarak bağlılığı da içermektedir (Hogg ve ark., 1995; Smith ve Hogg, 2008). Bu değerlendirmeler, Sosyal Kimlik Kuramının ikinci sosyobilişsel süreci olan kendini genişletme ile ilgilidir. Kendini genişletme büyük ölçüde iç grup lehine olacak şekilde yapılan sosyal sınıflandırmalardır (Hogg ve ark., 1995).

Sosyal kimlik tüm bu sınıflandırma sonucu yapılan değerlendirmelerin kombinasyonudur ve bireysel benlik değerini etkilemektedir (Treppe ve Loy, 2017). Çünkü sosyal kimlikler insanlara bir benlik tanımlaması da sağlamaktadır (Hogg ve Abrams, 2007). Dolayısıyla sosyal kimliğin edinildiği grubun değerlendirilmesi benliğin de değerlendirilmesi anlamına gelmektedir. Grupla ilgili yapılan değerlendirmeler sonucunda olumlu ya da olumsuz sosyal kimlik elde edildiği için insanlar gruplarını olumlu değerlendirmeye ve gruplarının statüsünü korumaya ihtiyaç duymakta, olumlu sosyal kimliği elde etmek ya da sürdürmek için çabalamaktadır (Brown, 2000; Tajfel ve Turner, 1979).

Olumlu benlik değerini elde etmenin yollarından biri iç grup lehine olacak şekilde ait olunan grubun diğerine göre değerli olduğu veya kalıp yargısal olarak daha olumlu görüldüğü boyutlarda gruplar arası karşılaştırmalar yapmaktır (Brown, 2000; Tajfel ve Turner, 1979). Böylece grup diğer gruplara göre daha olumlu

görülmekte ve birey olumlu sosyal kimlik kazanmaktadır (Abrams ve Hogg, 1990). Bunun yanı sıra değerli bir sosyal kimlik sağlayan, yüksek statülü bir gruba üye olmak da çoğu zaman benlik değerini arttırmaktadır (Hogg ve ark., 2004).

İnsanlar kendilerini bir gruba üye olarak sınıflandırdıklarında sosyal kimlik süreçleri başlamaktadır (Trepte ve Loy, 2017). Fakat sosyal gruplar bağlama göre daha az ya da daha fazla dikkat çekici olabilmektedir. Bu nedenle sadece bir sosyal kimlik bir bağlamda dikkat çekiciyse bahsi geçen bu kendini genişletmeyle ilgili kimlik süreçleri ortaya çıkmaktadır. İnsanlar belirgin sosyal kimliklerine göre iç gruplarını bir dış grupla karşılaştırmakta ve eğer iç grup bu karşılaştırmada daha olumlu olarak değerlendirilmişse olumlu sosyal kimlik elde edilmektedir (Trepte ve Loy, 2017).

Fakat yapılan sosyal karşılaştırmalar insanları her zaman olumlu benlik değerine ulaştırmamaktadır (Trepte ve Loy, 2017). Bazı durumlarda olumsuz sosyal karşılaştırmalar olumsuz benlik değerine neden olabilmektedir. Örneğin insanlar karşılaştırma yaparken sosyal kimliklerine yönelik tehditlere maruz kalabilmektedir. Tanımı konusunda tam bir uzlaşma olmasa da sosyal kimlik tehditleri genellikle kişinin kimliğine yönelik bir değersizleştirme olarak ele alınmaktadır (Petriglieri, 2011). Branscombe ve arkadaşları (1999) bu noktada 4 tehdit türü tanımlayarak sosyal kimlik tehditlerinin ne olduğu ile ilgili bir çerçeve çizmişlerdir. Bunlar sınıflandırma tehdidi, ayırt edicilik tehdidi, sosyal kimliğin değerine yönelik tehdit ve kabul tehdididir. Sınıflandırma tehdidinde insanlar kendi iradeleri dışında çeşitli sınıflandırmalara maruz bırakılmaktadır ve bu sınıflara yüklenen birtakım kalıp yargılar çerçevesinde değerlendirilmektedir. Ayırt edicilik tehdidinde ise grubun diğer gruplardan yeterince ayrışamamış olması kişinin anlamlı ve ayrılmış bir gruba üye olma motivasyonunu tehdit etmektedir. Sosyal kimliğin değerine yönelik tehditlerde ise grubun değeri azaltılmakta ve grup olumsuz olarak değerlendirilmektedir. Kabul tehdidinde ise kişinin grup içerisindeki konumu sarsılmaktadır, kişi grubun üyesi olarak kabul görmemektedir. İnsanların bu tehditlere verdikleri tepkiler kimliklenme düzeyi,

bağlamın özellikleri gibi pek çok faktöre bağlı olarak değişmektedir (Branscombe ve ark., 1999).

Sosyal kimlik tehditleriyle karşılaştıklarında insanlar çeşitli stratejilerle benlik değerini arttırmak için çabalamaktadır (Treppe ve Loy, 2017). Örneğin, benlikleriyle ilgili olumsuz bir geri bildirim aldıklarında bunu kabul ya da reddedebilmekte, bu geri bildirimi telafi etmek için benliklerinin olumlu yönlerini daha fazla savunmaya çalışabilmektedirler (Cadinu ve Cerchioni, 2001). Benzer şekilde bireysel hareketlilik, sosyal yaratıcılık gibi diğer stratejilerle kişi durumu telafi etmektedir (Treppe ve Loy, 2017).

Sosyal kimlik tek başına grup içi bazı değerlendirmelerle ilgili değildir. Çünkü insanlar pek çok farklı grubun olduğu bir dünyada yaşamaktadır. Bununla birlikte sosyal kimlik ile ilgili çalışmalar insanların farklı önem derecelerinde örtüşen ya da ayrışan birden fazla kimliğe sahip olduklarını göstermektedir. Tüm bu faktörler insanların belirli bir kimlikle kimliklenme düzeyini değiştirebilmektedir (Grant ve Hogg, 2012). Örneğin, grupla kimliklenme düzeyi insanların gruplar arası süreçte tepkilerini farklılaştırabilmektedir (Brown, 2000; Jetten ve ark., 2004). Bu konuyla ilgili yapılan bir çalışmada iç grupla yüksek düzeyde kimliklenenlerin grupla ilgili olumsuz geribildirim aldıklarında bunu grubun olumlu diğer yönlerine odaklanarak telafi ettiklerini, düşük düzeyde kimliklenenlerin ise iç grup yanlılığı yerine kendilerini gruptan ayırıştırarak tepki gösterdikleri bulunmuştur (Cadinu ve Cerchioni, 2001). Fakat bazı durumlarda da grupla kimliklenme düzeyi yüksek olanlar tehdiye karşı en hassas üyeler olmamaktadır. Çünkü güçlü şekilde kimliklenme, insanların gruba yönelik tehditlere karşı daha fazla bağışık olmalarını ve herhangi bir eleştiriyi daha makul zemine getirebilmelerini sağlamaktadır (Branscombe ve ark., 1999). Yani sosyal kimlik gruplar arası süreçleri ortaya çıkarmakta, bu süreçler de sonuç olarak sosyal kimliğin içeriğini etkilemektedir (Hogg ve Abrams, 2007).

Özetle, Sosyal Kimlik Kuramına göre insanlar olumlu sosyal kimliği devam ettirmek için çaba göstermektedir (Hogg ve Adelman, 2013). Fakat kuramın

açıklamalarında bazı problemler bulunmaktadır (Brown, 2000). Kuramın benlik değeri hipotezine göre benlik değeri ve gruplar arası pozitif ayrıştırma arasında pozitif korelasyon olması beklenmektedir. Fakat yapılan araştırmalarda bu ilişki bulunmamıştır (Brown, 2000). Ek olarak, düşük benlik değeri her zaman insanları grupla kimliklenmeye yöneltmemektedir. Bu nedenle, gruplara üye olmadaki motivasyon sadece olumlu benlik değerini korumak değildir (Hogg ve Adelman, 2013). Abrams ve Hogg (1990) bu noktadan yola çıkarak Sosyal Kimlik Kuramının iddialarını biraz daha geliştirmiş ve Belirsizlik Kimlik Kuramını öne sürmüşlerdir (Brown, 2000).

1. 1. 2. Belirsizlik Kimlik Kuramı

Belirsizlik Kimlik Kuramına (Hogg, 2007; Hogg ve Adelman, 2013; Hogg ve ark., 2004) göre insanların çeşitli gruplara üye olmasının, farklı sosyal kimliklerle kimliklenmesinin nedeni, olumlu benlik değerine ulaşmanın ötesinde belirsizlik hissini azaltmaktır. İnsanlar öncelikle belirsizlik hissini azaltmak için gruplara üye olmaktadır, benlik değerini koruma ihtiyacı daha sonra gelmektedir. Çünkü insanların ne kadar değerli olduklarını değerlendirebilmeleri için öncelikle kim oldukları konusunda emin olmaları gerekmektedir. Kuram, sosyal kimlik süreçlerini belirsizliğin neden olduğu grup üyelikleri ve davranışlarla ilişkilendirmekte (Hogg ve ark., 2008) ve sosyal kimliğe daha motivasyonel bir açıdan yaklaşmaktadır. Dolayısıyla, Belirsizlik Kimlik Kuramı, Sosyal Kimlik Kuramının motivasyonel kısmı olarak düşünülebilir (Choi ve Hogg, 2020; Hogg, 2000; 2007). Sosyal Kimlik Kuramından yola çıkılarak açıklanacak olursa Belirsizlik Kimlik Kuramına (BKK) göre insanlar belirsizliği azaltmak için kendilerini bir grubun üyesi olarak sınıflandırmaktadır (Hogg, 2000).

İnsan yaşamının temel gerçekliklerinden biri yaşamın belirsizliklerle dolu olmasıdır (Hogg, 2007; 2012). İnsanlar mikro düzeyde yakın ilişkilerden; makro düzeyde göç, işsizlik, ekonomik faktörlere kadar pek çok belirsizlikle karşılaşmaktadır (Hogg ve ark., 2013). Belirsizlik, ne zaman ölüneceği gibi çok geniş ve yaygın ya da partide ne giyileceği gibi daha spesifik ve odaklanmış

olabilmektedir (Hogg, 2007). Bununla birlikte belirsizlik en iyi haliyle bir yüzleşme ve meydan okumadır. Örneğin, sürprizle karşılaşmak gibi belirsizlikler heyecan vericidir; çünkü çözülebilirdir ve bu belirsizliği çözmek bir noktada canlı ve tatmin olmuş hissetmeyi sağlamaktadır (Hogg, 2001; 2007; Hogg ve ark., 2007; Karakulak, 2017). Fakat çoğu zaman belirsizliğin yüksek olması rahatsız edici, endişe ve kaygı verici, stres ve tehdit uyandırıcıdır (Hogg, 2001, 2007; Hogg ve ark., 2008; Hogg ve ark., 2013; Hogg ve Adelman, 2013).

Belirsizliğin itici bir duygu olmasının en önemli nedeni insanların yaşadıkları dünyanın ve dünyadaki yerlerinin daha öngörülebilir olmasını istemeleridir. İnsanlar özellikle kim oldukları, ne düşünmeleri, nasıl hareket etmeleri gerektiği gibi benlikle, kimlikle ilgili konularda ya da diğer insanların nasıl davranacakları, ne düşündükleri gibi diğer insanların kimliği ile ilgili konularda belirginliğe (certainty) ihtiyaç duymaktadır. Çünkü bu konulardaki belirginlik insanlara nasıl davranacakları, sosyal çevreden ne bekleyecekleri konusunda bir güven vermektedir (Choi ve Hogg, 2020; Hogg, 2000; 2001; 2007; 2012; Hogg ve Adelman, 2013; Hogg ve ark., 2007; Hogg ve ark., 2010). Belirsizlik, özellikle de çözülemediğinde, tüm bu süreçleri tehdit eden bir durumdur. Çünkü dünyayı, kendimize ne olacağını kontrol etme, yordama konusunda çaresiz ve yetersiz hissetmeye neden olmaktadır. Bu yetersizlik ve çaresizlik insanın diğer insanlara katılması ya da hareketlerini istediği gibi planlamasını zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla belirsizlikleri çözmek ve daha belirgin bir dünyada yaşamak hayattaki zorlu amaçlardan biridir (Hogg, 2000; 2001; 2007; 2012; Hogg ve ark., 2008; Yavuz Güzel ve Şahin, 2018). İnsanların gündelik hayatlarına devam edebilmeleri için belirsizliklerle baş ederek, bir dereceye kadar belirginliğe ulaşması gerekmektedir (Küçükkömürler, 2017). Fakat, insanlar her belirsizliği çözmek için çabalamamaktadır çünkü belirsizliği azaltmak için çabalamak bilişsel kaynakları tüketmektedir (Choi ve Hogg, 2020; Hogg, 2000; 2001; Hogg ve ark., 2010; Hogg ve Adelman, 2013).

Bir belirsizliğin çözülüp çözülmeceği belirsizliğin birey için önemine, önemi ise benlikle ilgili olup olmamasına bağlıdır. Yani bireyin belirsizliği azaltma

motivasyonu ile hareket etmesi için belirsizliğin benlik kavramıyla ilgili olması gerekmektedir. Benliğimiz, kim olduğumuz, diğer insanlarla ilişkilerimiz ya da sosyal konumumuzla ilgili belirsizlikler önemlidir. Çünkü benlik insanlar için algı, duygu, düşünce gibi konularda bütüncül bir çerçeve sağlamaktadır. Kişisel belirsizlik ise bu konulardaki netliği zorladığı için motive edicidir (Choi ve Hogg, 2020; Hogg, 2000; 2001; 2007; 2012; Hogg ve Adelman, 2013; Hogg ve ark., 2007; Hogg ve ark., 2010).

Belirsizlik; belirsizliği azaltma, sosyal karşılaştırma, grup süreçleri gibi pek çok konuda çıktıları olan bir motivasyondur ve belirsizliği azaltmanın pek çok farklı yolu vardır (Hogg, 2000). Örneğin, fiziksel gerçeklik kontrolü gibi yöntemlerle, sıcak mı soğuk mu diye emin olamadığımız bir şeye dokunmak gibi, belirsizlik hissi azaltılabilir (Hogg, 2007). Fakat kişisel belirsizlik söz konusu olduğunda, belirsizliği çözmenin etkili yollarından biri grupla kimliklenmedir (Hogg ve Adelman, 2013). BKK, bu noktada kişisel belirsizlik ile grupla kimliklenme arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Kuram benlikle ilgili belirsizliklere odaklanarak insanların neden, ne zaman ve nasıl gruplarıyla güçlü bir şekilde kimliklendiklerini açıklamaktadır (Hogg, 2007).

BKK'nin en temel hipotezine göre; insanlar kişisel belirsizlik hissettiklerinde grupla daha güçlü bir şekilde özdeşim kurmaktadır (Hogg ve ark., 2007) ve karşılıklı bir şekilde grupla özdeşim kurmak belirsizlik hissini azaltmaktadır (Hogg ve Adelman, 2013). BKK'ye (Hogg, 2007) göre kişisel belirsizlik daha çok sosyal konsensüsle ilgilidir dolayısıyla belirsizliği azaltmak da grup üyeliğiyle oldukça ilgili bir sosyal motivasyondur (Hogg, 2007). Benlikle ilgili kişisel bir belirsizlik ancak iyi tanımlanmış, rızaya dayalı, açık bir şekilde tanımlayıcı iç grup prototipleri olan bir grupla benliğin sınıflandırılması ile çözülebilmektedir (Hogg, 2000). Çünkü benliği ve başkalarını sınıflandırmak hem iç grubun tanımlanmasını, biz buyuz ve bunları kabul ediyoruz diyebilmeyi; hem de dış grubun tanımlanmasını, onlar böyleler, bunları kabul ediyorlar diyebilmeyi sağlamaktadır (Hogg ve Adelman, 2013). Böylece insanlar için sosyal dünyadaki

yerleri görelî olarak daha yordanabilir bir hale gelmekte ve sonuç olarak eylemleri planlama kolaylaşmaktadır (Hogg ve ark., 2007; Hogg ve Adelman, 2013).

Gruplar insanlara içinde bulunulan bağlamda diğêr gruplardan farklılaşan, ayırt edici bir kimlikle birlikte normlar, sınırlar, amaçlar ve bir sosyal bağlam da kazandırmaktadır (Abrams ve Hogg, 1990; Reid ve Hogg, 2005). Ek olarak, ait olunan gruplar kişinin dünya görüşlerinin, benlik algısının diğêr insanlar tarafından bir söz birliğı ile onaylanması anlamına gelmektedir. Gruplarda tutum, düşünce, duygu, değerler tüm grup üyeleri tarafından paylaşılmaktadır (Hogg, 2012; Hogg ve Adelman, 2013). Yani gruplara katılmanın belirsizlik hissini azaltmasının nedenlerinden biri grupların bir kimlik ve rızaya dayalı bir inanç sistemi sağlamasıdır (Hogg ve ark., 2007). Bu şekilde bir söz birliğinin parçası olarak hissetmek insanların kendilerini daha iyi hissetmelerini sağlamaktadır (Grieve ve Hogg, 1999). Ek olarak, grupla özdeşim kişiye grubun düşündüğü şekilde düşünme, davranma için bir çerçeve sağlamaktadır (Hogg ve ark., 2008). Grupların sağladığı tüm bu süreçler sonucunda belirsizlik hissi azalmaktadır (Hogg, 2015; Hogg ve ark., 2007).

Özetle, belirsizlik insanların benliği kapsayan bir kategori ile özdeşleşmesini tetiklemektedir. Bu doğrultuda yapılan çalışmalar belirsizlik yüksek olduğunda insanların grupla daha güçlü bir şekilde özdeşleştiğini, benzer şekilde grupla kimliklenmenin belirsizlik hissini azalttığını göstermektedir (Hogg ve Adelman, 2013). İnsanlar belirsizlik hissettiklerinde statüsü düşük olsa ve kendini genişletme motivasyonu karşılanamasa bile grupla özdeşim kurmaktadır (Hogg ve Adelman, 2013). Belirsizlik yüksek olduğunda insanlar grubun değerine bakmaksızın farklı gruplarla özdeşim kurmakta; belirsizlik düşük olduğunda ise belirsizliği azaltmanın psikolojik önemi olmadığından insanlar için grubun değeri önemli hale gelmektedir. İnsanlar benlik değerini arttıran, yüksek statülü bir grupla sadece belirsizlik düşük olduğunda kimliklenmekte; belirsizlik yüksek olduğunda kesinliği arttıran gruplarla kimliklenmeyi tercih etmekte; yüksek statülü grupları eğer bu gruplar daha fazla kesinlik sağlıyorsa tercih etmektedir (Grieve ve Hogg, 1999; Reid ve Hogg, 2005).

Bununla birlikte, belirsizlik ve grupla kimliklenme arasındaki ilişki bahsedilen bu süreçlerden biraz daha karmaşıktır. Çünkü sosyal kimlikler bireyin verdiği öneme göre farklılaşmaktadır ve bağlama göre değişmektedir. Bu da sonuç olarak farklı durumlarda farklı kimliklerin geçerli ve ön planda olacağı anlamına gelmektedir (Grant ve Hogg, 2012; Grieve ve Hogg, 1999; Hogg ve ark., 2004). Dolayısıyla grupların yapısı, özellikleri, üyeleri, belirli bir bağlamdaki odak grubun hangisi olduğu, sosyal kimliklerin önemi ve karmaşıklığı gibi faktörler grupla kimliklenmenin belirsizliği azaltmadaki etkisini değiştirmektedir (Grant ve Hogg, 2012). Örneğin belirsizliği azaltmada bazı gruplar diğerlerine göre daha etkilidir. Diğer gruplardan ayrılmış, açık sınırları ve üyelik kriterleri olan homojen gruplar ve sarginliği (entitativity) yüksek olan gruplar bu gruplardandır. İnsanlar belirsizliği azaltmak için bu şekilde grupları aramakta ya da bu özelliklere sahip bir gruba üyelerse bu üyeliği devam ettirmek istemektedir (Hogg, 2007; Hogg ve Adelman, 2013).

Son olarak BKK'de vurgulandığı üzere insanlar için belirsizliğin olmadığı mutlak bir kesinlik söz konusu değildir. Dolayısıyla kuramda sadece belirsizliği azaltmaktan bahsedilmektedir (Hogg, 2007). Kuramın vurguladığı önemli bir diğer noktaya göre belirsizliği azaltma motivasyonu ile bazen gruplar kısa vadede belirsizliği arttıran eylemlerde bulunabilmektedir (Hogg, 2007). Ek olarak belirsizlik hissetmek değişmez bir kişilik özelliği değildir, insanların içinde bulundukları sosyal bağlamla oldukça ilgilidir (Hogg ve ark., 2007; Hogg ve ark., 2008).

Belirsizliği çözmenin yukarıda belirtildiği gibi grupla kimliklenme, uç gruplara yönelme gibi pek çok yolu bulunmaktadır. Bazı durumlarda ise insanlar belirsizliği çözmek için bir fikir birliği dünyası içerisine girmeye çalışmaktadır. Bireyler sadece kendi görüşlerini paylaşan medya içeriklerini tüketmekte ya da internet sitelerini tercih etmektedir, böylece kendilerini farklı görüşlerden uzaklaştırmaktadır (Hogg ve ark., 2013). Örneğin insanlar televizyonda kendi kimliklerini yansıtan içerikleri tercih etmekte ve bu içerikleri izlediklerinde kimlik genişlemesi yaşamaktadır (Harwood, 1999a, 1999b). Bu noktada medyanın ve

özellikle son yıllarda giderek yaygınlaşan sosyal medyanın sosyal kimlikler ve belirsizliği yönetmedeki rolünün incelenmesi gerekmektedir. Bu amaçla öncelikle sosyal medyanın özellikleri açıklanacaktır. Ardından belirsizliği arttıran yaşam olaylarına ve farklı sosyal kimliklere insanların sosyal medyada nasıl tepkiler verdikleri ele alınacaktır.

1. 2. SOSYAL MEDYA NEDİR?

İnternet ağındaki gelişmelerle birlikte pek çok sistemin sosyal etkileşim süreci değişmiştir (Ellison ve Boyd, 2013). 1980'lerden günümüze internetin gelişimi ile birlikte medyanın kullanımı giderek bireyselleşmiştir (Valkenburg ve ark., 2016). Böylece sadece belirli bir kesimin kullanabildiği interneti 90'larla birlikte daha fazla insan kullanmaya başlamıştır (Bostancı, 2019). Bu gelişmeler internet ortamında Web 1.0 (geleneksel medya) ve Web 2.0 (yeni medya) ayrımını ortaya çıkarmıştır (Uluç ve Yarcı, 2017). Web 2.0'ın Web 1.0'dan temel farkı ve getirdiği en büyük yenilik, kullanıcıların hem içerik üretebilmesi hem de var olan içerikleri tüketebilmesi (Valkenburg ve ark., 2016), birçok kaynaktan gelen uyarıcının yine birçok alıcıya ulaştırılabilmesi (Bostancı, 2019) ve herkesin hem gözetleyen hem de gözetlenen durumunda yer almasıdır (Uluç ve Yarcı, 2017). Web 2.0'ın getirdiği bu teknolojik gelişmeler sosyal medya platformlarının da ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Sosyal medya platformlarının ne olduğunun anlaşılabilmesi için “Web 2.0” ve “Kullanıcı Tarafından Üretilen İçerik” kavramlarının anlaşılması önemlidir. Web 2.0 içeriklerin tek bir birey ya da grup tarafından oluşturulmadığı, kullanıcıların katılımcı-üretici boyutunda sürekli değiştiği bir internet ortamını ifade etmektedir (Kaplan ve Haenlein, 2010). “Kullanıcı tarafından üretilen içerik” kavramı ise kullanıcılar tarafından oluşturulan ve kamuya açık olan çeşitli medya içeriklerini ifade etmektedir. Bu iki kavramdan yola çıkıldığında sosyal medya platformları; Web 2.0'ın ideolojik ve teknolojik temelleri üzerine kurulan, kullanıcıların içerik üretmesine ve bu içeriklerin yayılmasına imkân sağlayan internet tabanlı uygulamalar grubu olarak tanımlanabilir (Kaplan ve Haenlein, 2010). Bu sosyal

medya platformları ile sosyal medya kullanıcı sayısı ise her geçen gün artmaktadır (Carr ve Hayes, 2015; Ellison ve Boyd, 2013).

Sosyal medya platformları kullanıcıların içerik üretmelerini, kendileri hakkında bilgileri paylaştıkları profiller oluşturmalarını, farklı profiller arasında geçiş yapmalarını ve diğer insanların paylaştıkları içerikleri tüketmelerini sağlamakta (Boyd ve Ellison, 2008; Carr ve Hayes, 2015; Ellison ve Boyd, 2013; Kaplan ve Haenlein, 2010), geniş ya da dar kitlelerle etkileşimi içermektedir (Carr ve Hayes, 2015). İnsanlar sosyal medyada durumlar, fotoğraflar, videolar aracılığıyla kendilerini temsil eden içerikler paylaşmakta (Shwartz ve Halegoua, 2015) ve sosyal ağlar oluşturarak başka insanlarla bağlantı kurmaktadır. Bu siteler işle ilgili iletişim kurmak (LinkedIn) ya da romantik ilişki kurmak gibi (Friendster) pek çok farklı amaçla kullanılmaktadır (Ellison ve ark., 2014).

Sosyal medya platformlarının en önemli özelliklerinden bir diğeri her bir sosyal medya platformunun kendine özgü tek tıklama araçlarını barındırmasıdır (Baş, 2016). İnsanlar sosyal medyada diğer insanlara tepki vermek için bu tek tıklama araçlarını kullanmaktadır. Örneğin beğenme, favorilere ekleme, +1 gibi platformlar arasında farklılaşan semboller, kullanıcıların diğer kullanıcılara ortak mesaj vermesini sağlamaktadır. Sosyal medyada herhangi bir dili kullanmadan iletişimi ve etkileşimi kolaylaştıran bu tek tıklama araçları dijital dil ötesi kolaylıklar olarak adlandırılmaktadır. Fakat bu dijital kolaylıkların nasıl kullanıldığı kişiden kişiye değişmektedir. Örneğin, insanlar dijital kolaylıkları gerçekten içeriği beğendiklerini göstermek, sadece içeriği gördüklerini belirtmek, sosyal destek vermek ya da kişisel olarak fayda sağlamak amacıyla kullanmaktadır. Ek olarak bu sembollere kullanıcılar farklı anlamlar yükleyebilmektedir. İnsanlar bu ipuçlarını kullandıklarında mutlu olmakta, kendilerini değerli hissetmekte, bu ipuçları ile bir statü ve ilişkileri sürdürme fırsatı elde ettiklerini düşünmektedir (Hayes ve ark., 2016). Bunların yanı sıra yeterli beğeni almamakta olduğu gibi dijital ipuçlarından yoksun kalmak insanların kötü hissetmelerine neden olabilmektedir (Scissors ve ark., 2016).

Özetle, insanlar sosyal medyayı hem yeni bağlantılar kurmak hem de var olan ilişkileri sürdürmek amacıyla kullanmaktadır (Ellison ve ark., 2007). Pek çok farklı kullanım amacı olsa da sosyal medya platformları insanları bir araya getirme özelliği ile grup süreçlerinin incelenmesi için bir alan sağlamaktadır. Sosyal medya platformları sayesinde ortak ilgi ve amaçları olan fakat fiziksel açıdan bir araya gelmeleri imkânsız olan insanlar sanal ortamda etkileşim kurabilmektedir (Hollingshead, 2001). Böylece sosyal topluluklar bu platformlarda hem çevrimiçi hem de çevrimdışı çok yönlü bir iletişim içerisinde kalabilmektedir (Bakan, 2019). Sosyal medyada insanlar sanal takımlar, online destek grupları yeni grup formları da oluşturabilmektedir (Hollingshead, 2001). Dolayısıyla gruplara ait olma sonucunda edinilen sosyal kimlik süreçleri sosyal medya platformlarında da sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Sosyal kimlikleri yansıtmak, sosyal kimlik desteği edinmek (Kwon ve Wen, 2010) ve belirsizliği azaltmak (Stieglitz ve ark., 2018) insanların sosyal iletişim ağlarını kullanmalarındaki diğer motivasyonlar arasında sayılabilir.

1. 2. 1. Belirsizlik ve Sosyal Medya

Sosyal medya platformları yaygınlığı, kolay ulaşılabilirliği, insanlar arasındaki etkileşimi artırma gibi özellikleri sayesinde belirsizlik durumlarında belirsizliği azaltmak için sıklıkla kullanılan bir platform haline gelmeye başlamıştır. İnsanlar sosyal medyanın yukarıda da bahsedilen özelliklerini kullanarak belirsizlik hissini yönetmeye çalışmaktadır (Antheunis ark., 2010; Lin ve ark., 2016). Çünkü etkili bir şekilde kullanıldığında sosyal medya acil durumlarda belirsizliği azaltma ve etkileşimi artırma açısından önemli katkılar sağlamaktadır (Albris, 2017; Valecha ve ark., 2013). Bu noktada sosyal medyanın belirsizliği yönetmede nasıl bir işlevinin olduğunun anlaşılması önem taşımaktadır. Araştırmacılar belirsizliği arttıran yaşam olaylarından sonra Twitter, Instagram gibi sosyal medya platformlarında insanların verdikleri tepkileri incelemektedir.

Doğal afetler, deprem, sel, terör saldırıları gibi olaylar beklenmedik oldukları ve pek çok süreci sekteye uğrattıkları için belirsizlik hissini arttırmaktadır ve insanlar

bu gibi olaylardan sonra sosyal medyaya yönelebilmektedir. Çünkü sosyal medya platformları duygusal iletişim kurma ihtiyacına hizmet etmektedir (Lee ve Yu, 2020; Oh ve ark., 2010). Yapılan bir çalışmada 2010 yılında Haiti’de yaşanan depremde sonra insanların Twitter’a yöneldikleri ve burada güvenilir bilgilere ulaşmanın kaygılarını azalttığı bulunmuştur (Oh ve ark., 2010). Yapılan farklı bir çalışmada (Fischer- Preßler ve ark., 2019) ise yaşanan bir terör olayından sonra artan ölüm belirginliği ve belirsizlik ile baş etmek için insanların sosyal medyaya yöneldikleri bulunmuştur. Sosyal medyada diğer insanlarla bir arada olmak, bireyin belirsizlikten sonra artan iletişim ihtiyaçlarını tamamlamasını sağlamaktadır (Fischer- Preßler ve ark., 2019). Ek olarak, bir diğer çalışmada (Namkoong ve ark., 2019) insanların belirsizlik arttığında sosyal medyada daha fazla kesinlik içeren etkileşimleri tercih ettikleri bulunmuştur. Örneğin, beklenmedik olduğu için belirsizliği arttıran bir olaydan sonra insanlar daha önemli ve fazla takipçisi olan kişilerden gelen soyut mesajları daha fazla beğenmişlerdir (Namkoong ve ark., 2019). Covid-19 pandemisi sürecinde de insanların sosyal medyayı aktif bir iletişim kaynağı olarak kullandıkları bulunmuştur (Kwon ve Park, 2022). Yapılan bir çalışmada Covid-19 pandemisiyle bağlantılı olarak ortaya çıkan nereye seyahat edileceği, seyahat ederken enfeksiyonu önlemek için neler yapılabileceği vb. belirsizliklerle baş etmek için insanların sosyal medya forumlarını kullandıkları bulunmuştur (Gui ve ark., 2017). Bununla birlikte, diğer insanlarla etkileşim olmasa bile insanlar bu platformlarda bilgi ve içerik toplayarak belirsizlikleri azaltabilmektedir (Antheunis ark., 2010).

1. 2. 2. Sosyal Kimlik Çerçevesinden Sosyal Medya

Daha önce de bahsedildiği üzere iletişim teknolojilerindeki gelişmelerle birlikte, insan hayatının temeline yerleşmiş olan sosyal gruplar, grup içi davranışlar ya da gruplar arası süreçler günümüzde yavaş yavaş sosyal medya ortamına taşınmaktadır (Hollingshead, 2001). Bunun sonucunda araştırmacılar sosyal medyada grup süreçlerini incelemeye başlamışlardır. Sosyal kimliklerin internetteki etkileri araştırmacılar tarafından genellikle iki ayrı açıdan tartışılmaktadır. İlk bakış açısına göre internetle birlikte ırk, dil, din gibi sınırlar

ortadan kalkmakta ve insanlar küresel bir köyde yaşayan bireyler haline gelmektedir (Baş, 2016). İkinci bakış açısına göre ise araştırmacılar sanal ortamda da sosyal grupların ve buna bağlı olarak sosyal kimliklerin yer aldığını, bu kimliklerin kendi sınırlarını oluşturduğunu savunmaktadır. İnsanlar tıpkı yüz yüze iletişimde olduğu gibi sosyal medya platformlarında da kimliklerle kendilerini ve başkalarını sınıflandırmakta ve bu kimlikleri kendilerinin ve diğerlerinin davranışlarını anlamlandırmak ve açıklamak için kullanmaktadır (Baş, 2016). Sosyal Kimlik Kuramı kapsamında daha önce de bahsedildiği üzere insanlar dünyayı, diğer insanları ve kendilerini sürekli olarak çeşitli sınıflara ayırmaktadır (Hogg ve ark., 2010). Bu nedenle sosyal medya platformlarında da bu sınıflandırma kaçınılmaz gibi görünmektedir. Dolayısıyla sınıflandırma sonucunda ortaya çıkan sosyal kimlik süreçlerinin nasıl işlediğinin sosyal medyaya özgü özellikler çerçevesinde incelenmesi önem taşımaktadır.

Sosyal medyada sosyal kimliklerin nasıl ifade edildiğiyle ilgili çeşitli çalışmalar bulunmaktadır (Altundal, 2019; Howard, 2000). Örneğin kimlikler sosyal medyada avatarlar, fotoğraflar ya da çeşitli simgelerle temsil edilmektedir (İsmayılzade, 2017). Bununla birlikte bireyler profillerinde yaş, cinsiyet, din, milliyet, meslek kimlikleri vb. pek çok konuda bilgi vermektedir (Carlík ve Öztürk Terzi, 2020; Engin, 2015; Kaya, 2021; Thomas ve ark., 2019). Irk, etnik köken gibi kimlikler sosyal medyada hem sıklıkla ortaya konmakta hem de kolayca gizlenebilmektedir (Bargh ve McKenna, 2004). Sosyal medya siyasi kimliklerle ilgili süreçleri de etkilemekte politik alana aktif bir şekilde katılmayı sağlamaktadır. Örneğin bir partinin destekçisi olan insanlar sosyal medyada siyasi söylemlere daha fazla katılmaktadır (Koiranen ve ark., 2020). Sosyal medyaya özgü etiketler (hashtag, #) kullanılarak politik kimlikler de gösterilebilmektedir (Small, 2011). Bunlara ek olarak toplum tarafından dışlanan gruplar sosyal medyada kimliklerini daha özgür bir şekilde ifade edebilmektedir (Altundal, 2019). Bazı durumlarda toplum tarafından damgalanan kimliklere sahip olanlar kendilerine benzer diğer insanlardan sosyal destek edinmek için interneti kullanmaktadır (Bargh ve McKenna, 2004) ve burada sosyal kimlikleri paylaşma fırsatı bulmak insanların kendilerini daha fazla kabul etmesini sağlamaktadır (McKenna ve Bargh, 1998).

Sosyal medya bağlamında incelenen kimliklerden bir diğeri de insanların destekledikleri spor gruplarıdır. Sosyal medyayı spor aktiviteleri ile ilgili kullananlar kolektif benlik değeri hissetmektedir (Kim ve Kim, 2019).

Şimdiye kadar ele alınan araştırmalar sosyal medyanın sosyal kimliklerle olumlu etkileşimini göstermektedir. Fakat sosyal medya platformlarının yaşamı kolaylaştırıyor gibi görünen pek çok özelliği aslında sosyal kimliklerle ilgili olumsuz süreçlerin ortaya çıkmasında önemli bir rol oynamaktadır (Altundal, 2019; Yeniçeri, 2019). Çünkü farklı grupların karşılaşması insanlar için her zaman olumlu sonuçlar ortaya çıkarmamaktadır. Örneğin karşıt gruplar arasında tartışmalar olabilmekte ve gruplar sadece birbirlerinden uzak durmaya çalışmaktan birbirlerini engellemeye kadar varan çeşitli davranışlar gerçekleştirebilmektedir (Baş, 2016). Bazı durumlarda kutuplaşmalar da ortaya çıkabilmektedir (Spears ve ark., 2002). İnsanlar sosyal medya gibi platformlarda kendilerini gruplarına yakın hissederek diğer gruplardan bireylere daha az hoşgörülle yaklaşmaktadır (Baş, 2016).

Sosyal medyanın en önemli özelliklerinden biri, bir mesajın kısa sürede milyonlarca insana ulaşabilmesidir (Bilge, 2016). Fakat bu özellik aynı zamanda sosyal medyanın olumsuz etkilerinden en yaygını olan insanların diğer gruplara yönelik kolay bir şekilde nefret söyleminde bulunabilmelerini de kolaylaştırmaktadır. İnternette ırkçılığın ifade edildiği gruplar oldukça yaygındır (Glaser ve ark., 2002). Her ne kadar bu durum toplumda nefret suçlarının artması açısından etkili görünmese de internetin ırkçı gruplar arasındaki iletişim, organizasyon ve bilgi paylaşımını kolaylaştırma olasılığı göz ardı edilmemelidir (Glaser ve ark., 2002). Çevrimiçi nefret hareketinde ve nefret içerikli paylaşımlarda bir artış olduğu da dikkate alınmalıdır (Lee ve Leets, 2002). Örneğin insanlar ekşi sözlük, uludağ sözlük gibi platformlarda Suriyeli mültecilere yönelik olumsuz görüşler paylaşmaktadır (Yıldırım, 2015). Benzer şekilde kadınlar, cinsiyet normlarına uymayanlar, göçmenler vb. azınlık gruplarına karşı önyargılı, düşmanca paylaşımlar da geniş kitlelere çok hızlı bir şekilde yayılmaktadır (Hünler, 2019; Yeniçeri, 2019). Bu özellik olumsuz mesajların

nefret söyleminin hedefi olan insanların da karşısına çıkmasına neden olmaktadır (Hünler, 2019; Yeniçeri, 2019). Örneğin cinsiyete yönelik nefret içeren söylemlerin hedefi genellikle kadınlar olmaktadır ve bu nefret söylemleri utandırma, değersizleştirme, korku yayma (Chetty ve Alathur, 2018) ya da geleneksel değer yargıları ve ahlak anlayışına ters düşen kadınlara yönelik nefret (Alp, 2016) şeklinde görülebilmektedir. Kadınlar özellikle de sosyal medya platformlarında bu söylemlerle sıklıkla karşılaşmaktadır (Chetty ve Alathur, 2018). Diğer yaygın nefret söylemleri ise siyasi görüş, yabancılar ve göçmenler, cinsel yönelim, inanç temelli olarak yapılmaktadır (Bilge, 2016). Bahsedilen bu süreçler sosyal medyada insanların sosyal kimlik tehditleri ile sıklıkla karşılaşabildiklerini göstermektedir.

İnsanların sosyal medyada sosyal kimlik tehditleri ile karşılaştıklarında bu tehditleri onarma çabası artmaktadır. Örneğin, terör ve İslam'ın eşleştirilmesi insanlar tarafından sosyal kimlik tehdidi olarak algılanmakta ve bu ilişkilendirme reddedilmektedir. İslamafobik içeriklere karşı insanlar “#gerçekislam” etiketi altında paylaşımlar yapmaktadır (Ünür ve Duman, 2016). Sosyal medyada sıklıkla tepkilere neden olan kimliklerden bir diğeri takım kimlikleridir. Örneğin insanlar üniversite spor takımındaki oyunculara karşı Twitter'da alay etme, küçümseme, hakaret etme gibi tepkiler vermektedir (Sanderson ve Truax, 2014). Spor takımının oyuncuları sosyal kimlik tehdidi olarak algılanan bir hareket başlattıklarında taraftarlar sosyal medyada oyuncular üzerinde baskı kurarak tepkilerini göstermektedir (Sanderson ve ark., 2016). Spor takımından ayrılarak sosyal kimliği tehdit eden takım koçuna karşı insanlar Facebook'ta “Şehrimizden Uzaklaş Brian Kelly” adlı bir grup oluşturarak bu grupta bir araya gelme (takımın birliğini vurgulama), damgalama, yıldırma gibi paylaşımlarla tepkilerini göstermektedir (Sanderson, 2013). Sosyal medyada taraftar kimliğinin incelendiği başka bir çalışmada, katılımcıların bazıları sosyal medyanın kendilerini fanatizm ve şiddete yönelttiğini ve rakip takımlara olan nefreti arttırdığını ifade etmişlerdir (Karakaya, 2019).

Kısacası, internete pek çok farklı gruptan insanın erişimi arttıkça sosyal medyada sosyal kimlik konusu daha fazla önem kazanmaktadır (Harwood, 2004). Sosyal kimlik tehditlerinin insanların olumsuz duygularını arttırdığı ve bu tehdidin kaynaklarına karşı tepkilerin sosyal medyada görece daha kolay ve diğer insanlarla etkileşim içerisinde verilebildiği görülmektedir. Bu noktada sosyal kimlik tehditleri ile karşılaştıklarında insanların sosyal medyada tehdidi ortadan kaldırmak için diğer insanları dışlamayı tercih edip etmeyeceklerinin incelenmesi gerekmektedir. İnsanlar sosyal medyadaki beğenmeme, arkadaşlıktan çıkarma gibi özellikleri kullanarak diğer insanları dışlama davranışı sergileyebilir böylece tehdit edilen sosyal kimliği onarabilirler.

1. 2. 2. 1. Sosyal Medyada Dışlanma

Dışlanma görmezden gelinmek ve dahil edilmemek (Williams, 2007a), sosyal olarak reddedilmek (Gruter ve Masters, 1986) anlamlarına gelmektedir. Dışlama gruplar açısından grubun kaynaşması, güvenliğini koruma gibi işlevlere hizmet etmektedir fakat dışlanan kişi için olumsuz sonuçlar ortaya çıkarabilmektedir (Dixon, 2007). Bu olumsuz sonuçlar pek çok araştırma bulgusuyla gösterilmiştir ve dışlanmanın ait olma, benlik değeri, kontrol ve anlamlı var oluş olmak üzere dört temel ihtiyacı tehdit ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Dışlanma bir gruba ya da diğer insanlara bağlı olmamak (ait olma), başkaları tarafından dışlanma sonucunda kendini suçlamak (benlik değeri), tek taraflı gerçekleştiği için dışlamanın kaynağını kontrol edememek (kontrol) ve diğerleri tarafından görmezden gelinme sonucunda var olmamış ya da ölmüş gibi hissetmek (anlamlı var oluş) anlamına gelmektedir (Nezlek ve ark., 2012; K. Williams, 2009).

Dışlanma temel olarak üç şekilde görülmektedir, bunlar fiziksel, yüz yüze ve sanal dışlanmadır (Wesselmann ve Williams, 2011). Fiziksel dışlanma, gruptan fiziksel olarak ayrılma ya da izole edilme yoluyla görmezden gelinmeyi ifade etmektedir. Yüz yüze dışlanma, başkaları fiziksel olarak kişinin etrafındayken görmezden gelinmek anlamına gelmektedir. Sanal ya da çevrimiçi dışlanma ise yüz yüze etkileşim dışında gerçekleşmektedir ve kabul edilebilir belirli bir süre içerisinde

beklenen iletişimin gerçekleşmemesi şeklinde görülmektedir (Wesselman ve Williams, 2011).

Sanal dışlanmanın meydana geldiği bağlamlardan biri de sosyal medyadır. Yapılan çalışmalar sosyal medya ortamında dışlanmanın da dört temel ihtiyacı tehdit ettiğini göstermektedir (Filipkowski ve Smyth, 2012; Nezlek ve ark., 2012; Williams ve ark., 2000; Zadro ve ark., 2004). İnsanlar için arkadaş, romantik partner gibi belirli kişilerden gelen geri bildirimler oldukça önemlidir ve bu kişilerden geri bildirim almada sorun yaşanması reddedilmiş hissetmeye neden olmaktadır (Hayes ve ark., 2018; Reich ve ark., 2018; Tobin ve ark., 2015). Ek olarak, Facebook'ta arkadaşlıktan çıkarıldıklarında ve bunun kim tarafından yapıldığını bildiklerinde insanlar negatif duygu hissettiklerini bildirmektedir (Bevan ve ark., 2012).

Görüldüğü gibi insanlar hayatları boyunca pek çok farklı şekilde dışlanmaya maruz kalmaktadır (Williams, 2007a). Her bir dışlama döngüsünde dışlanan yani hedef olan taraf ile dışlayan yani kaynak olan taraf arasında dinamik bir etkileşim söz konusudur. Kaynak tarafından hedefin nasıl dışlandığı her iki tarafı da etkilemektedir (Zadro ve ark., 2017). Fakat dışlanma genellikle dışlanan bireyin tepkileri ve hissettikleri üzerinden çalışmakta ve dışlamanın kaynağı çoğunlukla göz ardı edilmektedir (Nezlek ve ark., 2015; Zadro ve ark., 2017). Dışlanmanın kaynak açısından incelendiği çalışmalar çoğunlukla gerçek dünyadaki durumlarla ilgilidir ve hedefin deneyimlediği evrensel olumsuz sonuçların aksine, dışlanmanın hem olumlu hem de olumsuz sonuçlar ortaya çıkarabildiğini göstermektedir (Zadro ve ark., 2017).

Kaynak üzerindeki etkileriyle ilgili yapılan çalışmalar dışlamanın psikolojik olarak bedellerinin olduğunu göstermektedir. Örneğin yapılan araştırmalarda diğerlerini dışlayan insanların olumsuz duygularının arttığı, özerklik ve ait olma ihtiyaçlarının azaldığı (Legate ve ark., 2013); insanların yaşamlarında farklı birini dışladıkları deneyimleri ile ilgili örnekler verdikten sonra ait olma hissinin düştüğü (Nezlek ve ark., 2015); dışlamayı ahlak dışı olarak değerlendirdikleri için insanların başka

birini dışladıktan sonra kendilerini daha az insan olarak değerlendirdikleri ve daha yalnız hissettikleri (Bastian ve ark, 2012); dışlamanın belirsizlik hissini arttırdığı (Hales, 2014) ve benlik tüketimine neden olduğu bulunmuştur (Ciarocco ve ark., 2001). Dışlamanın olumsuz sonuçlar ortaya çıkarması katılımcıların dışlanan kişinin bunu hak etmediğini düşünmesinden kaynaklanmaktadır (Wesselmann ve ark., 2013).

Bunun yanı sıra dışlama bazı durumlarda olumlu sonuçlar da ortaya çıkarmaktadır. Örneğin dışlayan taraf ne zaman başlayacağı, nasıl yönetileceği, ne zaman biteceği gibi dışlanmanın her aşamasında kontrolü elinde tutmaktadır (Zadro ve ark., 2005; 2017). İnsanlar yabancı birini dışlarken ve dışlamayı cezalandırma amacıyla yaptıklarında daha fazla kontrol, benlik değeri ve anlamlı var oluş hissettiklerini belirtmektedir. Dışlama ne kadar net bir şekilde gerçekleşiyorsa birey kendini o kadar iyi hissetmektedir ve dışlama diğer insanlarla birlikte yapıldığında kontrol algısı artmaktadır (Nezlek ve ark., 2015). Sommer ve arkadaşları (2001, Çalışma 1) tarafından yapılan bir çalışmada katılımcılardan hem dışlandıkları hem de başka birini dışladıkları bir deneyimi yazmaları istenmiştir. Sonuçlar dışlanmanın hedef ve kaynak açısından farklı deneyimlendiğini göstermektedir. Dışlamanın kaynağı olan taraflar; dışlamanın güç ve kontrol elde etmek için faydalarını vurgulamışlar ve dışlama ile sorun olan olayın çözüldüğünü ifade etmişlerdir. Dışlanmanın hedefi olan taraflar ise daha çok dışlanmanın kendileri üzerinde olumsuz etkilerinden bahsetmişlerdir. Ek olarak, dışlanma karşı taraf dışlanırken haklı ve etkili görülmektedir fakat aynı durum kişi kendisi dışlandığında geçerli değildir (Sommer ve ark., 2001).

Bu sonuçlar dışlamanın kaynak üzerindeki etkilerinin karmaşık olduğunu göstermektedir. Fakat insanlar karmaşık sonuçlarına rağmen dışlamayı devam ettirmektedir. Bunun nedeni genellikle insanların dışlamayı gerçekleştirmek için bir motivasyonlarının olmasıdır (Nezlek ve ark., 2015). Dışlama kişisel birtakım özellikler nedeniyle ya da bağlamın ortaya çıkardığı bazı durumsal faktörler nedeniyle ortaya çıkabilmektedir. Bağlamsal faktörler söz konusu olduğunda, insanlar dışlamanın en uygun eylem biçimi olarak görüldüğü çevresel faktörlere

tepki vermektedir (Zadro ve ark., 2017). Ek olarak dışlanmak insanları sosyal normlara uymaya motive etmektedir (K. Williams, 2009). İnsanlar sosyal ilişkilerde olumsuz sonuçları ortadan kaldırmak, sosyal kazanç sağlamak, grubun bütünlüğünü korumak gibi nedenlerle dışlamayı tercih etmektedir. Dolayısıyla dışlamanın adaptif bir işlevinin olduğu düşünülmektedir (Dixon, 2007; Kurzban ve Leary, 2001; Williams, 2007b; K. Williams, 2009).

Dışlama pek çok farklı zamanda ve kültürde (Williams, 2007b; K. Williams, 2009) reddetme, tecrit gibi farklı şekillerde (Gruter ve Masters, 1986) yaygın olarak görülmekte; çocuklar, yetişkinler ya da toplumdaki kurumlar tarafından resmi ya da gayri resmi bir kınama yöntemi olarak kullanılmaktadır (Zadro ve ark., 2004). Çünkü dışlama grup bütünlüğü için zararlı olan, işbirlikçi olmayan insanları uzaklaştırma anlamına gelmektedir. Hayvanlar aleminde grubun güçsüz üyesini dışlamak grubun devamlılığı açısından önemlidir ve dışlanan üye için bu gerçek ölüm anlamına gelmektedir. İnsanlar açısından düşünüldüğünde de dışlanma sosyal ölüm anlamına gelmektedir. Bu nedenle de dışlama sosyal varlık olarak insanın genlerine gömülüdür ve dışlanma korkusu algı, düşünce ve davranışları yönetmektedir (Gruter ve Masters, 1986; K. Williams, 2009).

Tüm bu motivasyonlara rağmen genellikle gruplarda dışlama birdenbire ortaya çıkmamaktadır. Grup sapkın üyeyi hemen dışlamak yerine öncelikle üyeyi tekrardan uymaya zorlamaktadır. Bu süreçte üyeye karşı fiziksel ya da sözel saldırılar gerçekleşebilmekte ve birey dışlama tehdidine açık ya da örtük bir şekilde maruz kalabilmektedir. Eğer birey uyma davranışı gösterirse reddetme ya da saldırganlık davranışları sonlanırken; uyum sağlamazsa kalıcı olarak gruptan dışlanmaktadır (Dixon, 2007). Bu nedenle tek başına dışlamanın etkilerinden ziyade insanların dışlamayı hangi koşullarda tercih ettiğinin incelenmesi önemlidir.

Grup üyelerinin özellikleri değişimlendikten sonra dışlamanın etkileri çeşitli araştırmalarda incelenmiştir. Yapılan bir çalışmada Wesselmann ve arkadaşları (2013) katılımcıların, grubu olumsuz etkilemeyen bir üye dışlandığında bu üyeyi

daha fazla dahil etmeye çalıştıklarını bulmuştur (Çalışma 1a) (Wesselmann ve ark., 2013). Fakat insanlar eğer gerekçelendirebiliyorlarsa dışlamayı tercih etmektedir. Örneğin iş birliği yapmayan üye gruptan dışlandığında, diğer üyeler dışlanan üyenin üzüntüsünden mutluluk duyma deneyimi (schadenfreude) yaşamaktadır (Ouwerkerk ve ark., 2005). Sanal Top Oyununda top atma süresi uzatılarak grubu engellemesi sağlanan üye katılımcılar tarafından daha az top atılarak dışlanmaktadır (Çalışma 2) (Wesselmann ve ark., 2013). Kötü performans gösteren üyeler genellikle grup için külfetli olduklarından diğer katılımcılar tarafından olumsuz değerlendirilmekte hem oyun sırasında dışlanmakta hem de gelecekte olası etkileşimler engellenerek dışlanmaktadır (Wirth ve ark., 2015).

Bu sonuçlar insanların grubu tehdit eden durumlarda diğer insanları dışlamayı tercih edebileceklerini göstermektedir. Dolayısıyla yürütülecek bu tez çalışmasında, insanların sosyal medyada sosyal kimliklerini tehdit eden insanları dışlamayı tercih edip etmeyeceklerinin incelenmesi hedeflenmektedir.

1. 3. ARAŞTIRMANIN AMACI VE HİPOTEZLER

Daha önce detaylı bir şekilde belirtildiği gibi sosyal medyanın kullanımının günlük hayatta giderek yaygınlaştığı bilinmektedir (Carr ve Hayes, 2015; Ellison ve Boyd, 2013; Ellison ve ark., 2014). İnsanlar sosyal medyayı belirsizliği azaltmak (Namkoong ve ark., 2019; Stieglitz ve ark., 2018; Valecha ve ark., 2013) ve sosyal kimlikleri ifade etmek (Bargh ve McKenna, 2004; Ellison ve ark., 2007; Kwon ve Wen, 2010) için de kullanmaktadır.

BKK'ye (Hogg, 2007; Hogg ve Adelman, 2013) göre insanlar belirsizlik durumunda sosyal kimliklere daha fazla sarılmakta, iç gruba yönelmektedir. Hızlı etkileşimi, kolayca grup olabilmeyi, ortak kimliğe sahip olan diğer insanlarla kolay bağlantı kurabilmeyi sağladığı için (Bargh ve McKenna, 2004; Ellison ve ark., 2007) insanlar belirsizlik durumunda sosyal medyaya yönelmektedir. Sosyal

medyada diğer insanlarla bağlantı kurmak belirsizlik hissini azaltmaktadır (Namkoong ve ark., 2019; Stieglitz ve ark., 2018).

Fakat sosyal medya aynı zamanda pek çok farklı gruptan insanın bulunduğu ve insanların kendi gruplarını yücelterek diğer gruplar hakkında olumsuz fikirleri hızla yayabildikleri ve bu fikirlere diğer insanlar tarafından destek alabildikleri bir platformdur. Dolayısıyla, insanlar sosyal medyada sosyal kimlik tehditleri ile de sıklıkla karşılaşmaktadır (Sanderson ve Truax, 2014; Sanderson ve ark., 2016; Ünür ve Duman, 2016). Bu nedenle, belirsizlik gibi rahatsız edici ve bireyi tehdit eden olaylarla karşılaştıktan sonra belirsizliği azaltmak için insanlar sosyal medyaya yöneldiklerinde, sosyal kimlik tehdidi gibi başka bir tehditle karşılaşmalarının insanların daha fazla olumsuz hissetmelerine ve iç grup kimliğini korumaya güdülenmelerine neden olması beklenmektedir. Bunun sonucunda tehdit edilen sosyal kimliği onarma çabasının artacağı tahmin edilmektedir. Bu noktada insanların belirsizlik arttığında sosyal kimlik tehditlerini ortadan kaldırmak ve daha fazla kesinlik sağlamak için dışlamayı tercih edip etmeyeceklerinin de incelenmesi önemlidir. Literatürde insanların belirsizlikten sonra sosyal medyada sosyal kimlik tehditlerine nasıl tepki verdiklerini ve belirsizlik ile sosyal kimlik tehditlerinin dışlamayı motive edip etmeyeceğini inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Verilen bilgiler ve literatür çalışmaları doğrultusunda bu çalışmanın amacı, sosyal medyada belirsizliğin artması ve sosyal kimlik tehdidi ile karşılaşılması durumunda bilişsel (profilleri ne kadar gerçek ve kendilerine benzer algıladıkları), duygusal (olumlu ve olumsuz duygu) ve davranışsal (dışlama) tepkilerin nasıl etkilendiğini incelemektir. Bu amaçla iki deney deseni tasarlanmıştır.

Bu doğrultuda Deney 1’de test edilecek hipotezler aşağıda sıralanmıştır.

H1. Belirsizlik hissini yüksek olduğu koşulda, belirsizlik hissini düşük olduğu koşula göre katılımcılar iç grup kimliklerini korumaya daha fazla güdülenecektir.

H1a. Belirsizlik hissinin yüksek olduğu koşulda, belirsizlik hissinin düşük olduğu koşula göre katılımcılar etkileşim kurdukları profilleri daha fazla gerçek ve kendilerine benzer olarak algılayacak, daha fazla olumsuz duygu ve daha az olumlu duygu bildirecek ve etkileşim kurdukları profillere daha fazla beğeni göndereceklerdir.

H2. Sosyal kimliğin tehdit edildiği koşulda, tehdit edilmediği koşula göre katılımcılar iç grup kimliklerini korumaya daha fazla güdülenecektir.

H2a. Sosyal kimliğin tehdit edildiği koşulda, tehdit edilmediği koşula göre katılımcılar etkileşim kurdukları profilleri daha az gerçek ve kendilerine benzer olarak algılayacak, daha fazla olumsuz duygu ve daha az olumlu duygu bildirecek ve etkileşim kurdukları profillere daha az beğeni gönderecektir.

H3. Belirsizlik hissinin yüksek olduğu ve sosyal kimliğin tehdit edildiği koşulda yer alan katılımcılar, belirsizlik hissinin az olduğu ve sosyal kimliğin tehdit edilmediği diğer üç koşulda yer alan katılımcılara kıyasla iç grup kimliklerini korumaya daha fazla güdülenecektir.

H3a. Belirsizlik hissi yüksek olduğunda; sosyal kimliğin tehdit edildiği koşuldaki katılımcılar tehdit edilmediği koşuldaki katılımcılara göre etkileşim kurdukları profilleri daha az gerçek ve kendilerine benzer olarak algılayacak, daha fazla olumsuz duygu ve daha az olumlu duygu bildirecek ve etkileşim kurdukları profillere daha az beğeni gönderecektir.

H3b. Belirsizlik hissi düşük olduğunda; sosyal kimliğin tehdit edildiği koşuldaki katılımcılar tehdit edilmediği koşuldaki katılımcılara göre etkileşim kurdukları profilleri daha az gerçek ve kendilerine benzer olarak algılayacak, daha fazla olumsuz duygu ve daha az olumlu duygu bildirecek ve etkileşim kurdukları profillere daha az beğeni gönderecektir.

H3c. Sosyal kimlik tehdit edildiğinde; belirsizlik hissinin yüksek olduğu koşuldaki katılımcılar belirsizlik hissinin düşük olduğu koşuldaki katılımcılara göre etkileşim kurdukları profilleri daha az gerçek ve kendilerine benzer olarak algılayacak, daha fazla olumsuz duygu ve daha az olumlu duygu bildirecek ve etkileşim kurdukları profillere daha az beğeni gönderecektir.

H3d. Sosyal kimliğin tehdit edilmediği koşulda; belirsizlik hissinin yüksek olduğu koşuldaki katılımcılar belirsizlik hissinin düşük olduğu koşuldaki katılımcılara göre etkileşim kurdukları profilleri daha fazla gerçek ve kendilerine benzer olarak algılayacak, daha az olumsuz duygu ve daha fazla olumlu duygu bildirecek ve etkileşim kurdukları profillere daha fazla beğeni gönderecektir.

H3e. Belirsizlik hissinin yüksek olduğu ve sosyal kimliğin tehdit edildiği koşuldaki katılımcılar, belirsizlik hissinin düşük olduğu ve sosyal kimliğin tehdit edilmediği koşuldaki katılımcılara göre etkileşim kurdukları profilleri daha az gerçek ve kendilerine benzer olarak algılayacak, daha fazla olumsuz duygu ve daha az olumlu duygu bildirecek ve etkileşim kurdukları profillere daha az beğeni gönderecektir.

H3f. Belirsizlik hissinin yüksek olduğu ve sosyal kimliğin tehdit edilmediği koşuldaki katılımcılar, belirsizlik hissinin düşük olduğu ve sosyal kimliğin tehdit edildiği koşuldaki katılımcılara göre etkileşim kurdukları profilleri daha fazla gerçek ve kendilerine benzer olarak algılayacak, daha az olumsuz duygu ve daha fazla olumlu duygu bildirecek ve etkileşim kurdukları profillere daha fazla beğeni gönderecektir.

Belirsizlik durumunda insanların iç gruba daha fazla yöneldikleri bilinmektedir. Grup normuna uyma, gruptan sapmama, grup bütünlüğünü korumaya özellikle belirsizlik durumlarında daha fazla değer verilmektedir (Hogg, 2007). Bununla birlikte, Sosyal Kimlik Kuramı kapsamında insanların ait oldukları grubu daha olumlu değerlendirip iç grup yanlılığı gösterdikleri fakat diğer grupları daha olumsuz tutumlarla karşıladıkları bilinmektedir (Brewer, 1999; Tajfel ve Turner,

1979). Fakat iç gruba bağlılık her zaman dış gruba yönelik nefreti ortaya çıkarmamaktadır (Brewer, 1999). Ek olarak insanlar bazı durumlarda sosyal olarak kabul edilmeyen bir iç grup üyesini de olumsuz olarak değerlendirebilmektedir. Bu durum Kara Koyun Etkisi olarak adlandırılmaktadır. (Marques ve Paez, 1994). Gruptan sapan, grup içi prototipik özelliklere uymayan üyeler diğer üyeler tarafından olumsuz karşılanabilmekte, değersizleştirilip kötülenmektedir ve bu durum kimliği korumaya yardımcı olmaktadır (Hogg, 2001; Marques ve ark., 2001). Bu bağlamda, araştırmada yer alan ikinci deneyde sosyal medyada belirsizliğin ve sosyal kimliğin iç grup ya da dış grup üyesi tarafından tehdit edilmesinin bilişsel, duygusal ve davranışsal etkilerini incelemek amaçlanmıştır. Bu doğrultuda Deney 2’de test edilecek hipotezler aşağıda sıralanmıştır.

H1. Belirsizlik hissinin yüksek olduğu koşulda, belirsizlik hissinin düşük olduğu koşula göre katılımcılar iç grup kimliklerini korumaya daha fazla güdülenecektir.

H1a. Belirsizlik hissinin yüksek olduğu koşulda, belirsizlik hissinin düşük olduğu koşula göre katılımcılar etkileşim kurdukları profilleri daha fazla gerçek ve kendilerine benzer olarak algılayacak, daha fazla olumsuz duygu ve daha az olumlu duygu bildirecek ve etkileşim kurdukları profillere daha fazla beğeni gönderecektir.

H2. Sosyal kimliğin iç grup ve dış grup üyesi tarafından tehdit edildiği koşullarda, tehdit edilmediği koşula göre katılımcılar iç grup kimliklerini korumaya daha fazla güdülenecektir.

H2a. Sosyal kimliğin dış grup üyesi ve iç grup üyesi tarafından tehdit edildiği koşullarda, tehdit edilmediği koşula göre katılımcılar etkileşim kurdukları profilleri daha az gerçek ve kendilerine benzer olarak değerlendirecek, daha fazla olumsuz duygu ve daha az olumlu duygu bildirecek, etkileşim kurdukları profillere daha az beğeni gönderecektir.

H2b. Sosyal kimliğin dış grup üyesi tarafından tehdit edildiği koşulda, iç grup üyesi tarafından tehdit edildiği koşula göre katılımcılar etkileşim kurdukları profilleri daha az gerçek ve kendilerine benzer olarak değerlendirecek, daha fazla olumsuz duygu ve daha az olumlu duygu bildirecek, etkileşim kurdukları profillere daha az beğeni gönderecektir.

H3. Belirsizlik hissinin yüksek olduğu koşulda ve sosyal kimliğin dış grup üyesi tarafından tehdit edildiği koşulda yer alan katılımcılar, belirsizlik hissinin düşük olduğu, sosyal kimliğin iç grup üyesi tarafından tehdit edildiği ve sosyal kimliğin tehdit edilmediği diğer beş koşulda yer alan katılımcılara kıyasla iç grup kimliklerini korumaya daha fazla güdülenecektir.

H3a. Belirsizlik hissi yüksek olduğunda; sosyal kimliğin dış grup ve iç grup üyesi tarafından tehdit edildiği koşullardaki katılımcılar sosyal kimliğin tehdit edilmediği koşuldaki göre katılımcılara göre etkileşim kurdukları profilleri daha az gerçek ve kendilerine benzer olarak değerlendirecek, daha fazla olumsuz duygu ve daha az olumlu duygu bildirecek, etkileşim kurdukları profillere daha az beğeni gönderecektir.

H3b. Belirsizlik hissi yüksek olduğunda; sosyal kimliğin dış grup üyesi tarafından tehdit edildiği koşulda iç grup üyesi tarafından tehdit edildiği koşula göre katılımcılar etkileşim kurdukları profilleri daha az gerçek ve kendilerine benzer olarak değerlendirecek, daha fazla olumsuz duygu ve daha az olumlu duygu bildirecek, etkileşim kurdukları profillere daha az beğeni gönderecektir.

H3c. Belirsizlik hissi düşük olduğunda; sosyal kimliğin dış grup ve iç grup üyesi tarafından tehdit edildiği koşullardaki katılımcılar sosyal kimliğin tehdit edilmediği koşuldaki katılımcılara göre katılımcılar etkileşim kurdukları profilleri daha az gerçek ve kendilerine benzer olarak değerlendirecek, daha fazla olumsuz duygu ve daha az olumlu duygu bildirecek, etkileşim kurdukları profillere daha az beğeni gönderecektir.

H3d. Belirsizlik hissi düşük olduğunda; sosyal kimlik iç grup üyesi tarafından tehdit edildiğinde dış grup üyesi tarafından tehdit edildiği koşula göre katılımcılar etkileşim kurdukları profilleri daha az gerçek ve kendilerine benzer olarak değerlendirecek, daha fazla olumsuz duygu ve daha az olumlu duygu bildirecek, etkileşim kurdukları profillere daha az beğeni gönderecektir.

H3e. Sosyal kimlik iç grup ve dış grup üyesi tarafından tehdit edildiğinde, belirsizliğin yüksek olduğu koşuldaki katılımcılar düşük olduğu koşuldaki katılımcılara göre etkileşim kurdukları profilleri daha az gerçek ve kendilerine benzer olarak değerlendirecek, daha fazla olumsuz duygu ve daha az olumlu duygu bildirecek, etkileşim kurdukları profillere daha az beğeni gönderecektir.

H3f. Sosyal kimlik tehdit edilmediğinde, belirsizliğin yüksek olduğu koşuldaki katılımcılar düşük olduğu koşuldaki katılımcılara göre etkileşim kurdukları profilleri daha fazla gerçek ve kendilerine benzer olarak değerlendirecek, daha az olumsuz duygu ve daha fazla olumlu duygu bildirecek, etkileşim kurdukları profillere daha fazla beğeni gönderecektir.

H3g. Belirsizlik hissinin yüksek olduğu ve sosyal kimlik tehdidinin olmadığı koşuldaki katılımcılar; belirsizlik hissinin düşük olduğu ve sosyal kimliğin iç grup üyesi ve dış grup üyesi tarafından tehdit edildiği koşullardaki katılımcılara göre etkileşim kurdukları profilleri daha fazla gerçek ve kendilerine benzer olarak değerlendirecek, daha az olumsuz duygu ve daha fazla olumlu duygu bildirecek, etkileşim kurdukları profillere daha fazla beğeni gönderecektir.

2. BÖLÜM

BİRİNCİ ÖN ÇALIŞMA: CİNSİYET KİMLİĞİNİ KONU ALAN PROFİLLERİN OLUŞTURULMASI

Sosyal kimlikler bireysel kimlikten kolektif kimliğe çok geniş bir skalada değişebilmektedir (Brewer ve Gardner, 1996; Tajfel ve Turner, 1979). Cinsiyet kimliği bu skalada daha bireysel tarafta değerlendirilebilir. Ek olarak, cinsiyet farklı statülere sahiptir. Ataerkil toplumların büyük çoğunluğunda, kadınlar pek çok açıdan erkeklere kıyasla dezavantajlı statüde yer almaktadır. Her ne kadar kadın ve erkekler cinsiyetleriyle benzer düzeyde etkileşim kursa da bazı durumlarda kadınlar erkeklere kıyasla daha fazla iç grup yanlılığı gösterebilmektedir (Sezen, 2019). Buradan yola çıkılarak ilk deneyde, kadın cinsiyet kimliğinin tehdit edilmesi amaçlanmıştır. Deneyde kullanılacak tehdit içeren ve içermeyen sosyal medya profillerini belirlemek amacıyla iki farklı örneklemden veri toplanarak birinci ön çalışma yürütülmüştür.

2.1. YÖNTEM

2.1.1. Katılımcılar

Cinsiyet kimlik *tehdidinin olduğu* profiller Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinden oluşan toplam 63 kadın tarafından değerlendirilmiştir. Psikiyatrik tanı almış ve/veya ilaç kullanmış 3 kişi ile profil değerlendirme sorularının tamamını boş bırakan 5 kişinin verileri analizlere dahil edilmemiştir. Analizler toplamda 55 kadın katılımcıdan toplanan veri ile yürütülmüştür. Katılımcıların yaş ortalaması 20.64 ($SS = 3.93$) ve yaş aralığı 18- 38'dir. Katılımcıların sosyal medya kullanım sıklığı (sosyal medyada ne kadar vakit geçirdikleri) ortalama 4.15'tir ($SS = 1.78$). Katılımcılar günde ortalama 172.92 dakika (ranj 30-600 dk) ($SS = 107.31$) sosyal medya kullandıklarını belirtmişlerdir.

Cinsiyet kimlik *tehdidinin olmadığı* profiller Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinden toplam 68 kadın tarafından değerlendirilmiştir. Sosyal medya kullanmayan 1 kişinin, psikiyatrik tanı almış ve/veya ilaç kullanmış 2 kişinin ve profil değerlendirme sorularının tamamını boş bırakan 10 kişinin verileri analizlere dahil edilmemiştir. Analizler toplam 55 katılımcıdan toplanan veri ile yürütülmüştür. Katılımcıların yaş ortalaması 20.85 ($SS = 4.28$) ve yaş aralığı 18-39'dur. Katılımcıların sosyal medya kullanım sıklığı (sosyal medyada ne kadar vakit geçirdikleri) ortalama 4.55'tir ($SS = 1.90$). Katılımcılar günde ortalama 188.73 dakika (ranj 30-360 dk) ($SS = 88.63$) sosyal medya kullandıklarını belirtmişlerdir.

Her iki gruptaki katılımcılar sosyal medya platformlarını eğlence; hobiler, ilgi alanları vb. ile ilgili keşif; kendini geliştirme, vakit geçirme; diğer insanlarla iletişim kurma/ sosyalleşme; paylaşım yapma, diğer insanların paylaşımlarını takip etme; alışveriş, eğitim, araştırma ve haber alma, gündemi takip etme, bilgi edinme gibi amaçlarla kullandıklarını belirtmişlerdir. Tehdit içeren profilleri değerlendiren grupta katılımcıların %78.1'i Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon bölümünde, %21.8'i Psikoloji bölümünde öğrenim görmektedir. Tehdit içermeyen profilleri değerlendiren grupta katılımcıların tamamı fizik tedavi ve rehabilitasyon bölümünde eğitim görmektedir. Araştırmaya katılan her katılımcı adına birer adet fidan bağışı yapılmıştır.

2.1.2. Veri Toplama Araçları

2.1.2.1. Demografik Bilgi Formu

Formda (bkz. Ek 1) katılımcılara yaş, cinsiyet, bölüm, sınıf, sosyal medya kullanım örüntüleri, son 6 ay içerisinde psikiyatrik tanı alıp almadıkları ve ilaç kullanıp kullanmadıkları hakkında sorular sorulmuştur.

2.1.2.2. Sosyal Medyada Dışlanma Paradigması

Sosyal medyada dışlanma paradigması (SMDP) dışlanmanın etkilerini sosyal medya ortamına benzer bir ortamda test etmek amacıyla Wolf ve arkadaşları (2014) tarafından geliştirilmiş çevrimiçi bir dışlanma paradigmasıdır. Bir grup görevine katılacaklarını düşünen katılımcılar bireysel olarak deneye alınmaktadır. Katılımcılardan grup görevine geçebilmek için öncelikle bir avatar seçmeleri ve kısa tanıtım yazısı içeren bir profil oluşturmaları istenmektedir. Ardından katılımcılar diğer grup üyelerinin profillerini incelediği, beğendiği ve kendi profilinin ne kadar beğenildiğini gördüğü tanıtım aşamasına geçmektedir. Bu aşamada katılımcıların incelediği profiller araştırmacı tarafından oluşturulmaktadır. Katılımcının kaç kişiyle etkileşime gireceği, etkileşime girdikleri kişilerin tanıtım yazısının içeriği, katılımcının yazısına ve diğer profillere kaç beğeni geleceği araştırmacı tarafından kontrol edilebilmektedir. Katılımcının oluşturduğu profilin aldığı beğeni sayısı üzerinden dışlanma değişimlenmektedir (Wolf ve ark., 2014). Paradigma bu çalışmada profilleri oluşturmak amacıyla kullanılmıştır.

2.1.2.3. Profil Seti

Kadın sosyal kimliğine yönelik tehdit oluşturmak amacıyla kadın olmakla ilgili olumsuz görüşler, kalıplaşmış ifadelerin olduğu sosyal medya profilleri (10 adet) araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Tehdidin içeriği belirlenirken Branscombe ve arkadaşları (1999) tarafından ele alınan kimlik tehdidi içerikleri dikkate alınmıştır. Örneğin, profillerde kadınların iş yerinde başarısız ve duygusal olduğu gibi kalıp yargısal ifadeler (sınıflandırma tehdidi) ve/veya kadınların erkekleri dinlemesi, kendi kararlarını almaması gibi kadın grubunu değersizleştiren olumsuz görüşlere (sosyal kimliğin değerine yönelik tehdit) yer verilmiştir. Tehdidin olmadığı profillerde (23 adet) sadece hobiler, meslekler, ilgi alanları, hayat amaçları vb. hakkında bilgi verilmiştir.

Profillerin tamamı bir sosyal medya kullanıcısı kendisi hakkında bilgi veriyormuş gibi yazılmıştır. Profillerde cinsiyet kimliğinin belirgin olmaması için avatar ya da cinsiyetle ilgili ipucu verebilecek bilgiler kullanılmamıştır. Profillerin kullanıcı adları

ise cinsiyet belirtmeyecek şekilde meslek isimleri (tiyatrocu, öğretmen), rastgele harfler (Adh, Zzz), rakamlar (1111, 232323) vb.den oluşturulmuştur. Gerçekçiliği arttırmak amacıyla profillerin içeriği olabildiğince geniş yaş grubu, meslek, ilgi alanlarından kişileri yansıtacak şekilde seçilmiştir.

Oluşturulan 33 profil için, veri toplamaya başlamadan önce, 7 adet uzmanın (psikoloji bölümü mezunları ve yüksek lisans öğrencileri) görüşü alınmıştır. Uzmanlar tüm profilleri olumlu, olumsuz duygu; cinsiyet kimliği tehdidi, cinsiyet kimliğiyle ilgili ipuçları içerip içermediği açısından değerlendirmiştir. Değerlendirmeler sonucunda cinsiyet kimliğiyle ilgili ipuçları içerdiği ya da kalıp yargısal düşüncelere neden olabileceği belirtilen profiller, uzman görüşleri doğrultusunda kadın ya da erkek kimliğini yansıtmayacak şekilde; başka kimliklerle ilgili tehdit içerdiği belirtilen profiller ise belirtilen tehdit unsurları çıkarılarak yeniden düzenlenmiştir. Bu şekilde düzenlenemeyen profiller profil setinden çıkarılmıştır. Bu işlemin sonunda toplam 9 adet tehdit içeren, 17 adet tehdit içermeyen profil belirlenmiştir.

Uzman görüşlerine göre yeniden düzenlenen profiller SMDP kullanılarak sosyal medya ortamına uyarlanmıştır. Her bir profil gri arka plan üzerinde cinsiyeti belirli olmayan silüetten oluşan bir avatar, bir kullanıcı adı ve tanıtım yazısını içerecek şekilde düzenlenmiştir ve profillerin ekran görüntüleri alınarak son hali (bkz. Ek 2) oluşturulmuştur.

2.1.2.4. Değerlendirme Soruları

Katılımcılar her bir profilin kendilerinde ne kadar olumlu/ olumsuz duygu uyandırdığını, kadın/ erkek kimliği için ne kadar tehdit edici olduğunu, ne kadar gerçek bir kişiyi yansıttığını ve ne kadar bir kadın/erkek tarafından yazılmış olabileceğini 7'li derecelendirme (1= çok az, 4= kararsızım, 7= çok fazla) üzerinden değerlendirmiştir. Ek olarak her bir profil için katılımcılara “Profille ilgili diğer düşünceleriniz eklemek istedikleriniz varsa yazınız.” şeklinde isteğe bağlı olarak yanıtlayabilecekleri açık uçlu bir soru sorulmuştur.

Ne kadar gerçekçi	4.84 (1.81)	4.84 (1.60)	5.13 (1.72)	4.65 (1.78)	4.82 (1.66)	4.65 (1.62)	5.22 (1.55)	5.05 (1.78)	4.73 (1.86)
Kadın mı	2.07 (1.46)	2.20 (1.60)	1.69 (1.23)	3.25 (1.85)	2.47 (1.48)	2.67 (1.71)	2.75 (1.62)	3.64 (2.09)	2.33 (1.52)
Erkek mi	5.76 (1.43)	5.64 (1.68)	6.16 (1.27)	5.20 (1.67)	5.58 (1.44)	5.47 (1.43)	5.45 (1.37)	5.44 (1.62)	5.64 (1.47)

Not: Standart sapma değerleri parantez içinde verilmiştir

Tablo 1. 2

Tehdit İçermeyen Profillere İlişkin Betimsel İstatistikler

	Sosyal Medya Profilleri								
	1. 1111	2. Okur- Yazar	3. Zzz	4. Blogger	5. Müh.	6. 232323	7. Öğrenci	8. Adh	9. Müzik- sever
Olumlu duygu	5.16 (1.58)	5.24 (1.40)	5.22 (1.30)	5.16 (1.58)	5.69 (1.35)	4.98 (1.64)	5.71 (1.20)	4.75 (1.51)	5.33 (1.54)
Olumsuz duygu	1.76 (1.28)	1.95 (1.51)	1.73 (1.33)	1.82 (1.12)	1.49 (1.00)	1.80 (1.37)	1.56 (1.09)	2.29 (1.60)	1.76 (1.28)
Kadın kimlik tehdidi	1.96 (1.39)	1.65 (1.13)	1.69 (1.15)	1.64 (1.08)	1.49 (.98)	1.73 (1.18)	1.56 (1.07)	1.85 (1.27)	1.69 (1.26)
Erkek kimlik tehdidi	1.84 (1.27)	1.73 (1.22)	1.64 (1.08)	1.64 (1.06)	1.51 (1.09)	1.73 (1.31)	1.45 (0.94)	1.84 (1.26)	1.65 (1.25)
Ne kadar gerçek	4.69 (1.51)	4.76 (1.52)	4.71 (1.32)	5.02 (1.38)	4.64 (1.63)	4.93 (1.53)	5.29 (1.36)	4.91 (1.51)	5.04 (1.41)
Kadın mı	3.53 (1.48)	4.16 (1.44)	4.69 (1.50)	4.25 (1.48)	4.56 (1.55)	4.58 (1.38)	5.04 (1.35)	4.15 (1.55)	5.04 (1.44)
Erkek mi	5.24 (1.25)	4.42 (1.45)	3.96 (1.28)	4.51 (1.17)	4.47 (1.45)	4.44 (1.42)	4.09 (1.52)	4.60 (1.62)	4.27 (1.62)

	10. GURU	11. Öğret- men	12. Vete- riner	13. A.D.	14. S.L.	15. Stj. Dt.	16. S.E.	17. Y.R.
Olumlu duygu	5.22 (1.41)	4.80 (1.56)	4.75 (1.46)	5.02 (1.34)	3.11 (1.61)	3.95 (1.74)	5.07 (1.46)	4.56 (1.74)
Olumsuz duygu	1.64 (1.24)	2.02 (1.52)	2.18 (1.48)	1.73 (1.18)	3.49 (2.02)	3.18 (2.09)	2.00 (1.44)	2.02 (1.37)
Kadın kimlik tehdidi	1.75 (1.27)	1.69 (1.22)	1.91 (1.32)	1.87 (1.36)	2.53 (1.74)	1.85 (1.39)	1.85 (1.33)	1.95 (1.50)
Erkek kimlik tehdidi	1.71 (1.12)	1.56 (1.01)	1.93 (1.35)	1.84 (1.32)	2.36 (1.51)	1.73 (1.31)	1.82 (1.28)	1.82 (1.29)
Ne kadar gerçek	4.87 (1.43)	4.76 (1.72)	4.93 (1.37)	5.02 (1.46)	4.85 (1.62)	5.29 (1.67)	5.18 (1.29)	4.55 (1.73)
Kadın mı	4.44 (1.62)	4.18 (1.92)	4.18 (1.65)	4.27 (1.63)	3.82 (1.73)	4.67 (1.59)	4.67 (1.60)	4.96 (1.71)
Erkek mi	4.31 (1.61)	4.60 (1.68)	4.75 (1.36)	4.60 (1.63)	4.84 (1.61)	4.31 (1.71)	3.96 (1.53)	3.40 (1.55)

Not: Standart sapma değerleri parantez içinde verilmiştir

2.2.2. Duygu Durum Analizleri

Profillerin katılımcılarda uyandırdığı olumlu ve olumsuz duyguların anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla her bir profil için ayrı ayrı Bağımlı Örneklem için T-Testi analizi yürütülmüştür. Analiz sonuçlarına göre; tehdit içeren profillerde 3. profil hariç tüm profiller, katılımcılarda olumlu duyguya kıyasla anlamlı olarak daha fazla olumsuz duygu uyandırmıştır; sırasıyla $t(54) = -10.72$, $p < .001$; $t(54) = -7.03$, $p < .001$; $t(54) = -8.86$, $p < .001$; $t(54) = -6.85$, $p < .001$; $t(54) = -18.49$, $p < .001$; $t(54) = -5.94$, $p < .001$; $t(54) = -9.55$, $p < .001$; $t(54) = -13.60$, $p < .001$.

Tehdit içermeyen profillerde 14 ve 15. Profiller hariç tüm profiller, katılımcılarda olumsuz duyguya kıyasla anlamlı olarak daha fazla olumlu duygu uyandırmıştır;

sırasıyla $t(54) = 10.18, p < .001$; $t(54) = 9.77, p < .001$; $t(54) = 11.18, p < .001$; $t(54) = 10.97, p < .001$; $t(54) = 15.34, p < .001$; $t(54) = 9.04, p < .001$; $t(54) = 16.19, p < .001$; $t(54) = 6.61, p < .001$; $t(54) = 11.22, p < .001$; $t(54) = 11.60, p < .001$; $t(54) = 7.70, p < .001$; $t(54) = 7.37, p < .001$; $t(54) = 11.31, p < .001$; $t(54) = 9.06, p < .001$; $t(54) = 6.74, p < .001$.

2.2.3. Algılanan Cinsiyet Kimliği Tehdidi Analizleri

Katılımcılarda algılanan kadın ve erkek kimlik tehdidinin anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla her bir profil için ayrı ayrı Bağımlı Örneklem için T-Test analizi yürütülmüştür. Analiz sonuçlarına göre tehdit içeren tüm profiller erkek kimliğine kıyasla anlamlı olarak daha fazla kadın kimliğine yönelik tehdit olarak algılanmıştır, sırasıyla $t(54) = 9.47, p < .001$; $t(54) = 8.02, p < .001$; $t(54) = 6.74, p < .001$; $t(54) = 8.52, p < .001$; $t(54) = 10.07, p < .001$; $t(54) = 8.76, p < .001$; $t(54) = 7.63, p < .001$; $t(54) = 8.93, p < .001$; $t(54) = 10.32, p < .001$. Tehdit içermeyen profillerin tamamında algılanan kimlik tehdidi anlamlı olarak farklılaşmamaktadır.

2.2.4. Algılanan Cinsiyet Kimliği Analizleri

Profillerin kadın veya erkek kimliğine sahip biri tarafından yazıldığı algısının farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla her bir profil için ayrı ayrı Bağımlı Örneklem için T-Test analizi yürütülmüştür. Analiz sonuçlarına göre, kimlik tehdidinin olduğu tüm profiller bir kadın yerine anlamlı olarak daha fazla bir erkek tarafından yazılmış olarak algılanmıştır, sırasıyla $t(54) = -10.24, p < .001$; $t(54) = -9.08, p < .001$; $t(54) = -15.95, p < .001$; $t(54) = -4.71, p < .001$; $t(54) = -9.42, p < .001$; $t(54) = -7.74, p < .001$; $t(54) = -7.64, p < .001$; $t(54) = -4.63, p < .001$; $t(54) = -10.02, p < .001$.

Tehdit içermeyen profillerde; 2, 4, 5, 6, 8, 10, 11, 12, 13 ve 15. profillerin algılanan cinsiyeti anlamlı olarak farklılaşmamaktadır. 1 ve 14. profiller bir kadın yerine anlamlı olarak daha fazla bir erkek tarafından yazılmış olarak algılanmıştır,

sırasıyla $t(54) = -6.92, p < .001$; $t(54) = -3.05, p = .004$. Bunun yanı sıra, 3, 7, 9, 16 ve 17. profiller bir erkek yerine anlamlı olarak daha fazla bir kadın tarafından yazılmış olarak algılanmıştır, sırasıyla $t(54) = 2.54, p = .014$; $t(54) = 3.58, p = .001$; $t(54) = 3.38, p = .001$; $t(54) = 2.39, p = .020$; $t(54) = 4.69, p < .001$.

2. 3. TARTIŞMA

Kadın cinsiyet kimliğine yönelik tehdit oluşturmak amacıyla hazırlanan 9 profil içerisinde 8. profil asıl deneyde kullanılmak için seçilmiştir. Profil en fazla olumsuz duyguyu uyandıran ikinci profildir. Bu nedenle, karar verilirken katılımcıların açık uçlu sorulara verdikleri yanıtlar detaylıca incelenmiştir. En fazla olumsuz duygu uyandıran 7. profile kıyasla 8. profil en fazla tepki verilen ve kadınların özgürlük vb. konularla ilgili tehdit algıladıklarını belirttikleri profildir. Ek olarak, bu profil diğer profillerle kıyaslandığında en fazla kadın kimliğine yönelik tehdit olarak algılanan profildir.

Tehdit içermeyen profillerden 2, 4, 5, 6, 8, 10, 11, 12 ve 13. profiller cinsiyet kimliği açısından nötr algılandıkları için; 14. profil duygu açısından nötr algılandığı için; 15. profil ise hem cinsiyet hem de duygu açısından nötr algılandığı için asıl çalışmada kullanılmak üzere seçilmiştir. 14. profil her ne kadar katılımcılar tarafından anlamlı olarak bir erkek tarafından yazılmış olarak algılansa da profile verilen açık uçlu yanıtlarda cinsiyet kimliğine yönelik belirgin bir tepki olmadığı için bu profil de ana çalışmada kullanılmak üzere seçilmiştir.

3. BÖLÜM

İKİNCİ ÖN ÇALIŞMA: ULUSAL KİMLİĞİ KONU ALAN PROFİLLERİN OLUŞTURULMASI

İlk ön çalışmada belirtildiği üzere sosyal kimlikler bireysel kimlikten kolektif kimliğe çok geniş bir skalada değişebilmektedir (Brewer ve Gardner, 1996; Tajfel ve Turner, 1979). Ulusal kimlik bu skalada daha kolektif tarafta değerlendirilebilir. Ek olarak daha önce ele alınan teknolojik gelişmeler günümüzde insanların pek çok farklı ulustan insana kolayca ulaşabilmesini sağlamaktadır (Özden ve Erbay, 2018). Buradan yola çıkılarak ikinci deneyde sosyal kimliği tehdit etmek için ulusal kimlik seçilmiştir. Deneyde kullanılacak tehdit içeren ve içermeyen profilleri oluşturmak amacıyla üç farklı örneklemden veri toplanarak ikinci ön çalışma yürütülmüş ve uygun profiller seçilmiştir.

3.1. YÖNTEM

3. 1. 1. Katılımcılar

Ulusal kimliğin *dış grup üyesi* tarafından tehdit edildiği profiller Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinden oluşan toplam 39 kişi (28 kadın ve 10 erkek) tarafından değerlendirilmiştir. Psikiyatrik tanı almış ve/ veya ilaç kullanmış 4 kişi ve profil değerlendirme sorularının tamamını boş bırakan 2 kişinin verileri analizlere dahil edilmemiştir. Analizler toplamda 33 kişiden toplanan veriler (25 kadın, 7 erkek ve 1 cinsiyet belirtmemiş) ile yürütülmüştür. Katılımcıların yaş ortalaması 22.45 ($SS = 3.87$) ve yaş aralığı 18-38'dir. Katılımcıların sosyal medya kullanım sıklığı (sosyal medyada ne kadar vakit geçirdikleri) ortalama 4.91'dir ($SS = 1.94$). Katılımcılar günde ortalama 219.68 dakika (ranj 60- 660 dk) ($SS = 150.28$) sosyal medya kullandıklarını belirtmişlerdir.

Ulusal kimliğin *iç grup üyesi* tarafından tehdit edildiği profiller Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinden oluşan toplam 45 kişi (39 kadın ve 6 erkek) tarafından değerlendirilmiştir. Sosyal medya kullanmayan 1 kişi, psikiyatrik tanı almış ve/ veya ilaç kullanmış 1 kişi ve profil değerlendirme sorularının tamamını boş bırakan 1 kişinin verileri analizlere dahil edilmemiştir. Analizler toplamda 42 kişi (36 kadın, 6 erkek) ile yürütülmüştür. Katılımcıların yaş ortalaması 21.88 ($SS = 5.71$) ve yaş aralığı 19-57'dir. Katılımcıların sosyal medya kullanım sıklığı ortalama 5.05'tir ($SS = 1.75$). Katılımcılar günde ortalama 238.50 dakika (ranj 30-600 dk) ($SS = 136.88$) sosyal medya kullandıklarını belirtmişlerdir.

Ulusal kimliğin *tehdit edilmediği* profiller Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinden oluşan toplamda 59 kişi (54 kadın ve 5 erkek) tarafından değerlendirilmiştir. Uyuğunu Yunan olarak belirten 1 kişi, psikiyatrik tanı almış ve/ veya ilaç kullanmış 1 kişi ve profil değerlendirme sorularının tamamını boş bırakan 13 kişinin verileri analizlere dahil edilmemiştir. Analizler toplamda 44 kişi (41 kadın, 3 erkek) ile yürütülmüştür. Katılımcıların yaş ortalaması 21.14 ($SS = 4.03$) ve yaş aralığı 18- 44'tür. Katılımcıların sosyal medya kullanım sıklığı ortalama 5.14'tür ($SS = 1.52$). Katılımcılar günde ortalama 222.27 dakika (ranj 30- 780 dk) ($SS = 136.38$) sosyal medya kullandıklarını belirtmişlerdir.

Katılımcılar birinci ön çalışmadakine benzer amaçlarla sosyal medya kullandıklarını belirtmiştir. Ulusal kimliğin dış grup tarafından tehdit edildiği profilleri değerlendiren katılımcıların %45.5'i Felsefe, %54.5'i ise Sosyoloji bölümünde öğrenim görmektedir. Ulusal kimliğin iç grup tarafından tehdit edildiği profilleri değerlendiren katılımcıların tamamı Aile ve Tüketici Bilimleri bölümünde öğrenim görmektedir. Ulusal kimliğin tehdit edilmediği profilleri değerlendiren katılımcıların %40.9'u Ergoterapi, %43.2'si Psikoloji, %6.8'i Moleküler Biyoloji ve Genetik ve %6.8'i Tıp bölümünde öğrenim görmektedir. Katılımcıların uyruk ve etnik kökene göre dağılımı Ek 11'de sunulmuştur. Araştırmaya katılan her katılımcı adına birer adet fidan bağışı yapılmıştır.

3.1.2. Veri Toplama Araçları

3.1.2.1. Demografik Bilgi Formu

Formda (bkz. Ek 4) katılımcılara yaş, cinsiyet, bölüm, sınıf, uyruk, etnik köken, sosyal medya kullanım örüntüleri, son 6 ay içerisinde psikiyatrik tanı alıp almadıkları ve ilaç kullanıp kullanmadıkları hakkında sorular sorulmuştur.

3.1.2.2. Profil Seti

Profiller birinci ön çalışmada belirtilen şekilde oluşturulmuştur. Farklı olarak ulusal kimliğin tehdit edildiği profillerde Türkiye Cumhuriyeti ile ilgili olumsuz görüşlere yer verilmiştir. İlk ön çalışmada olduğu gibi tehdidin içeriği belirlenirken Branscombe ve arkadaşları (1999) tarafından ele alınan kimlik tehdidi içerikleri dikkate alınmıştır. Örneğin profillerde Türklerin barbar insanlar olduğu ile ilgili kalıp yargısal ifadeler (sınıflandırma tehdidi), Türkiye'yi diğer ülkelerden ayıran baklava vb. geleneklerin aslında diğer ülkelerde daha iyi olduğu şeklinde ifadeler (ayrı edicilik tehdidi) ve/veya Türkiye'deki insanların kaba vb. olması gibi olumsuz görüşlere (sosyal kimliğin değerine yönelik tehdit) yer verilmiştir.

Ulusal kimliğin dış grup üyesi tarafından tehdit edildiği profillere, profil yazarının uyruğu ile ilgili bilgiler eklenmiştir. Türkiye'ye en çok hangi ülkelerden insanların geldiği araştırılmıştır. Macaristan, Bulgaristan, Gürcistan, Kazakistan, Özbekistan, Endonezya'dan Türkiye'ye gelmiş kişiler kendileri hakkında bilgi veriyor gibi yazılan 6 adet profil oluşturulmuştur. Ulusal kimliğin iç grup üyesi tarafından tehdit edildiği koşulda kullanılmak üzere, T.C. vatandaşları kendileri hakkında bilgi veriyor gibi yazılan 6 adet profil oluşturulmuştur. Tehdidin olmadığı 16 adet profilde sadece hobiler, meslekler, ilgi alanları, hayat amaçları vb. hakkında bilgi verilmiştir. Ek olarak, bu profillerden 6 tanesi yukarıda belirtilen ülkelerden insanlar kendileri hakkında bilgi veriyor gibi yazılmıştır. Diğer profiller ise T.C. vatandaşı tarafından yazılmış gibi oluşturulmuştur. Profillerin tamamı Ek 5'te sunulmuştur.

3.1.2.3. Değerlendirme Soruları

Katılımcılar her bir profili birinci ön çalışmada belirtilen sorular üzerinden değerlendirmiştir. İlk çalışmadan farklı olarak; birden fazla yabancı/ ulusal kimlik kullanıldığı ve uzmanlar sorunun anlaşılır olmadığını belirttiği için kimlik tehdidi sorularından sadece biri, 'ulusal kimliğiniz için bu profil ne kadar tehdit edici' sorusu, kullanılmıştır.

3. 1. 3. İşlem

Çalışma birinci ön çalışmada belirtilen şekilde Psytoolkit kullanılarak aynı işlem sırasıyla yürütülmüştür.

3.2. BULGULAR

3.2.1. Betimleyici İstatistikler

Değerlendirme sorularına verilen cevapların her biri için ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 2. 1.

Ulusal Kimliğin Dış Grup Üyesi Tarafından Tehdit Edildiği Profillere İlişkin Betimsel İstatistikler

	Sosyal Medya Profilleri					
	1. MİMAR	2. FIT	3. Fizikçi	4. Gamer	5. 21	6. Felsefeci
Olumlu duygu	3.18 (1.67)	2.09 (1.21)	2.91 (1.91)	2.39 (1.56)	2.30 (1.49)	2.45 (1.87)
Olumsuz duygu	3.97 (2.01)	5.15 (1.91)	4.39 (2.03)	4.52 (1.92)	4.94 (1.85)	4.91 (2.01)
Ulusal kimlik tehdidi	3.12 (2.12)	4.09 (2.32)	2.79 (1.97)	3.52 (2.05)	3.12 (2.16)	3.21 (2.13)
Ne kadar gerçek	4.36 (1.69)	4.33 (1.71)	5.27 (1.59)	4.36 (1.98)	4.85 (1.44)	4.52 (1.86)
T.C. vatandaşı mı	3.48	2.21	2.94	3.27	3.09	3.15

	(1.82)	(1.56)	(2.02)	(1.79)	(1.81)	(1.97)
Yabancı uyruklu mu	4.12	5.27	5.18	4.24	4.52	4.82
	(1.75)	(1.74)	1.90	(1.84)	(1.68)	(1.76)

Not: Standart sapma değerleri parantez içinde verilmiştir

Tablo 2. 2.

Ulusal Kimliğin İç Grup Üyesi Tarafından Tehdit Edildiği Profillere İlişkin Betimsel İstatistikler

	Sosyal Medya Profilleri					
	1. A-	2. SSSS	3. 88	4. X	5. Tiyat- rocu	6. Okur- Yazar
Olumlu duygu	2.43 (1.47)	2.26 (1.95)	2.14 (1.63)	3.55 (1.71)	2.12 (1.69)	3.26 (1.77)
Olumsuz duygu	5.07 (1.67)	5.45 (1.89)	5.33 (1.98)	3.86 (1.49)	5.10 (2.13)	4.45 (1.74)
Ulusal kimlik tehdidi	4.24 (1.92)	4.67 (2.10)	4.83 (1.95)	2.81 (1.44)	4.31 (2.12)	3.64 (1.86)
Ne kadar gerçek	4.07 (1.55)	4.76 (1.74)	4.43 (1.86)	4.64 (1.85)	3.95 (2.01)	4.40 (1.64)
T.C. vatandaşı mı	3.69 (1.76)	4.71 (2.00)	4.90 (2.03)	5.05 (1.62)	4.10 (2.12)	4.45 (1.78)
Yabancı uyruklu mu	4.24 (1.92)	3.48 (2.14)	3.48 2.03	3.05 (1.74)	4.12 (2.05)	3.79 (1.79)

Not: Standart sapma değerleri parantez içinde verilmiştir

Tablo 2. 3.

Ulusal Kimliğin Tehdit Edilmediği Profillere İlişkin Betimsel İstatistikler

Sosyal Medya Profilleri								
1. 1111	2. Zzz	3. Blog er	4. Müh.	5. 2323 23	6. Öğren ci	7. Adh	8. Müz ik- sev er	9. GUR U

Olumlu duygu	5.07 (1.39)	4.86 (1.69)	4.84 (1.43)	5.61 (1.48)	4.95 (1.31)	5.66 (1.58)	5.30 (1.39)	5.23 (1.3)	5.09 (1.41)
Olumsuz duygu	2.09 (1.33)	1.75 (1.16)	2.14 (1.31)	1.80 (1.41)	1.82 (1.23)	2.00 (1.63)	2.07 (1.32)	1.95 (1.3)	1.75 (1.22)
Ulusal kimlik tehdidi	1.59 (1.06)	1.39 (.90)	1.48 (.90)	1.32 (1.03)	1.68 (1.38)	1.50 (.98)	1.59 (1.13)	1.50 (1.0)	1.50 (1.13)
Ne kadar gerçek	5.02 (1.13)	4.61 (1.67)	5.11 (1.17)	4.68 (1.76)	5.02 (1.34)	5.05 (1.52)	5.55 (1.19)	5.02 (1.4)	4.86 (1.32)
T.C. vatanda şı mı	2.57 (1.78)	4.34 (1.90)	4.68 (1.65)	4.16 (2.13)	2.50 (1.75)	5.50 (1.32)	5.45 (1.76)	2.55 (1.8)	2.66 (1.84)
Yabancı uyruklu mu	5.34 (1.66)	3.77 (1.98)	3.43 (1.70)	4.05 (2.10)	5.43 (1.68)	3.11 (1.92)	3.18 (2.02)	5.77 (1.4)	5.64 (1.38)
	10. Öğretme n	11. Veterine r	12. A.D.	13. S.L.	14. Stj. Dt.	15. S.E.	16. Y.R.		
Olumlu duygu	5.02 (1.69)	5.27 (1.26)	4.73 (1.44)	3.68 (1.83)	4.30 (2.15)	5.05 (1.35)	4.70 (1.29)		
Olumsuz duygu	2.07 (1.50)	1.95 (1.43)	2.23 (1.48)	3.64 (1.84)	3.14 (1.96)	2.05 (1.36)	2.50 (1.37)		
Ulusal kimlik tehdidi	1.39 (.92)	1.30 (.77)	1.86 (1.25)	1.36 (.72)	1.59 (1.19)	1.39 (.87)	1.52 (1.05)		
Ne kadar gerçek	5.32 (1.46)	5.30 (1.25)	5.05 (1.36)	5.95 (1.12)	5.66 (1.29)	5.50 (1.34)	5.11 (1.85)		
T.C. vatanda şı mı	5.32 (1.61)	3.16 (1.92)	2.98 (2.07)	6.00 (1.24)	5.93 (1.25)	5.27 (1.34)	5.73 (1.39)		

Yabancı	2.80	5.07	5.18	2.64	2.18	3.14	2.70
uyruklu	(1.86)	(1.84)	(1.82)	(1.66)	(1.47)	(1.69)	(1.83)
mu				)			

Not: Standart sapma değerleri parantez içinde verilmiştir

3. 2. 2. Duygu Durum Analizleri

Profillerin katılımcılarda uyandırdığı olumlu ve olumsuz duyguların anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla her bir profil için ayrı ayrı Bağımlı Örneklemeler için T-Test analizi yürütülmüştür. Analiz sonuçlarına göre; ulusal kimliğin dış grup üyesi tarafından tehdit edildiği profillerde, 1. profil hariç tüm profiller; iç grup üyesi tarafından tehdit edildiği profillerde 4. profil hariç tüm profiller katılımcılarda olumlu duyguya kıyasla anlamlı olarak daha fazla olumsuz duygu uyandırmıştır; dış grup tehdit profilleri için sırasıyla $t(32) = -6.32, p < .001$; $t(32) = -2.32, p = .027$; $t(32) = -3.92, p < .001$; $t(32) = -4.92, p < .001$; $t(32) = -3.81, p = .001$; iç grup tehdit profilleri için sırasıyla $t(41) = -6.04, p < .001$; $t(41) = -5.87, p < .001$; $t(41) = -6.27, p < .001$; $t(41) = -5.36, p < .001$; $t(41) = -2.48, p = .018$. Ulusal kimliğin tehdit edilmediği profillerde, 13 ve 14. profiller hariç tüm profiller katılımcılarda olumsuz duyguya kıyasla anlamlı olarak daha fazla olumlu duygu uyandırmıştır; sırasıyla $t(43) = 8.27, p < .001$; $t(43) = 8.88, p < .001$; $t(43) = 7.34, p < .001$; $t(43) = 10.45, p < .001$; $t(43) = 9.72, p < .001$; $t(43) = 7.84, p < .001$; $t(43) = 8.25, p < .001$; $t(43) = 8.92, p < .001$; $t(43) = 9.46, p < .001$; $t(43) = 6.79, p < .001$; $t(43) = 9.92, p < .001$; $t(43) = 6.76, p < .001$; $t(43) = 8.22, p < .001$; $t(43) = 6.15, p < .001$.

3.2.3. Algılanan Ulusal Kimlik Analizleri

Profillerin T.C. vatandaşı veya yabancı uyruklu biri tarafından yazıldığı algısının farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla her bir profil için ayrı ayrı Bağımlı Örneklemeler için T-Test analizi yürütülmüştür. Analiz sonuçlarına göre, ulusal kimliğin dış grup üyesi tarafından tehdit edildiği profillerde 1 ve 4. profil hariç tüm profiller bir T.C. vatandaşı yerine anlamlı olarak daha fazla bir yabancı uyruklu tarafından yazılmış olarak algılanmıştır, sırasıyla $t(32) = -6.12, p < .001$; $t(32) = -$

3.68, $p = .001$; $t(32) = -2.67$, $p = .012$; $t(32) = -2.70$, $p = .011$. Ulusal kimliğin iç grup üyesi tarafından tehdit edildiği profillerde; 1, 5 ve 6. profil hariç tüm profiller bir yabancı uyruklu yerine anlamlı olarak daha fazla bir T.C. vatandaşı tarafından yazılmış olarak algılanmıştır, sırasıyla $t(41) = 2.09$, $p = .043$; $t(41) = 2.60$, $p = .013$; $t(41) = 4.29$, $p < .001$. Ulusal kimliğin tehdit edilmediği profillerde; yabancı uyruklu olarak yazılmış tüm profiller (1, 5, 8, 9, 11 ve 12. profil) bir T.C. vatandaşı yerine anlamlı olarak daha fazla bir yabancı uyruklu tarafından yazılmış olarak algılanmıştır, sırasıyla $t(43) = -5.92$, $p < .001$; $t(43) = -6.09$, $p < .001$; $t(43) = -7.32$, $p < .001$; $t(43) = -7.08$, $p < .001$; $t(43) = -3.75$, $p = .001$; $t(43) = -4.20$, $p < .001$. Bunun yanı sıra, 2 ve 4. profiller hariç T.C. vatandaşı olarak yazılmış tüm profiller (3, 6, 7, 10, 13, 14, 15, 16. profil) bir yabancı uyruklu yerine anlamlı olarak daha fazla bir T.C. vatandaşı tarafından yazılmış olarak algılanmıştır, sırasıyla $t(43) = 3.05$, $p = .004$; $t(43) = 5.56$, $p < .001$; $t(43) = 4.46$, $p < .001$; $t(43) = 5.55$, $p < .001$; $t(43) = 8.97$, $p < .001$; $t(43) = 11.53$, $p < .001$; $t(43) = 5.89$, $p < .001$; $t(43) = 7.29$.

3.3. TARTIŞMA

Ulusal kimliğin dış grup üyesi tarafından tehdit edildiği profiller içerisinde 2. profil asıl çalışmada kullanılmak üzere seçilmiştir. Bu profil diğer profillerle kıyaslandığında en fazla ulusal kimlik açısından tehdit olarak algılanan, en fazla olumsuz duygu ve en az olumlu duygu uyandıran profildir.

Ulusal kimliğin iç grup üyesi tarafından tehdit edildiği profiller içerisinde 3. profil asıl çalışmada kullanılmak üzere seçilmiştir. Bu profil diğer profillerle kıyaslandığında en fazla ulusal kimlik açısından tehdit olarak algılanan birinci ve en fazla olumsuz duygu uyandıran ikinci profildir. Bu nedenle profil seçiminde katılımcıların açık uçlu sorulara verdikleri yanıtlar da detaylı bir şekilde incelenmiştir. En fazla olumsuz duygu uyandıran 2. profile kıyasla 3. profilin açık uçlu cevaplarında katılımcılar daha fazla ulusal kimliklerini savunmaya yönelik cevaplar vermişlerdir. 2. profil için verilen açık uçlu yanıtlarda katılımcılar profilin haklı olduğunu vs. belirten ifadeleri daha fazla kullanmışlardır.

Ulusal kimlik açısından tehdit içermeyen profillerden 1, 5, 8, 9, 11 ve 12. profiller yabancı uyruklu biri kendisi hakkında bilgi veriyor gibi yazılmıştır ve anlamlı olarak bir yabancı uyruklu tarafından yazılmış gibi algılanmıştır. Bu profillerin tamamı asıl araştırmada dış grup profili olarak kullanılmak amacıyla seçilmiştir. T.C. vatandaşı kendisi hakkında bilgi veriyormuş gibi yazılan profiller içerisinde 13 ve 14. profiller duygu açısından nötr oldukları için, 2. ve 4. profiller ulusal kimlik açısından nötr oldukları için asıl araştırmada kullanılmak üzere seçilmiştir. 3. profil ise seçilen diğer profiller dışında T.C. vatandaşı mı sorusunda en yüksek ortalamaya sahip olduğu için asıl araştırmada iç grup profili olarak kullanılmak amacıyla seçilmiştir.

4. BÖLÜM

ÜÇÜNCÜ ÖN ÇALIŞMA: ETKİLEŞİM KURULAN GRUP BÜYÜKLÜĞÜNÜN BELİRLENMESİ

İlk iki ön çalışmada kullanılacak profiller seçildikten sonra katılımcıların kaç kişilik grup içerisinde hangi profillerle etkileşime gireceğini belirlemek amacıyla tekrar bir pilot çalışma yapılmıştır. Grup sayısını belirlemek amacıyla alan yazında internet çalışmalarında kaç kişilik gruplarla çalışma yapıldığı incelenmiştir. Çevrimiçi çalışmalarda genellikle yüz yüze gruplardaki sınırlandırmalar olmasa da araştırmacıların gruptaki kişi sayısına dikkat etmesi önemlidir (Coulson, 2016). Çalışmalarda genellikle 6-8 kişi kullanılsa da bazı durumlarda daha iyi bir etkileşim kurulabilmesi açısından kişi sayısının artırılması önerilmektedir (Murray, 1997). Bununla birlikte yapılan bir çalışmada 21 odak grup çalışması incelenmiş ve kullanılan katılımcı sayısının ortalama 12 olduğu bulunmuştur (S. Williams, 2009). Bu doğrultuda, bu çalışmada ilk iki ön çalışma sonucunda seçilen profilleri içeren ve katılımcının kendi yazacağı profille birlikte toplamda 6 ve 12 kişilik gruplar oluşturulmuştur. Profillerin grup içerisinde tekrardan değerlendirilmesi amacıyla katılımcılara dağıtılmıştır. Ancak katılımcılar profilleri okuduktan sonra hatırlamadıklarını ya da çok fazla profil olduğu için değerlendiremediklerini belirttikleri, anketi dolduranların oranının tıklayanların oranından çok düşük olması vb. nedenlerle 12 kişilik grup kullanılmasından vazgeçilmiştir. Bunun yerine katılımcı dahil 6 kişiden oluşan grupların kullanılmasına karar verilmiştir. Bu profil setlerinin her biri katılımcının SMDP'de kendisi hakkında yazdığı tanıtım yazısı, kendisine seçtiği avatar ve kullanıcı adını içeren kendi profilini içermektedir.

Kadın kimliğine yönelik tehdit içermeyen profil setinde birinci ön çalışmada seçilen tehdit içermeyen profiller içerisinde en az kadın kimlik tehdidi puanı alan 2, 4, 5, 6 ve 11. profiller yer almaktadır. *Kadın kimliğinin tehdit edildiği* profil

setinde; 6. profil yerine kadın kimliği ile ilgili tehdit oluşturmak amacıyla seçilen profil kullanılmıştır.

Ulusal kimliğin tehdit edilmediği profil setinde tehdit içermeyen profil olarak seçilen 5 profil yer almaktadır. Bunlardan ikisi dış grup olarak algılanan profillerden en az ulusal kimlik tehdidi puanı alan profiller olan 8 ve 11. profildir. 8. profil ile 9. profilin ulusal kimlik tehdidi puanları aynı olduğundan profillerin algılanan yabancı uyruklu ve T.C. vatandaşı olma puanlarına bakılmıştır. 8. profil en fazla yabancı uyruklu ve az T.C. vatandaşı olarak algılanan profil olduğu için seçilmiştir. Diğer profillerden biri yabancı ya da T.C. vatandaşı olma açısından nötr olan profiller arasından en düşük ulusal kimlik tehdidi puanına sahip olan 4. profil; biri iç grup fakat duygu açısından nötr olarak algılanan profiller arasından en düşük ulusal kimlik puanına sahip olan 13. profil, biri dış grup olarak algılanan profillerden en düşük ulusal kimlik tehdidi puanına sahip olan 9. profildir. 9. profil yerine; *tehdit koşullarında* ulusal kimliğin dış grup üyesi ve iç grup üyesi tarafından tehdit edilmesi amacıyla seçilen profiller yer almaktadır.

Profil setlerinin son hali ilk çalışmada belirtildiği gibi SMDP’de oluşturulmuştur. Tüm profiller SMDP’de yazılmış ve paradigma içerisinde tüm profillerin bir arada görüldüğü grup aşamasının ekran görüntüsü alınarak grubun son hali (bkz. Ek 6) oluşturulmuştur. Bu profil setleri Hacettepe Üniversitesi öğrencileri tarafından değerlendirilmiştir.

Katılımcılara grup içerisinde bulunan her bir profili olumlu ve olumsuz duygu açısından (1= çok olumsuz, 7= çok olumlu) değerlendirmeleri için ‘Profil ismi’ adlı profilin sizde uyandırdığı duyguları değerlendiriniz” sorusu sorulmuştur. Katılımcılara ek olarak profiller hakkında ne düşünüyorsunuz; profillerin kadın cinsiyet kimliğini/ ulusal kimliği tehdit ettiğini düşünüyor musunuz; profiller içerisinde bir ya da birkaç profilin ayrışarak kadın cinsiyet kimliğini/ ulusal kimliği tehdit ettiğini düşünüyor musunuz; profillerin içeriği size ne kadar gerçekçi geldi; profiller sizde merak uyandırdı mı; profiller içerisinde hangilerini beğenirdiniz/ beğenmezsiniz; profiller içerisinde daha sonra etkileşim kurmak isteyeceğiniz/

istemeyeceğiniz bir profil var mı; profiller içerisinde tanışmak isteyeceğiniz/istemeyeceğiniz bir profil var mı; profillerle ilgili eklemek istedikleriniz, diğer düşünceleriniz nelerdir şeklinde açık uçlu sorular sorulmuştur. Araştırmaya katılan her katılımcı adına birer adet fidan bağışı yapılmıştır.

4.1. BULGULAR

4.1.1. Betimleyici İstatistikler

Katılımcıların her bir profil için verdiği olumlu ve olumsuz duygu cevaplarının ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 3. 1.

Kadın Kimliğine Yönelik Tehdit İçeren Grup İçerisindeki Profillere İlişkin Betimsel İstatistikler

	Ortalama
'Okur-Yazar' profili	5.60 (.84)
'Öğretmen' profili	6.10 (.99)
'X' profili (tehdit içeren)	1.70 (1.57)
'Müh.' profili	5.50 (1.43)
'Blogger' profili	5.50 (.85)

Not: Standart sapma değerleri parantez içinde verilmiştir

Tablo 3. 2.

Kadın Kimliğine Yönelik Tehdit İçermeyen Grup İçerisindeki Profillere İlişkin Betimsel İstatistikler

	Ortalama
'Okur-Yazar' profili	4.73 (1.35)
'Öğretmen' profili	4.64 (1.29)
'232323' profili	4.55 (1.44)
'Müh.' profili	4.91 (1.64)
'Blogger' profili	4.73 (1.56)

Not: Standart sapma değerleri parantez içinde verilmiştir

Tablo 3. 3.

Ulusal Kimliğin Dış Grup Üyesi Tarafından Tehdit Edildiği Grubun İçerisindeki Profillere İlişkin Betimsel İstatistikler

	Ortalama
'Müziksever' profili	5.13 (1.13)
'Veteriner' profili	5.00 (1.69)
'FIT' profili (tehdit içeren)	3.00 (1.13)
'Müh' profili	5.60 (1.64)
'S.L.' profili	4.33 (1.59)

Not: Standart sapma değerleri parantez içinde verilmiştir

Tablo 3. 4.

Ulusal Kimliğin İç Grup Üyesi Tarafından Tehdit Edildiği Grubun İçerisindeki Profillere İlişkin Betimsel İstatistikler

	Ortalama
'Müziksever' profili	5.92 (.86)
'Veteriner' profili	4.92 (1.85)
'88' profili (tehdit içeren)	2.15 (1.14)
'Müh' profili	5.77 (1.48)
'S.L.' profili	4.85 (1.82)

Not: Standart sapma değerleri parantez içinde verilmiştir

Tablo 3. 5.

Ulusal Kimliğin Tehdit Edilmediği Grubun İçerisindeki Profillere İlişkin Betimsel İstatistikler

	Ortalama
'Müziksever' profili	4.77 (1.74)
'Veteriner' profili	4.46 (1.71)
'GURU' profili	4.69 (1.65)
'Müh' profili	4.46 (1.61)
'S.L.' profili	3.38 (1.81)

Not: Standart sapma değerleri parantez içinde verilmiştir

4.1.2. Duygu Durum Analizleri

Tehdit profillerinin katılımcılarda uyandırdığı duyguların diğer profillerden anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla her bir profilin tehdit profili ile karşılaştırıldığı Bağımlı Örneklem için T-Test analizleri yürütülmüştür.

Kadın kimliğinin tehdit edildiği profil seti içerisinde X, tehdit profili, tüm profillerden anlamlı olarak daha fazla olumsuz duygu uyandırmıştır; sırasıyla $t(9) = 7.73, p < .001$; $t(9) = 6.57, p < .001$; $t(9) = 4.92, p = .001$; $t(9) = 5.88, p < .001$. Kadın kimliğinin tehdit edilmediği profil setinde profillerin duygu ortalaması anlamlı olarak farklılaşmamaktadır.

Ulusal kimliğin dış grup tarafından tehdit edildiği profil setinde FIT, tehdit profili, tüm profillerden anlamlı olarak daha fazla olumsuz duygu uyandırmıştır; sırasıyla $t(14) = 5.17, p < .001$; $t(14) = 3.74, p = .002$; $t(14) = 6.93, p < .001$; $t(14) = 2.75, p = .016$. FIT profilinin dışında S.L. profili de düşük ortalamaya sahip olduğu için, tehdit profili hariç diğer profillerle karşılaştırılmıştır. Analiz sonuçlarına göre S.L. profili, Müh profilinden anlamlı olarak daha fazla olumsuz duygu uyandırmıştır, $t(14) = 2.48, p = .027$. Diğer ikili karşılaştırmaların hiçbirisi anlamlı değildir.

Ulusal kimliğin iç grup tarafından tehdit edildiği profil setinde 88 isimli tehdit içeren profil, tüm profillerden anlamlı olarak daha fazla olumsuz duygu uyandırmıştır; sırasıyla $t(12) = 11, p < .001$; $t(12) = 4.88, p < .001$; $t(12) = 8.68, p < .001$; $t(12) = 6.06, p < .001$. S.L. profili bu grupta da diğer profillere göre düşük ortalamaya sahip olduğu için tehdit profili hariç diğer profillerle karşılaştırılmıştır. Analiz sonuçlarına göre bu grupta hiçbir ikili karşılaştırma anlamlı olarak farklılaşmamaktadır.

Ulusal kimliğin tehdit edilmediği profil setinde profiller içerisinde diğerlerine göre düşük ortalamaya sahip olan S.L. profili diğer profillerle karşılaştırılmıştır. Analiz sonuçlarına göre S.L. profili GURU profilinden anlamlı olarak daha fazla olumsuz

duygu uyandırmıştır, $t(12) = 2.17$, $p = .051$. Diğer ikili karşılaştırmalar anlamlı olarak farklılaşmamaktadır.

4. 2. TARTIŞMA

Kadın kimlik tehdidinin olduğu profil setinde, tehdit profili grup içerisinde anlamlı olarak ayrılmakta ve katılımcılarda belirgin şekilde tehdit hissi uyandırmaktadır. Açık uçlu sorulara verilen yanıtlar incelendiğinde de tehdit oluşturmak amacıyla yazılan profile çok fazla olumsuz tepki verildiği görülmüştür. *Kadın kimlik tehdidinin olmadığı* profil setinde, grup içerisinde herhangi bir profilin diğerlerinden ayrılmadığı, profillerin birbirlerine yakın duygu ortalamalarına sahip oldukları bulunmuştur. Açık uçlu sorulara verilen cevaplar incelendiğinde de herhangi bir profil diğer profillerden belirgin şekilde ayrılmamaktadır. Bu nedenle bu profil setlerinin asıl çalışmada kullanılmasına karar verilmiştir.

Ulusal kimliğin dış grup üyesi ve iç grup üyesi tarafından tehdit edildiği profil setlerinde, tehdit profilleri diğer profillerden anlamlı olarak ayrılmakta ve katılımcılarda tehdit hissi uyandırmaktadır. Ek olarak katılımcıların açık uçlu sorulara verdikleri cevaplar incelendiğinde de tehdit profilleriyle ilgili olumsuz ifadeler yaygındır. *Ulusal kimliğin tehdit edilmediği* profil setinde, S.L. profilinin diğer profillerden anlamlı olarak ayrıştığı ve tehdit hissi uyandırdığı bulunmuştur. Bu profil dış grup tehdit setinde de anlamlı olarak ayrılmıştır. Bu nedenle S.L. profili yani 13. profil tüm setlerden çıkarılmıştır. Yerine iç grup tarafından yazılmış olarak algılanan ve hem olumsuz duygu hem de ulusal kimlik tehdit puanı diğer profiller içerisinde en düşük olan 15. profil seçilerek bu profil setlerinin asıl çalışmada kullanılmasına karar verilmiştir.

5. BÖLÜM

DENEY 1

5.1. YÖNTEM

5. 1. 1. Katılımcılar

Deney Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinden 195 (171 kadın, 23 erkek, 1 cinsiyet belirtmeyen) gönüllü katılımcı ile yürütülmüştür. Araştırmaya katılan her katılımcı adına birer adet fidan bağışı yapılmıştır. Örneklem büyüklüğü tahmini için G*Power 3.1.9.7 sürümü (Faul ve ark., 2007; 2009) kullanılarak güç analizi yapılmıştır. Etki büyüklüğü için Cohen'in (1988) kriterleri kullanılmıştır. Faktöriyel Varyans Analizi, .05 anlamlılık düzeyi ve .40 etki büyüklüğü için olması gereken örneklem büyüklüğü 100'dür. Bu nedenle araştırmada kullanılan örneklem büyüklüğünün yeterli olduğu düşünülmektedir.

Deney sırasında tehdit değişimlemesini atladığı için deneyi tekrar başlatan (6), sosyal medya profillerini daha önce görmüş (1), yaş olarak katılımcılardan ayrışan (2), yabancı uyruklu (1), sosyal medya kullanmayan (1), cinsiyetini erkek olarak belirten (23), analizler sonucunda uç değer olarak belirlenen (5) kişilerin verileri analizlere dahil edilmemiştir. Ek olarak, bulgular kısmında daha detaylı açıklandığı üzere, analizler belirsizlik düşük koşulundaki katılımcıların verileri (54) de dahil olmak üzere toplam 93 veri çıkarılarak 102 kadın katılımcı ile yürütülmüştür.

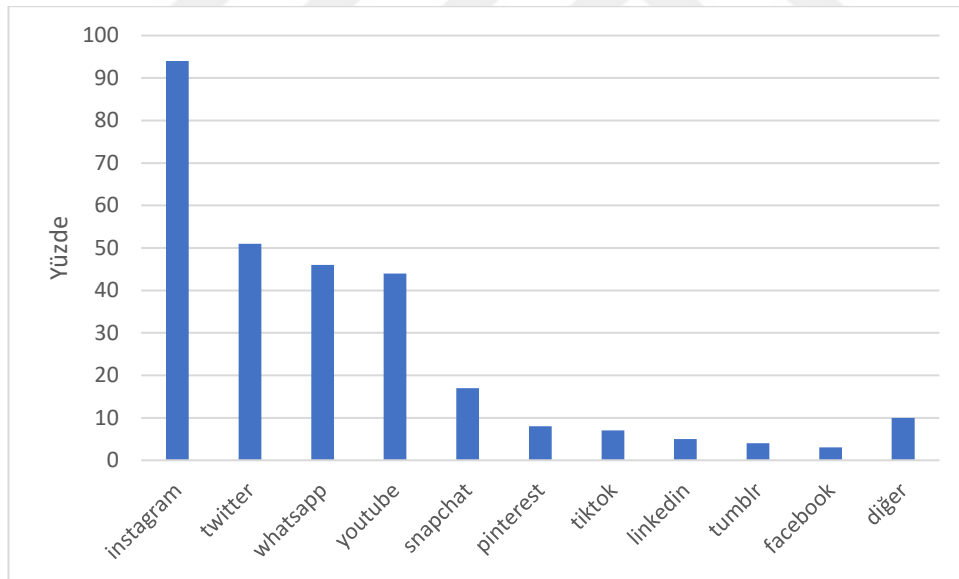
Katılımcıların yaş ortalaması 20.30 ($SS = 1.93$) ve yaş aralığı 18- 30'dur. Katılımcıların 1'i (%1) hazırlık, 52'si (%51) 1. sınıf, 30'u (%29.4) 2. sınıf, 4'ü (%3.9) 3. sınıf ve 12'si (%11.8) 4. sınıfta eğitim görmektedir. Katılımcılardan 1'i (%1) sınıfını tıp, 1'i (%1) yeni mezun, 1'i (%1) yüksek lisans olarak belirtmiştir. Katılımcıların 100'ü (%98) sosyal medya kullandıklarını belirtmişlerdir. 1 katılımcı

soruyu cevaplamamıştır, 1 katılımcı ise sosyal medya kullanmadığını belirtmiştir ancak açık uçlu sorulara verdiği cevaplarda sosyal medya kullandığını ifade etmiştir. Katılımcıların sosyal medya kullanım sıklığı ortalama (sosyal medyada ne kadar vakit geçirdikleri) 5.56'dır ($SS = 1.48$). Katılımcılar günde ortalama 3.98 saat sosyal medya kullandıklarını belirtmiştir. Araştırmaya katılan tüm katılımcılar adına birer adet fidan bağışı yapılmıştır.

Katılımcıların okudukları bölümlere, uyruk ve etnik kökene göre dağılımı Ek 11'de, en sık kullandıklarını ifade ettikleri sosyal medya platformları Şekil 1'de, sosyal medyada kimlerle etkileşim kurmayı tercih ettikleri Şekil 2'de gösterilmektedir.

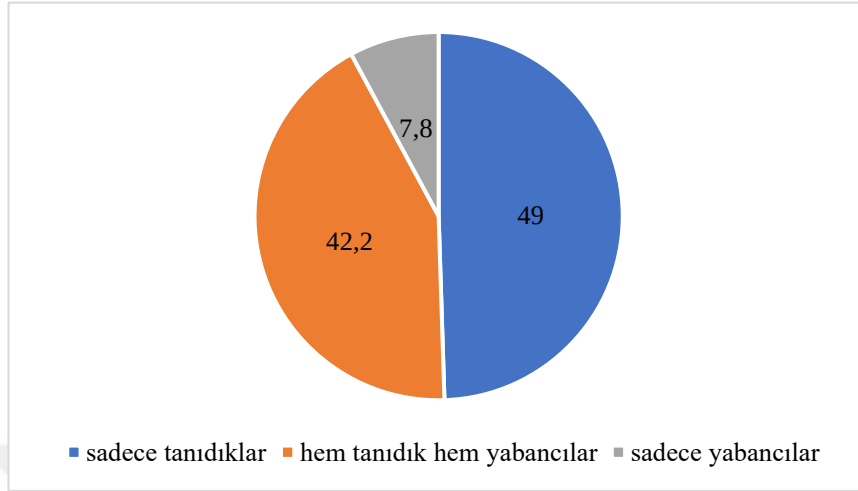
Şekil 1

Katılımcıların En Sık Kullandıklarını Belirttikleri Sosyal Medya Platformları

Şekil 2

Katılımcıların Sosyal Medyada Kimlerle Etkileşim Kurmayı Tercih Ettikleri

5. 1. 2. Deney Deseni

Araştırmada belirsizlik hissi ve sosyal kimlik tehdidi değişkenleri değiştirilerek etkisi incelenmiş ve katılımcıların olumlu ve olumsuz duygu durumu, dışlama davranışı ve etkileşim kurdukları profilleri ne kadar gerçek ve kendilerine benzer olarak algıladıkları ölçülmüştür. Katılımcılar 3 (Belirsizlik: Yüksek, Düşük, Olumlu Anlar) × 2 (Sosyal Kimlik Tehdidi: Var, Yok) faktörlü denekler arası deney deseninde yer alan koşullara seçkisiz olarak atanmışlardır. Fakat bulgularda da açıklandığı üzere analizler belirsizliğin düşük olduğu koşul çıkarılarak yürütülmüştür. Deney koşullarına göre katılımcı sayısı Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4

Deney Deseninde Yer Alan Koşullara Göre Katılımcı Sayısının Dağılımı

Belirsizlik	Sosyal Kimlik Tehdidi		
	Tehdit Var	Tehdit Yok	Toplam
Düşük	28	26	54
Yüksek	26	30	56
Olumlu Anlar	23	23	46
Toplam	77	79	156

5.1.3. Veri Toplama Araçları

5.1.3.1. Dolgu Ölçekler

Paravan öykünün inandırıcılığını arttırmak için Eysenk Kişilik Anketi (Karancı, Dirik ve Yorulmaz) ve Sosyal Beğenirlik Ölçeği (Kozan, 1983) kullanılmıştır. Bu iki ölçekten alınan puanlar analizlerde kullanılmamıştır.

5.1.3.2. Demografik Bilgi Formu

2. ön çalışmada kullanılan form (bkz. Ek 4) kullanılmıştır.

5.1.3.3. Belirsizlik Değişimlemesi

Belirsizlik hissini değiştirmek amacıyla daha önce Belirsizlik- Kimlik Kuramı araştırmalarında kullanılan yöntem kullanılmıştır (bkz. Hogg ve ark., 2007). Belirsizlik hissini arttırmak amacıyla katılımcılara aşağıdaki yönerge verilmiştir:

“Lütfen birkaç dakikalığına dünyadaki yeriniz, geleceğiniz ve kendiniz hakkında en fazla belirsizlik hissettiğiniz anları düşünün. Ve lütfen bu anlardan üçünü sıralayın.”

İngilizce manipülasyonda belirsizliğin olmadığı koşulda belirsizliğin (uncertainty) zıt anlamlısı olan “certain” ifadesi kullanılmaktadır. Yapılan Türkçe sözlük taramasında “certain” ifadesini tam olarak karşılayan bir ifade bulunamamıştır. Başlangıçta “belirgin” şeklinde çeviri yapılmıştır. Fakat ön çalışmalarda katılımcılar bu sorunun yeterince anlaşılmadığını ifade etmiştir. Alınan geribildirimler ve daha önce yapılan araştırmalar incelendiğinde kontrol koşulu olarak iki koşul eklenmesine karar verilmiştir. İlk kontrol koşulunda belirsizlik hissini azaltmak için katılımcılara aşağıdaki yönerge verilmiştir:

“Lütfen birkaç dakikalığına dünyadaki yeriniz, geleceğiniz ve kendiniz hakkında hiç belirsizlik hissetmediğiniz anları düşünün. Ve lütfen bu anlardan üçünü sıralayın.”

Belirsizlik itici bir duygu durumudur ve bu nedenle Hogg ve arkadaşları (2007) kontrol koşulu olarak katılımcıların bu itici duygu durumunun tam tersini hissetmeleri için “certain” ifadesi kullanmışlardır. Ancak Türkçede ‘belirsizlik hissetmediğiniz’ şeklinde ifade edilen bu cümle yine de ‘belirsizlik’ kelimesi içerdiğinden tam bir kontrol sağlamakta başarılı olamayabilir. Bu düşünceyle, diğer kontrol koşulu olarak katılımcılara olumlu bir duygu sorusu sorulmuştur. Bu şekilde katılımcıların itici bir duygu olan belirsizliğin tam tersi şekilde olumlu duygu hissetmeleri amaçlanmıştır. İkinci kontrol koşulunda katılımcılara aşağıdaki yönerge verilmiştir:

“Lütfen birkaç dakikalığına dünyadaki yeriniz, geleceğiniz ve kendiniz hakkında en olumlu hissettiğiniz anları düşünün. Ve lütfen bu anlardan üçünü sıralayın.”

Psikoloji bölümü 4. sınıf öğrencileri tarafından değerlendirildikten sonra soruların anlaşılır olduğuna karar verilerek bu 3 soru deneyde kullanılmıştır.

5.1.3.4. Sosyal Medyada Dışlanma Paradigması (SMDP)

Deneyde SMDP katılımcıların sosyal medyaya benzer bir ortamda vakit geçirmesi ve sosyal kimlik tehdidini değiştirmek amacıyla kullanılmıştır. Katılımcıların etkileşim kurduğu profillere ve kendi oluşturdukları profillere benzer sayıda beğeni gitmesine (3-5 beğeni) dikkat edilmiştir. Ek olarak paradigmanın daha inandırıcı olması için profillerde renkli avatarlar kullanılmıştır.

5.1.3.5. Sosyal Kimlik Değişimlemesi

Birinci ve üçüncü ön çalışma sonucunda cinsiyet kimliği ile ilgili belirlenen, biri tehdit içerikli diğeri nötr içerikli 6 kişilik profil setleri cinsiyet kimliğini değiştirmek amacı ile kullanılmıştır. Sosyal kimliğin tehdit edildiği koşulda “Okur- Yazar”,

“Öğretmen”, “Müh.” ve “Blogger” adlı profiller nötr profil olarak, “X” adlı profil ise tehdit profili olarak kullanılmıştır. Sosyal kimliğin tehdit edilmediği koşulda ise tüm profiller nötr profillerden oluşmaktadır, bu koşulda tehdit profili yerine “232323” adlı nötr profil kullanılmıştır.

5.1.3.6. Duygusal Tepkiler

Katılımcıların belirsizlik ve sosyal kimlik tehdidi durumunda verdikleri duygusal tepkileri ölçmek amacıyla Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği (PANAS) kullanılmıştır. Ölçek (bkz. Ek 7) Watson ve ark. (1988) tarafından geliştirilmiş olup, 10 pozitif duygu (PD) ve 10 negatif duygu (ND) maddesinin 5’li likert üzerinden (1 = çok az, 5 = çok fazla) değerlendirilmesini içermektedir. Ölçekte alınabilecek puanlar 10-50 arasındadır. Orijinal ölçeğin güvenirlik katsayıları PD ve ND için sırasıyla; .88 ve .85’tir. Her iki duygu için test tekrar test tutarlığı .47’dir. Ölçeğin Beck Depresyon Envanteri (Beck ve ark., 1979) ve Durumluk ve Sürekli Kaygı Envanteri ’nin (Spilberger ve ark., 1970) Durumluk Kaygı alt testi ile tutarlılık katsayıları PD ve ND için sırasıyla -.35, .56 ve -.35 ve .51 şeklindedir (akt. Gençöz, 2000).

Ölçeğin Türkiye örnekleminde geçerlik, güvenirlik çalışması Gençöz (2000) tarafından yapılmıştır. Yapılan faktör analizi sonuçlarında ölçekte yer alan 20 maddenin 10 pozitif ve 10 negatif duyguda olmak üzere iki kümede toplandığı bulunmuştur. PD faktöründe yüklemeler .48 ile .74 arasında; ND faktöründe ise .46 ile .76 arasında değişmektedir. İki faktör varyansın %44’ünü açıklamakta ve ortak varyans değerleri .22 ve .63 arasında değişmektedir. İç tutarlılık için Cronbach Alfa katsayıları incelenmiştir, PD ve ND için bu katsayılar sırasıyla .86 ve .83’tür. Madde toplam korelasyonu PD için .33 ve .67 arasında, ND için .35 ve .71 arasında değişmektedir. Ölçeğin test- tekrar test güvenirliği PD ve ND için sırasıyla .54 ve .40 şeklindedir. Ölçeğin dış geçerliğini belirlemek amacıyla Beck Depresyon Envanteri (BDE) ve Beck Anksiyete Envanteri (BAE) ile ilişkileri incelenmiştir. BDE ile PD ve ND korelasyonları sırasıyla -.48 ve .51 (her ikisinde

de $p < .001$) şeklindedir. BAE ile PD ve ND korelasyonları sırasıyla $-.22$ ($p < .005$) ve $.47$ ($p < .001$) şeklindedir.

Bu araştırmada PD ve ND için iç tutarlılık, iç tutarlılık katsayısı (Cronbach's Alfa) hesaplanarak incelenmiştir. İç tutarlılık katsayısı PD için $.82$ ve ND için $.78$ 'dir.

5.1.3.7. Davranışsal Tepkiler

Katılımcıların belirsizlik ve sosyal kimlik tehdidi durumunda verdikleri davranışsal tepkiler dışlama tercihleri ile ölçülmüştür. Dışlama ölçümü katılımcının SMDP'de etkileşim kurduğu profillerden bir kişiyi dışlayarak grup oluşturması istenerek alınmıştır.

Katılımcılara "Biraz sonra gerçekleştireceğiniz bir görev için sizden biraz önce sosyal medyada vakit geçirdiğiniz profillerden oluşan kendiniz de dahil toplamda 5 kişilik bir grup kurmanız istenmektedir. Yani grup olmak istediğiniz 4 kişiyi seçmeniz gerekmektedir. Lütfen kimlerle grup olmayı istediğinizi belirtiniz. Profillerin isimlerini yazabilirsiniz veya profillerle ilgili ayırt edici hatırladığınız diğer bilgileri yazabilirsiniz." şeklinde bir yönerge verilmiştir. Böylece sosyal medyada etkileşim kurdukları 5 profilden 1 tanesini dışlamaları istenmiş ve hangi profili dışladıkları incelenmiştir.

5. 1. 3. 8. Bilişsel Tepkiler

Katılımcıların belirsizlik ve sosyal kimlik tehdidi durumunda verdikleri bilişsel tepkiler, SMDP'de etkileşimde bulundukları profilleri ne kadar gerçek (1 = kesinlikle gerçek bir profil değil, 7 = kesinlikle gerçek bir profil) ve kendilerine benzer (1 = kesinlikle bana benzemeyen bir profil, 7 = kesinlikte bana benzeyen bir profil) olarak algıladıkları ölçülerek değerlendirilmiştir.

5.1.3.9. Belirsizlik Değişimlemesinin Kontrolü

Gerçekten belirsizlik hakkında düşünüp düşünmediklerini ölçmek amacıyla, katılımcılara “Deney sırasında hiç belirsizlik/ olumlu anlar hakkında düşündünüz mü?” (1 = kesinlikle düşünmedim, 7 = kesinlikle düşündüm), “Eğer deney sırasında belirsizlik/ olumlu anlar hakkında düşündüyseniz ne yoğunlukta düşündünüz?” (1 = çok az, 7 = çok fazla) soruları sorulmuştur. Ek olarak katılımcıların değişimleme sorusuna verdikleri cevaplar 3 yargıcı tarafından değerlendirilmiştir. Yargıcılar katılımcıların verdiği her bir cevabı “Cevapta belirsizlikle (uncertainty)/ olumlu duygularla (positive affect) ilgili ifadeler olduğunu düşünüyor musunuz? (1 = evet, 2 = hayır)” ve “Cevabınız evetse ne yoğunlukta olduğunu düşünüyorsunuz? (1 = çok az, 7 = çok fazla)” soruları üzerinden değerlendirmiştir.

5.1.3.10. Sosyal Kimlik Değişimlemesinin Kontrolü

Sosyal kimlik değişimlemesinin kontrolü amacıyla katılımcılara “Sosyal medyada kaç profil vardı?”, “Okumuş olduğunuz profillerde cinsiyet ayrımcılığıyla ilgili ifadeler olduğunu düşünüyor musunuz? (1 = evet, 2 = hayır)”, “Cevabınız evetse, ayrımcılığın hangi cinsiyetle ilgili olduğunu düşünüyorsunuz? (1 = kadın, 2 = erkek, 3 = diğer)” ve “Sosyal medya ortamı sizce ne kadar gerçekçiydi? (1 = çok az, 7 = çok fazla)” soruları sorulmuştur.

5. 1. 4. İşlem

Araştırma 2022 yılı Şubat ve Ekim ayları arasında, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Psikoloji Laboratuvarında yürütülmüştür ve araştırmada kullanılan tüm veri toplama araçları Medialab v2020 programı kullanılarak bilgisayar üzerinden sunulmuştur.

Laboratuvara 1-3 kişilik gruplar halinde gelen katılımcılara iki farklı deneye katılacakları; ilk deneyin kişilik özellikleri ve hafızanın etkinliği arasındaki ilişkiyi incelemek, ikinci deneyin ise yeni geliştirilen bir sosyal medya platformuyla ilgili insanların görüşlerini almak amacıyla arka arkaya bilgisayar üzerinden

yürütüldüğü bilgisi verilmiştir. Katılımcılar iki ayrı deney için hazırlanmış bilgilendirilmiş onam formlarını (bkz. Ek 8) imzaladıktan sonra ayrı ayrı odacıklara alınmıştır. Bu odacıklarda bir sandalye, bir bilgisayar ve bilgisayar masası yer almaktadır.

Katılımcılar öncelikle ilk deneye alındıklarını ifade eden bir yönergeyi okuyarak demografik bilgi formunun ilk 4 sorudan oluşan kısa formunu daha sonra Sosyal Beğenirlik Ölçeği (Kozan, 1983) ve Eysenck Kişilik Anketi'ni (Karancı ve ark., 2007) cevaplamışlardır. Ardından belirsizlik değişimlemesi gerçekleştirilmiştir. Belirsizlik değişimlemesinin ardından katılımcılar ilk deneyin sonlandığını ifade eden bir bilgilendirme ekranı ile karşılaşmışlardır. Bundan sonra ikinci deneye geçtiklerini ifade eden bir yönergeyi okumuş ve SMDP'ye bağlanmışlardır. Burada öncelikle kendilerine profil oluşturmuş ardından diğer kullanıcıların ve kendilerinin profillerini görebilecekleri grup ortamına geçmişlerdir. Grup ortamına geçtiklerinde sosyal kimlik tehdidi değişimlemesi gerçekleştirilmiştir. Bu değişimlemenin ardından katılımcılardan sırasıyla duygu, davranış ve bilişsel tepki ölçümleri alınmıştır. Katılımcılar son olarak değişimleme kontrol sorularını ve demografik bilgi formunu cevaplamışlardır. Deney tamamlandığında ekranda "Deney burada sonlanmıştır. Lütfen odadan çıkarak deneyciyle görüşün" yazısı belirlemektedir. Odalardan çıkan katılımcılar araştırmanın gerçek amacı hakkında bilgilendirilmiş ve verilerinin kullanılmasını onaylıyorsa aydınlatılmış onam formunu (bkz. Ek 9) imzalamaları istenerek deney sonlandırılmıştır.

5. 2. BULGULAR

Araştırmada belirsizlik (yüksek, düşük, olumlu anlar) ve sosyal kimlik tehdidi (var, yok) değişkenleri değişimlenerek olumlu, olumsuz duygu, dışlama davranışı ve etkileşim kurulan profillerin ne kadar gerçek ve benzer olarak algılandıkları üzerindeki etkisi incelenmiştir.

5. 2. 1. Veri Setinin Parametrik İstatistiksel Testlere Uygunluğunun Test Edilmesi

Veri setinin parametrik istatistiksel testlere uygunluğunun test edilmesi amacıyla bağımlı değişken ölçümlerinden elde edilen puanların normal dağılıp dağılmadığı test edilmiştir. Öncelikle duygu ve bilişsel tepki puanlarının kayışıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri z puanına dönüştürülmüştür (Kim, 2013). Analiz sonuçları katılımcıların olumsuz duygu puanlarının normal dağılmadığını göstermiştir. Normal dağılımı bozan uç değerlerin belirlenebilmesi için ilk olarak bağımlı değişkenlerdeki tüm veriler z puanına dönüştürülmüş ve ± 3.29 değerlerinin dışında kalan veriler incelenmiştir. Olumsuz duygu değişkeninde iki puanın bu değerler dışında kaldığı tespit edilmiştir. Diğer değişkenlerde tüm puanlar belirtilen aralıkta kalmıştır. Çok değişkenli uç değer olup olmadığını test etmek için Cook's Distance (Cook, 1977) değerleri hesaplanmıştır. .05 değeri kesme noktası olarak belirlenmiş ve üç adet uç değer saptanmıştır. Tespit edilen bu üç uç değere sahip veriler analizlere dahil edilmemiştir. Bu şekilde, olumlu duygu ve bilişsel tepki puanları için verinin normal dağılıma sahip olması sayıltısı karşılanmıştır. Fakat olumsuz duygu puanları için bu sayıltı karşılanamamıştır, bu nedenle olumsuz duygu değişkenine ilişkin analizler parametrik olmayan istatistiksel testler kullanılarak yürütülmüştür.

5. 2. 2. Demografik Değişkenlerin Kontrolü Analizleri

Belirsizlik (yüksek, olumlu anlar) ve sosyal kimlik tehdidi (var, yok) değişkenlerinin yaş, sınıf, sosyal medya kullanım sıklığı ve saati üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla ayrı ayrı 2×2 faktöriyel varyans (ANOVA) analizleri yürütülmüştür. Analiz sonuçlarına göre temel etkiler ve ortak etkiler anlamlı değildir (F 'ler < 3.12 , p 'ler $> .08$). Bu nedenle bu değişkenlerin etkisi bundan sonra rapor edilen analizlerde incelenmemiştir.

5. 2. 3. Değişimlemenin Kontrolü Analizleri

5.2.3.1. Belirsizlik Değişimlemesinin Kontrolü: Yargıcı Değerlendirmesi

Cevapların belirsizlik ve olumlu duygu içerip içermediğine ilişkin yargıcı değerlendirmelerindeki uyuma Krippendorff'un alfası (Krippendorff, 2004; Hayes ve Krippendorff, 2007) kullanılarak hesaplanmıştır. Analiz sonuçlarına göre, belirsizlik koşulunda verilen cevaplarındaki uyuma oranı %78, olumlu anlar koşulunda verilen cevaplar üzerinde uyuma oranı %66'dır. Bu değerler belirsizlik koşulu için iyi, olumlu anlar koşulu içinse orta düzeyde bir yargıcılar arası uyuma olduğunu göstermektedir (Krippendorff, 2004; Hayes ve Krippendorff, 2007). Yargıcıların belirsizlik ve olumlu duygu varsa ne yoğunlukta olduğuna ilişkin değerlendirmelerindeki uyuma Sınıf İçi Korelasyon Katsayısı (Intra-class Correlation Coefficient) (Novick, 1966; Hallgren, 2012) kullanılarak hesaplanmıştır. Analiz sonuçlarına göre belirsizlik düşüncelerinin yoğunluğuna ilişkin uyuma oranı %82, olumlu duygu yoğunluğuna ilişkin uyuma oranı ise %80'dir. Her iki yargıcılar arası uyuma oranının da iyi düzeyde olduğu görülmektedir.

Ek olarak, yargıcıların tamamı belirsizliğin yüksek olduğu koşulda katılımcıların anlamlı olarak daha fazla belirsizlik hakkında düşündüğünü ($\chi^2 = 110.55$, $p < .001$, %93, $\chi^2 = 87.94$, $p < .001$, %93, $\chi^2 = 105.26$, $p < .001$); olumlu anlar koşulunda ise anlamlı olarak daha fazla olumlu duygu hakkında düşündüğünü (%98, $\chi^2 = 137.31$, $p < .001$, %95, $\chi^2 = 93.97$, $p < .001$, %98, $\chi^2 = 116.80$, $p < .001$) ifade etmişlerdir. Ancak belirsizliğin düşük olduğu koşulda tüm yargıcılar katılımcıların hem belirsizlik hakkında hem de olumlu duygular hakkında düşündüklerini ifade etmişlerdir. Yargıcılar belirsizliğin düşük olduğu koşulda "cevapta belirsizlik var mı" sorusuna yakın oranlarda "evet var" (üç yargıcı için sırasıyla; %43, %53 ve %48) ve "hayır yok" (üç yargıcı için sırasıyla; %56, %46 ve %51) cevabı vermişlerdir. Bu durum, bu koşuldaki katılımcılarda belirsizlik hissini azaltmak için yapılan değişimlemenin işe yaramadığını, katılımcılardan belirsizlik hissetmedikleri anlar hakkında düşünmeleri istenmiş olsa da belirsizlik hakkında düşündüklerini fakat aynı zamanda olumlu duygu da hissettiklerini göstermektedir. Bu nedenle değişimlemenin başarılı bir şekilde çalışmadığına karar verilerek analizlere bu koşul dışarıda bırakılarak devam edilmiştir.

5.2.3.2. Belirsizlik Değişimlesinin Kontrolü: Değişimleme Kontrol Sorularına İlişkin Analizler

Belirsizlik değişimlesinin çalışıp çalışmadığını değerlendirmek için katılımcılara “deney sırasında hiç belirsizlik/ olumlu anlar hakkında düşündünüz mü? (1= kesinlikle düşündüm, 7= kesinlikle düşünmedim)” ve “eğer düşündüyseniz ne yoğunlukta düşündünüz (1= çok az, 7= çok fazla)” soruları sorulmuştur. Belirsizlik yüksek, belirsizlik düşük ve olumlu anlar koşullarında, belirsizlik/ olumlu anlar düşünme ve belirsizlik/ olumlu anlar düşünme yoğunluğu açısından fark olup olmadığını test etmek amacıyla Tek Yönlü Varyans (ANOVA) analizleri yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre belirsizlik yüksek, düşük ve olumlu anlar koşulları belirsizlik düşünme açısından marjinal düzeyde anlamlı olarak, $F(2, 175) = 2.73, p = .068$; belirsizlik yoğunluk, olumlu anlar düşünme ve olumlu anlar yoğunluk açısından anlamlı olarak farklılaşmaktadır, sırasıyla, $F(2, 174) = 3.95, p = .021$; $F(2, 175) = 18.38, p < .001$, $F(2, 174) = 13.24, p < .001$.

Hangi koşulların anlamlı olarak farklılaştığını test etmek için analiz sonrası test olarak Scheffe testi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre belirsizliğin yüksek olduğu koşuldaki katılımcılar ($Ort = 5.77, SS = 1.67$) belirsizliğin düşük olduğu koşuldaki ($Ort = 5.01, SS = 2.13$) katılımcılara kıyasla marjinal düzeyde anlamlı olarak daha fazla belirsizlik hakkında düşündüklerini ifade etmişlerdir, $p = .084$. Benzer şekilde belirsizliğin yüksek olduğu koşuldaki katılımcılar ($Ort = 4.95, SS = 1.68$) belirsizliğin düşük olduğu koşuldaki ($Ort = 4.23, SS = 2.04$) ve olumlu anlar koşulundaki ($Ort = 4.11, SS = 1.53$) katılımcılara kıyasla marjinal düzeyde anlamlı olarak daha fazla yoğunlukta belirsizlik hakkında düşündüklerini ifade etmişlerdir; sırasıyla $p = .085$ ve $p = .038$. Belirsizliğin düşük olduğu koşul ve olumlu anlar koşulundaki katılımcıların belirsizlik düşünme ve belirsizlik yoğunluk puanları anlamlı olarak farklılaşmamaktadır ($p\text{'ler} > .872$). Olumlu anlar koşulundaki ($Ort = 5.51, SS = 1.58$) ve belirsizliğin düşük olduğu koşuldaki ($Ort = 5.40, SS = 1.80$) katılımcılar belirsizliğin yüksek olduğu koşuldaki katılımcılara ($Ort = 3.75, SS = 1.94$) kıyasla anlamlı olarak daha fazla olumlu anlar hakkında düşündüklerini ifade etmişlerdir; sırasıyla $p < .001$ ve $p < .001$. Benzer şekilde

olumlu anlar koşulundaki ($Ort = 4.77$, $SS = 1.65$) ve belirsizliğin düşük olduğu koşulundaki ($Ort = 4.73$, $SS = 1.74$) katılımcılar belirsizliğin yüksek olduğu koşulundaki katılımcılara ($Ort = 3.34$ $SS = 1.78$) kıyasla anlamlı olarak daha fazla yoğunlukta olumlu anlar hakkında düşündüklerini ifade etmişlerdir; sırasıyla $p < .001$ ve $p < .001$. Belirsizliğin düşük olduğu koşul ve olumlu anlar koşulundaki katılımcıların olumlu anlar düşünme ve yoğunluk puanları anlamlı olarak farklılaşmamaktadır ($p\text{'ler} > .948$).

Analizler belirsizliğin yüksek olduğu koşulun ve olumlu anlar koşulunun birbirlerinden anlamlı olarak farklılaştığını göstermiştir. Ek olarak belirsizliğin düşük olduğu koşul, belirsizliğin yüksek olduğu koşuldan anlamlı olarak farklılaşmıştır. Fakat yargıcıların değerlendirmelerine benzer şekilde bu koşul olumlu anlar koşulundan anlamlı şekilde ayrılmamaktadır. Dolayısıyla belirsizliğin düşük olduğu koşulundaki tüm veri, veri setinden çıkarılmış ve bundan sonra yapılan analizlere bu şekilde devam edilmiştir.

5.2.3.3. Sosyal Kimlik Değişimlemesinin Kontrolü

Sosyal kimlik değişimlemesinin çalışıp çalışmadığını test etmek için katılımcılara “sosyal medyada kaç profil vardı?”, “profillerde cinsiyet ayrımcılığı var mı (1 = evet, 2 = hayır)” ve “ayrımcılık varsa hangi cinsiyetle ilgili (1 = kadın, 2 = erkek, 3 = diğer)” soruları sorulmuştur. Sosyal medyada katılımcıların 13’ü (%12.7) 5, 37’si (%36.3) 6, 18’i (%17.6) 7, 11’i (%10.8) kendileri dahil 6, 9’u (%8.8) kendileri dahil 7 profil olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcıların sosyal medya platformunun gerçekliğine ilişkin değerlendirmelerinin ortalaması 3.32’dir ($SS = 1.44$).

Katılımcıların tehdit koşullarına göre algıladıkları ayrımcılığın farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla Ki-Kare analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre katılımcılar tehdidin olduğu koşulda anlamlı olarak ayrımcılığın olduğunu (%77.55), tehdidin olmadığı koşulda ise anlamlı olarak ayrımcılığın olmadığını (%84.91) ifade etmişlerdir, $\chi^2 = 40.11$, $p < .001$. Ayrımcılığın olduğunu ifade eden katılımcılar anlamlı olarak ayrımcılığın kadın kimliğiyle (%93.48) ilgili

olduğunu ifade etmişlerdir, $\chi^2 = 102$, $p < .001$. Analiz sonuçları katılımcıların anlamlı olarak kadın cinsiyet kimliği ile ilgili bir tehdit algıladığını ve değişimlemenin çalıştığını göstermektedir.

5. 2. 4. Duygu Durum Analizleri

5.2.4.1. Olumlu Duygu Puanlarına İlişkin Analizler

Belirsizlik (yüksek, olumlu anlar) ve sosyal kimlik tehdidi (var, yok) değişkenlerinin olumlu duygu üzerindeki etkisini incelemek amacıyla 2×2 faktöriyel varyans analizi (ANOVA) yürütülmüştür. Analiz sonuçlarına göre belirsizlik değişimlemesinin olumlu duygu puanları üzerindeki temel etkisi marjinal düzeyde anlamlıdır, $F(1, 98) = 3.45$, $p = .066$, kısmi $\eta^2 = .034$. Belirsizliğin yüksek olduğu koşuldaki katılımcılar ($Ort = 29.22$, $SS = .97$) olumlu anlar koşulundaki katılımcılara ($Ort = 31.91$, $SS = 1.07$) kıyasla marjinal düzeyde anlamlı olarak daha az olumlu duygu bildirmişlerdir. Bu sonuç belirsizliğin olumlu duygu bağımlı değişkeninde temel bir etkisinin olduğunu, insanların belirsizlik yüksekken düşük olduğu duruma kıyasla daha az olumlu duygu bildirdiklerini göstermektedir. Sosyal kimlik tehdidinin olumlu duygu puanları üzerindeki temel etkisi ve belirsizlik değişimlemesi ile sosyal kimlik tehdidinin ortak etkisi anlamsızdır ($F\text{'ler} < 1$, $p\text{'ler} > .611$). Bununla birlikte olumlu duygu bağımlı değişkeninde varyansların homojenliği varsayımı karşılanamamıştır, $F(3, 98) = 2.86$, $p = .040$. Bu nedenle sonuçlar yorumlanırken bu durum göz önüne alınmalıdır.

5.2.4.2. Olumsuz Duygu Puanlarına İlişkin Analizler

Belirsizlik (yüksek, olumlu anlar) ve sosyal kimlik tehdidi (var, yok) değişkenlerinin olumsuz duygu üzerindeki etkisini incelemek amacıyla PAST 4.11 programı kullanılarak Permütasyonel Çok Değişkenli Varyans Analizi (PERMANOVA) yürütülmüştür. PERMANOVA normallik varsayımı karşılanmadığında faktöriyel deney desenlerinde temel ve ortak etkileri incelemek amacıyla kullanılabilir (Anderson, 2017). Analiz sonuçlarına göre olumsuz duygu

puanları üzerinde belirsizlik ve sosyal kimlik tehdidinin temel etkileri ve belirsizlik ile sosyal kimlik tehdidi değişkenlerinin ortak etkisi anlamsızdır ($F'ler < 1$ ve $p'ler > 0.79$).

5. 2. 5. Davranışsal Tepkiye İlişkin Analizler

Dışlama davranışını ölçmek amacıyla katılımcılardan sosyal medyada etkileşim kurdukları 5 profil içerisinde bir tanesini dışarıda bırakmaları ve seçtikleri 4 kişi ile grup oluşturmaları istenmiştir. Dışlama davranışını analiz etmek için öncelikle katılımcıların grup olmayı tercih ettikleri profiller belirlenmiş daha sonra hangi profili dışarıda bıraktıkları kodlanmıştır. Katılımcıların deney koşullarına göre gruplarına dahil ettikleri ve dışladıkları profiller Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5

Katılımcıların Deney Koşullarına Göre Dışladıkları Profiller

	Sosyal Kimlik Tehdidi Var		Tehdit Yok	
	Profil İsmi	Sıklık	Profil İsmi	Sıklık
Belirsizlik Yüksek	Okur-Yazar	7	Okur- Yazar	9
	Öğretmen	3	Öğretmen	9
	Müh	1	Müh	7
	Blogger	0	Blogger	7
	X (Tehdit Profili)	21	232323	4
Olumlu Anlar	Okur-Yazar	4	Okur-Yazar	8
	Öğretmen	4	Öğretmen	5
	Müh	3	Müh	11
	Blogger	0	Blogger	2
	X	15	232323	4

Sosyal kimlik tehdit edildiğinde belirsizlik değişkeninin katılımcıların dışlama davranışı üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla Ki-Kare analizi yürütülmüştür. Katılımcılar “X” tehdit profilini dışladılarsa dışlama davranışı 1, diğer profillerden herhangi birini dışladılarsa dışlama davranışı 0 olarak kodlanmıştır. Gruplarına sadece 1 ya da 2 kişi dahil eden ya da hiç kimseyle grup olmak istemediklerini belirten katılımcıların verileri kayıp veri olarak değerlendirilmiştir. Analiz sonuçlarına göre katılımcıların dışlama davranışları belirsizlik yüksekken ve olumlu anlar koşulunda anlamlı olarak farklılaşmamaktadır, $\chi^2 = 35$, $p = .349$. Belirsizlik yüksekken “X” adlı tehdit profilinin dışlanma oranı %56.8’dir, nötr profillerden birinin dışlanma oranı ise %37.5’tir ve bu değerler beklenen değerlerden anlamlı olarak farklılaşmamaktadır. Benzer şekilde olumlu anlar koşulunda tehdit profilinin dışlanma oranı %62.5’tir, nötr profillerden birinin dışlanma oranı ise %43.2’dir ve bu değerler beklenen değerlerden anlamlı olarak farklılaşmamaktadır.

5. 2. 6. Bilişsel Tepki Puanlarına İlişkin Analizler

Belirsizlik (yüksek, olumlu anlar) ve sosyal kimlik tehdidi (var, yok) değişkenlerinin katılımcıların sosyal medyadaki profilleri ne kadar gerçek ve kendilerine benzer olarak algıladıkları üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla iki ayrı 2×2 Faktöriyel Varyans analizi (ANOVA) yürütülmüştür. Analiz sonuçlarına göre belirsizlik ve sosyal kimlik tehdidi değişkenlerinin her iki bağımlı değişken puanı üzerindeki temel ve ortak etkileri anlamlı olarak farklılaşmamaktadır ($F'ler < 1$ ve $p'ler > .438$)

5.3. TARTIŞMA

Bu deneyde sosyal medyada belirsizlik ve sosyal kimlik tehditlerinin iç grup kimliğini koruma güdüsü üzerindeki etkileri incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular belirsizlik ve sosyal kimlik tehditlerinin iç grup kimliğini koruma güdüsü üzerinde kısmi olarak etkili olduğunu göstermiştir. İlk deneyde test edilen hipotezler tam olarak desteklenememiştir.

Bu deneyde test edilen ilk hipoteze göre belirsizlik hissinin yüksek olduğu koşuldaki katılımcılar düşük olduğu koşulda yer alanlara kıyasla iç grup kimliklerini korumaya daha fazla güdüleneceklerdir. Analiz sonuçlarına göre katılımcılar belirsizliğin yüksek olduğu koşulda olumlu anlar koşuluna kıyasla marjinal düzeyde anlamlı olarak daha az olumlu duygu hissettiklerini bildirmişlerdir. Fakat, katılımcıların olumsuz duygu puanları, bilişsel ve davranışsal tepkileri iki koşul arasında anlamlı olarak farklılaşmamaktadır. Bu sonuç belirsizlik yüksek ya da düşük olduğunda katılımcıların olumsuz duygularında bir değişim olmadığı, aynı zamanda bilişsel ve davranışsal tepkiler üzerinde belirsizliğin herhangi bir temel etkisinin bulunamadığı anlamına gelmektedir. Bununla birlikte belirsizlik yüksekken katılımcıların daha az olumlu duygu bildirmesi ilk hipotezin olumlu duygu bağımlı değişkeni için desteklendiğini göstermektedir. Belirsizlik Kimlik Kuramına (Hogg, 2000; 2007; 2012) göre, belirsizlik itici bir duygu durumudur ve analiz sonuçları bu doğrultuda belirsizlik hissinin artırıldığı koşuldaki katılımcıların daha az olumlu duygu bildirdiklerini göstermiştir. Ek olarak bu sonuç belirsizliğin olumlu duygu bağımlı değişkeni açısından bir etkisinin olduğunu gösterdiği için önemlidir.

Deneyde test edilen ikinci hipoteze göre sosyal kimlik tehdidinin olduğu koşulda olmadığı koşula kıyasla katılımcılar grup kimliklerini korumaya daha fazla güdülenecektir. Analiz sonuçlarına göre sosyal kimlik tehdidinin olumlu, olumsuz duygu puanları ve bilişsel tepki puanları üzerindeki temel etkisi anlamsızdır. Bu sonuçlar deneyin ikinci hipotezinin desteklenmediğini göstermektedir. Sosyal kimlik tehdidinin olması ya da olmaması bu deneyde katılımcıların duygu durumları, davranışsal ve bilişsel tepkileri üzerinde etkili olmamaktadır. Katılımcıların davranışsal tepkileri incelendiğinde sosyal kimlik tehdidinin olduğu koşulda "X" adlı tehdit profilinin belirgin şekilde dışlandığı (Okur-Yazar: 11, Öğretmen: 7, Müh 4: ve X: 36), tehdidin olmadığı koşulda ise dışlama davranışının belirli bir profil üzerinde yoğunlaşmadığı (Okur-Yazar: 17, Öğretmen: 14, Müh 18: ve 232323: 9) görülmektedir. Fakat tehdidin olmadığı koşulda katılımcılar sadece nötr profillere maruz kaldıkları için davranışsal tepkiler üzerinde sosyal kimlik tehdidinin etkileri karşılaştırılamamaktadır.

Deneyin son hipotezine göre ise belirsizlik hissi arttığında, sosyal kimliğin tehdit edildiği koşuldaki katılımcılar belirsizlik hissini az olduğu ve sosyal kimliğin tehdit edilmediği diğer üç koşula kıyasla iç grup kimliklerini korumaya daha fazla güdüleneceklerdir. Analiz sonuçlarına göre katılımcıların duygu durumları ve bilişsel tepkileri üzerinde belirsizlik ile sosyal kimlik tehdidi değişkenlerinin ortak etkisi anlamsızdır. Benzer şekilde sosyal kimlik tehdit edildiğinde; belirsizlik yüksek ve olumlu anlar koşullarında katılımcıların dışlama davranışları farklılaşmamaktadır. Analiz sonuçları hem belirsizlik yüksekken hem de olumlu anlar koşulunda katılımcıların tehdit profilini dışladıklarını göstermektedir. Bu sonuçlar deneyin üçüncü hipotezinin desteklenemediğini göstermektedir.

Bu deneyde araştırma hipotezlerinin tam olarak desteklenememesinin bir nedeni belirsizlik değişimlemesi ve bağımlı değişken ölçümü alma arasındaki gecikme olabilir. Katılımcılar deneyde belirsizlik değişimlemesinden hemen sonra SMDP'ye yönlendirilmektedir. Ancak burada öncelikle kendilerine bir isim ve avatar seçmekte, daha sonrasında kendileri ile ilgili bir tanıtım yazısı yazmaktadırlar. Hemen ardından sosyal kimlik tehdidi değişimlemesinin yapıldığı diğer kullanıcı profillerinin olduğu grup aşamasına geçmektedirler. Bu sayfada da 5 ayrı profili okuyup anlamaları gerekmektedir. Bu durum belirsizlik değişimlemesinden sonra hem ikinci değişimlemeye geçmeden önce hem de bağımlı değişken ölçümlerinden önce bir gecikmeye neden olmaktadır. Fakat daha önce yapılan çalışmalar belirsizlik değişimlemesinin etkisinin zamana bağlı olarak azaldığını göstermektedir (ör., Wichman ve ark., 2008; Yavuz Güzel, 2012). Her ne kadar belirsizlik değişimlemesinden sonra kısa bir gecikme, değişimlemenin daha etkili olmasını sağlasa da (Wichman ve ark., 2008) bağımlı değişken ölçümü alınana kadar geçen sürenin uzaması değişimlemenin etkisini zayıflatmaktadır çünkü belirsizlik hissi zaman geçtikçe hızlıca azalmaktadır. Bu çalışmadaki uzun süreli (Ortalama 6.25 dk) gecikme deneyin önemli kısıtlılıklarından biridir.

İkinci olarak, deneyin yürütüldüğü ve verinin büyük çoğunluğunun toplandığı zaman aralığı pandeminin etkilerinin ve yasakların hala devam ettiği döneme

denk gelmektedir. Bu süreçte deneye katılan öğrenciler derslerin ve/ veya sınavların nasıl yürütüleceği, maske takılıp takılmayacağı vb. birçok konuda belirsizlik hissi yaşamaya devam etmişlerdir. Deney sonrası gerçekleşen bilgilendirme görüşmelerinde katılımcılar sürekli olarak bir belirsizlik hissettiklerini, gelecekleri, dersleri vb. konularda kaygılandıklarını ifade etmişlerdir. Dolayısıyla verinin toplandığı süredeki belirsizlik hissini yoğun olması deneyin bulgularında karıştırıcı bir etki ortaya çıkarmış olabilir ve bu deneyin önemli kısıtlılıklarından bir diğeridir.

Üçüncü olarak katılımcılar SMDP’de kendilerine bir profil oluşturmuşlardır. Katılımcıların kendi profilleri diğer profillerin olduğu aynı sayfada yer almakta ve katılımcı hem kendi profiline gelen beğenileri görmekte hem de diğer profillere beğeni gönderebilmekte ve diğer profillerin aldığı beğenileri görebilmektedir. Bu doğrultuda sosyal medyada profillerine beğeni geldiğini görmek katılımcılar için bir dikkat dağıtıcı işlevi görmüş olabilir. Dikkat dağıtıcılar insanların işlevselliğini artırarak, yaşanan olumsuz deneyimlerin etkilerini hafifletebilmekte (Dreisbach ve Goschke, 2004); özellikle de olumlu yönde bir dikkat dağıtıcı, strese karşı bir başa çıkma mekanizması olabilmektedir (Waugh ve ark., 2020). Bu deneyde katılımcının profiline gelen beğeniler kişinin olumlu duygu durumunda artışa neden olmuş olabilir çünkü yapılan çalışmalar sosyal medyada beğeni almanın benlik değerini arttırdığını göstermektedir (ör., Burrow ve Rainone, 2017; Greitemeyer ve ark., Reich ve ark., 2018; Valkenburg ve ark., 2017). Buna dayanarak, kendi profillerine gönderilen beğeni sayısının yükselmesi karşısında katılımcıların yaşadıkları olumlu duygu ve benlik değerindeki artışın, belirsizlik ve tehdit değişimlemelerinin ortaya çıkarması beklenen itici duygu durumunu engellemiş ya da katılımcıların bu olumsuz durumla baş edebilmelerine yardım etmiş olabileceği söylenebilir. Bu olasılığın etkilerine Genel Tartışma bölümünde daha ayrıntılı bir şekilde değinilecektir. Ek olarak elde edilen bulguların Belirsizlik Kimlik Kuramı ve Sosyal Kimlik Kuramı çerçevesinde taşıdığı anlam Genel Tartışma bölümünde daha detaylı bir şekilde açıklanacaktır.

6. BÖLÜM

DENEY 2

Bu deneyde belirsizliğin ve sosyal kimlik tehdidi kaynağının iç grup kimliğini koruma güdüsü üzerindeki etkileri incelenmiştir. Deney 1'den farklı olarak, sosyal kimliğin dış grup ya da iç grup üyesi tarafından tehdit edilmesinin iç grup kimliğini koruma güdüsü üzerindeki etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bunu yapabilmek için bu deneyde tıpkı Deney 1'de olduğu gibi belirsizlik ve sosyal kimlik tehdidi değişkenleri değişimlenmiştir ve katılımcıların bilişsel, duygusal ve davranışsal tepkileri ölçülmüştür. Ek olarak, Deney 2'de belirsizlik değişimlemesinde sadece belirsizlik yüksek ve olumlu anlar koşulları kullanılmıştır, çünkü ilk deney belirsizliğin düşük olduğu koşulun başarılı bir şekilde çalışmadığını göstermiştir. Ayrıca bu deneyde sosyal kimliği değiştirmek amacıyla ulusal kimlik kullanılmış böylece veri toplanan örneklem genişletilmiştir.

Bunun yanı sıra, Deney 2'de Sosyal Medyada Dışlanma Paradigması Deney 1'den farklı şekilde kullanılmıştır. Katılımcılar kendilerine ait sosyal medya profilini tehdit değişimlemesinden önce oluşturmuşlar ve belirsizlik değişimlemesinin hemen ardından diğer kullanıcıların sosyal medya profillerinin olduğu grup aşamasına geçmişlerdir. Bu sayede, belirsizlik değişimleme paradigması ile bağımlı değişken ölçümleri arasındaki zamanın mümkün olduğunca kısaltılması sağlanmıştır. Bu deneyde yapılan bir diğer önemli değişiklik, katılımcıların kendi profillerinin grup üyelerinin profillerinin olduğu sayfada yer almamasıdır. Böylece ilk deneyde ortaya çıkan katılımcının profiline gelen beğenilerin dikkat dağıtıcı etkisinin ortadan kaldırılması amaçlanmıştır.

6. 1. YÖNTEM

6. 1. 1. Katılımcılar

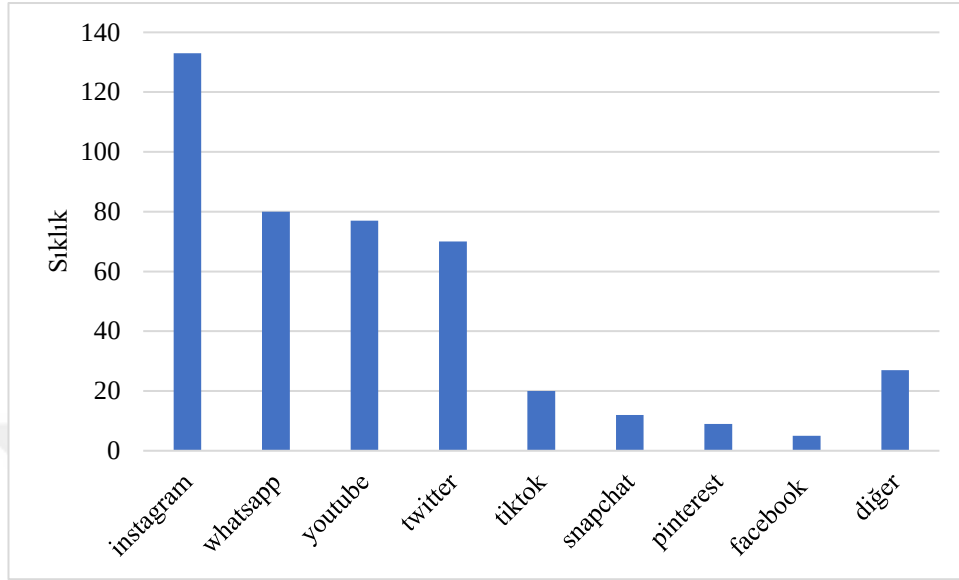
Deney Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinden 165 (129 kadın, 32 erkek, 4 diğer) gönüllü katılımcı ile yürütülmüştür. Örneklem büyüklüğü tahmini için G*Power 3.1.9.7 sürümü (Faul ve ark., 2007, 2009) kullanılarak güç analizi yapılmıştır. Etki büyüklüğü için Cohen'in (1988) kriterleri kullanılmıştır. Faktöriyel Varyans Analizi, .05 anlamlılık düzeyi ve .40 etki büyüklüğü için olması gereken örneklem büyüklüğü 84'tür. Bu nedenle araştırmada kullanılan örneklem büyüklüğünün yeterli olduğu düşünülmektedir. Araştırmaya katılan her katılımcı adına birer adet fidan bağışı yapılmıştır. Deney sırasında sosyal medya profillerini okumadan atlayan (5), daha önce ilk deneye katılmış olan (1), deney sonrası bilgilendirme sırasında verilerinin araştırmada kullanılmasını onaylamayan (1), yabancı uyruklu olan (5), sosyal medya kullanmayan (2) ve analizler sonucunda uç değer olarak belirlenen (2) kişilerin verileri olmak üzere toplam 16 veri, veri setinden çıkarılarak analizler 149 kişi (118 kadın, 29 erkek ve 2 diğer) ile yürütülmüştür.

Katılımcıların yaş ortalaması 19.91 (SS = 2.0) ve yaş aralığı 18- 31'dir. Katılımcıların 2'si (%1.3) hazırlık, 90'ı (%60.4) 1. Sınıf, 35'i (%23.5) 2. Sınıf, 8'i (% 5.4) 3. Sınıf ve 1'i (%8.7) 4. sınıfta eğitim görmektedir. Katılımcıların 146'sı (%98) sosyal medya kullandıklarını belirtmiştir. Sosyal medya kullanmadığını belirten diğer üç katılımcı açık uçlu sorulara verdikleri yanıtlarda sosyal medya kullandıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların sosyal medya kullanım sıklıkları (sosyal medyada ne kadar vakit geçirdikleri) ortalama 5.01'dir (SS = 1.65). Katılımcılar günde ortalama 3.41 saat sosyal medya kullandıklarını belirtmişlerdir.

Katılımcıların okudukları bölüme, uyruk ve etnik kökene göre dağılımı Ek 11'de verilmiştir. Katılımcılar ön çalışmadakilere benzer amaçlarla sosyal medya kullandıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların en sık kullandıklarını ifade ettikleri sosyal medya platformları Şekil 3'te, sosyal medyada kimlerle etkileşim kurmayı tercih ettikleri Şekil 4'te gösterilmektedir.

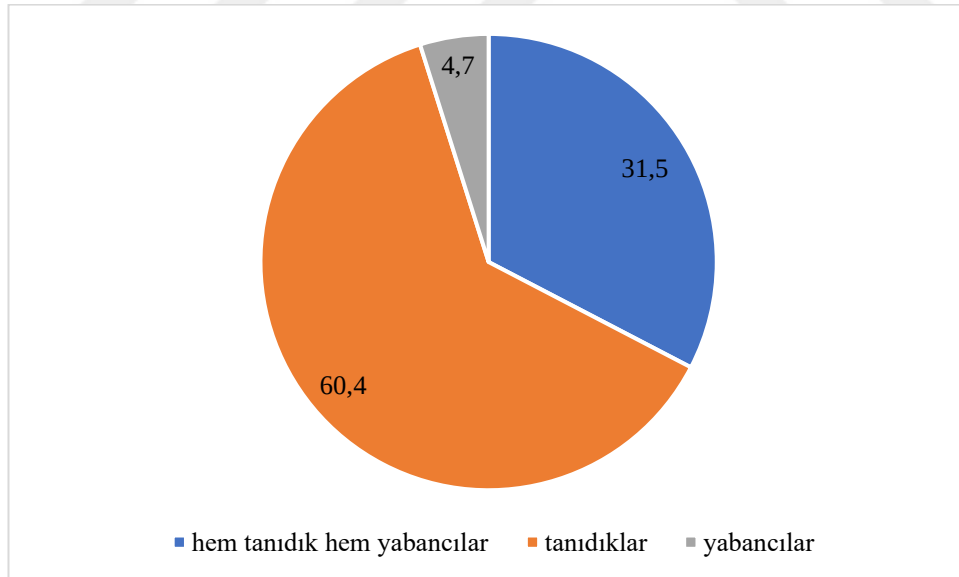
Şekil 3

Katılımcıların En Sık Kullandıklarını Belirttikleri Sosyal Medya Platformları

Şekil 4

Katılımcıların Sosyal Medyada Kimlerle Etkileşim Kurmayı Tercih Ettikleri

6. 1. 2. Deney Deseni

Araştırmada belirsizlik hissi ve sosyal kimlik tehdidi kaynağı değişkenleri değişimlenerek etkisi incelenmiş ve katılımcıların olumlu ve olumsuz duygu

durumu, dışlama davranışı ve etkileşim kurdukları profilleri ne kadar gerçek ve kendilerine benzer olarak algıladıkları ölçülmüştür. Katılımcılar 2 (Belirsizlik: Yüksek, Olumlu Anlar) × 3 (Sosyal Kimlik Tehdidi Kaynağı: Dış Grup Üyesi, İç Grup Üyesi, Tehdit Yok) faktörlü denekler arası deney deseninde yer alan koşullara seçkisiz olarak atanmışlardır. Deneyde yer alan koşullara göre katılımcı sayısı Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6

Deneyde Yer Alan Koşullara Göre Katılımcı Sayısının Dağılımı

Belirsizlik	Sosyal Kimlik Tehdidi Kaynağı			
	Dış Grup Üyesi	İç Grup Üyesi	Tehdit Yok	Toplam
Yüksek	27	24	27	78
Olumlu anlar	28	22	21	71
Toplam	55	46	48	149

6. 1. 3. Veri Toplama Araçları

Deney 2'de ilk deneydeki dolgu ölçekler, demografik bilgi formu, değişimleme kontrol soruları ve Sosyal Medyada Dışlanma Paradigması (SMDP) kullanılmıştır.

6. 1. 3. 1. Sosyal Kimlik Değişimlemesi

Araştırmada sosyal kimlik tehdidi kaynağının değişimlenmesi amacıyla ikinci ve üçüncü ön çalışma sonucunda ulusal kimlik ile ilgili belirlenen 6 kişilik profil setleri kullanılmıştır. *Ulusal kimliğin dış grup üyesi tarafından tehdit edildiği* koşulda “Müziksever”, “Veteriner”, “Müh” ve “S. L.” adlı profiller nötr profil olarak, “FIT” adlı profil ise tehdit profili olarak kullanılmıştır. *Ulusal kimliğin iç grup üyesi tarafından tehdit edildiği* koşulda belirtilen nötr profillerle birlikte “88” adlı profil tehdit profili olarak kullanılmıştır. *Ulusal kimliğin tehdit edilmediği* koşulda ise tüm profiller nötr

profillerden oluşmaktadır, bu koşulda tehdit profili yerine “GURU” adlı nötr profil kullanılmıştır.

6. 1. 3. 2. Duygusal Tepkiler

Katılımcıların duygusal tepkilerini ölçmek amacıyla Deney 1’de olduğu gibi PANAS kullanılmıştır. Deney 2’de PD ve ND için ölçeğin iç tutarlılığı, iç tutarlılık katsayısı (Cronbach’s Alfa) hesaplanarak incelenmiştir. İç tutarlılık katsayısı PD için .79 ve ND için .81’dir.

6. 1. 3. 3. Sosyal Kimlik Değişimlemesinin Kontrolü

Sosyal kimlik değişimlemesinin kontrolü amacıyla katılımcılara “Sosyal medyada kaç profil vardı?”, “Okumuş olduğunuz profillerde ülkenizle ilgili ayrımcı ifadeler olduğunu düşünüyor musunuz? (1 = evet, 2 = hayır)”, “Cevabınız evetse, ayrımcılığın kim tarafından yapıldığını düşünüyorsunuz? (1 = kendi ülkemden biri tarafından, 2 = kendi ülkemden olmayan biri tarafından)” ve “Sosyal medya ortamı sizce ne kadar gerçekçiydi? (1 = çok az, 7 = çok fazla)” soruları sorulmuştur.

6. 1. 4. İşlem

Deney 2022 yılı Ekim ve Kasım aylarında yürütülmüştür. Deneyde aşağıda belirtilen aşamalar dışında tüm prosedür ilk deneyde olduğu gibi yürütülmüştür.

Katılımcılara kişilik özellikleri ve sosyal medya kullanım davranış örüntüleri arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışma yürütüldüğü bilgisi verilmiştir. Katılımcılar ikinci deney için hazırlanmış bilgilendirilmiş onam formunu (bkz. Ek 8) imzaladıktan sonra odacıklara alınmıştır. Deneyde öncelikle dolgu ölçekleri doldurmuşlar ardından SMDP’ye bağlanmışlardır. İlk olarak kendilerine bir profil oluşturmuşlar ve sonrasında diğer katılımcıların bağlanmasını beklerken deneydeki diğer soruyu cevaplayabileceklerini ifade eden yönergeyi

okumuşlardır. Burada belirsizlik değişimlemesi gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar belirsizlik değişimlemesinin hemen sonrasında SMDP'ye tekrar bağlanarak diğer kullanıcıların profillerini görebildikleri grup ortamına geçmişlerdir ve bu sırada sosyal kimlik tehdidi değişimlemesi gerçekleştirilmiştir. Ardından bağımlı değişken ve değişimleme kontrol ölçümleri alınmış ve son olarak katılımcılar demografik bilgi formunu doldurmuşlardır. Deneyi tamamlayıp odadan çıkan katılımcılar araştırmanın gerçek amacı hakkında bilgilendirilmiş ve verilerinin kullanılmasını onaylıyorsa aydınlatılmış onam formunu (bkz. Ek 10) imzalamaları istenerek deney sonlandırılmıştır.

6. 2. BULGULAR

Araştırmada belirsizlik (yüksek, olumlu anlar) ve sosyal kimlik tehdidi kaynağı (dış grup üyesi, iç grup üyesi, tehdit yok) değişkenleri değişimlenerek olumlu, olumsuz duygu, dışlama davranışı ve etkileşim kurulan profillerin ne kadar gerçek ve benzer olarak algılandıklarını gösteren ölçümler üzerindeki etkisi incelenmiştir.

6. 2. 1. Veri Setinin Parametrik İstatistiksel Testlere Uygunluğunun Test Edilmesi

Veri setinin parametrik istatistiksel testlere uygunluğunun test edilmesi amacıyla bağımlı değişken ölçümlerinden elde edilen puanların normal dağılıp dağılmadığı test edilmiştir. Öncelikle duygu ve bilişsel tepki puanlarının kayışıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri z puanına dönüştürülmüştür (Kim, 2013). Analiz sonuçları katılımcıların olumsuz duygu puanlarının ve profilleri ne kadar kendilerine benzer olarak algıladıklarına ilişkin puanların normal dağılmadığını göstermiştir. Normal dağılımı bozan uç değerlerin belirlenebilmesi için ilk olarak bağımlı değişkenlerdeki tüm veriler z puanına dönüştürülmüş ve ± 3.29 değerlerinin dışında kalan veriler incelenmiştir. Olumsuz duygu değişkeninde iki puanın bu değerler dışında kaldığı tespit edilmiştir. Tespit edilen bu iki uç değere sahip veriler analizlere dahil edilmemiştir. Diğer değişkenlerde tüm puanlar belirtilen aralıkta kalmıştır. Çok değişkenli uç değer olup olmadığını test etmek

için Cook's Distance (Cook, 1977) değerleri hesaplanmıştır. .05 değeri kesme noktası olarak belirlenmiş ve herhangi bir uç değer saptanmamıştır. Bu şekilde olumlu duygu ve profillerin ne kadar gerçek olarak algılandığı puanları için verinin normal dağılıma sahip olması sayıltısı karşılanmıştır. Fakat olumsuz duygu ve profillerin ne kadar benzer olarak algılandıkları puanları için bu sayıltı karşılanamamıştır, bu nedenle bu değişkenler için analizler parametrik olmayan istatistiksel testler kullanılarak yürütülmüştür.

6. 2. 2. Demografik Değişkenlerin Kontrolü Analizleri

Belirsizlik (yüksek, olumlu anlar) ve sosyal kimlik tehdidi kaynağı (dış grup üyesi, iç grup üyesi, tehdit yok) değişkenlerinin yaş, cinsiyet, sınıf, sosyal medya kullanım sıklığı ve saati değişkenleri üzerindeki etkisini incelemek amacıyla 2×3 faktöriyel varyans analizleri (ANOVA) yürütülmüştür. Analiz sonuçlarına göre temel ve ortak etkiler anlamlı değildir (F 'ler < 1.81 , p 'ler $> .10$). Bu nedenle bu değişkenlerin etkisi bundan sonra rapor edilen analizlerde incelenmemiştir.

6. 2. 3. Değişimlemenin Kontrolü Analizleri

6. 2. 3. 1. Belirsizlik Değişimlemesinin Kontrolü: Yargıcı Değerlendirmesi

Cevapların belirsizlik ve olumlu duygu içerip içermediğine ilişkin yargıcı değerlendirmelerindeki uyuşma Krippendorff'un alfası (Krippendorff, 2004; Hayes ve Krippendorff, 2007) kullanılarak hesaplanmıştır. Analiz sonuçlarına göre, belirsizlik cevaplarındaki uyuşma %85, olumlu anlar cevaplarında uyuşma %92'dir. Bu değerler belirsizlik ve olumlu anlar koşulları için iyi düzeyde bir yargıcılar arası uyuşma olduğunu göstermektedir (Krippendorff, 2004; Hayes ve Krippendorff, 2007). Yargıcıların belirsizlik ve olumlu duygu varsa ne yoğunlukta olduğuna ilişkin değerlendirmelerindeki uyuşma Sınıf İçi Korelasyon Katsayısı (Intra-class Correlation Coefficient) (Novick, 1966; Hallgren, 2012) kullanılarak hesaplanmıştır. Analiz sonuçlarına göre belirsizlik yoğunluğuna ilişkin uyuşma

%77, olumlu duygu yoğunluğuna ilişkin uyuşma ise %71'dir. Her iki yargıcılar arası uyuşma oranının da iyi düzeyde olduğu görülmektedir.

Ek olarak, yargıcıların tamamı belirsizliğin yüksek olduğu koşulda katılımcıların anlamlı olarak belirsizlik hakkında düşündüğünü (%96.34; $\chi^2 = 127.73$, $p < .001$, %95.12, $\chi^2 = 134.55$, $p < .001$); olumlu anlar koşulunda ise anlamlı olarak olumlu duygu hakkında düşündüğünü (%95.18, $\chi^2 = 130.98$, $p < .001$, %96.38; $\chi^2 = 138.20$, $p < .001$) ifade etmişlerdir.

6. 2. 3. 2. Belirsizlik Değişimlemesinin Kontrolü Analizleri: Değişimleme Kontrol Sorularına İlişkin Analizler

Belirsizlik değişimlemesinin çalışıp çalışmadığını değerlendirmek için katılımcılara “deney sırasında hiç belirsizlik/ olumlu anlar hakkında düşündünüz mü? (1= evet, 2= hayır)” ve “eğer düşündüyseniz ne yoğunlukta düşündünüz (1= çok az, 7= çok fazla)” soruları sorulmuştur. Belirsizlik yüksek ve olumlu anlar koşullarında belirsizlik ve olumlu anlar düşünme açısından fark olup olmadığını incelemek amacıyla Ki-Kare analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre katılımcılar belirsizliğin yüksek olduğu koşulda anlamlı olarak belirsizlik hakkında düşündüklerini (%94.87), olumlu anlar koşulunda ise anlamlı olarak olumlu anlar hakkında düşündüklerini (%90.14) ifade etmişlerdir; sırasıyla $\chi^2 = 4.41$, $p = .036$ ve $\chi^2 = 34.16$, $p < .001$.

Belirsizlik yüksek ve olumlu anlar koşullarında belirsizlik ve olumlu anlar düşünme yoğunluğu açısından fark olup olmadığını test etmek amacıyla Bağımsız Örneklemeler için T-Testi analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre iki koşul belirsizlik ve olumlu anlar düşünme yoğunluğu açısından anlamlı olarak farklılaşmaktadır, sırasıyla $t(132) = 5.61$, $p < .001$ ve $t(90.50) = 5.80$, $p = .027$. Belirsizlik koşulundaki katılımcılar ($Ort = 4.95$, $SS = 1.50$), olumlu anlar koşulundaki katılımcılara ($Ort = 3.62$, $SS = 1.18$) kıyasla anlamlı olarak daha fazla yoğunlukta belirsizlik hakkında düşündüklerini ifade etmişlerdir. Olumlu anlar koşulundaki katılımcılar ($Ort = 4.77$, $SS = 1.70$) belirsizlik koşulundaki

katılımcılara ($Ort = 4.11$, $SS = 1.18$) kıyasla anlamlı olarak daha fazla yoğunlukta olumlu anlar hakkında düşündüklerini belirtmişlerdir.

Yargıcı değerlendirmesi ve değişimleme kontrol sorularına verilen yanıtlar deneyde belirsizlik değişimlemesinin başarılı bir şekilde çalıştığını göstermektedir.

6. 2. 3. 3. Sosyal Kimlik Değişimlemesinin Kontrolü

Sosyal kimlik değişimlemesinin çalışıp çalışmadığını test etmek için katılımcılara “sosyal medyada kaç profil vardı?”, “sosyal medya ortamı ne kadar gerçekçiydi?” “Profillerde ülkenizle ilgili ayrımcılık var mı (1 = evet, 2 = hayır)” ve “ayrımcılık varsa kim tarafından yapılmış (1 = kendi ülkemden olan biri tarafından, 2 = kendi ülkemden olmayan biri tarafından)” soruları sorulmuştur.

Katılımcıların 1'i (%0.7) sosyal medyada 1, 4'ü (%2.7) 4, 94'ü (%63.1) 5, 41'i (%27.5) 6, 5'i (%3.4) 7, 3'ü (%2) 8 profil olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcıların sosyal medya platformunun gerçekçiliğine ilişkin değerlendirmelerinin ortalaması 2.90'dır ($SS = 1.38$).

Katılımcıların tehdit koşullarına göre algıladıkları ayrımcılığın farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla Ki-Kare analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre katılımcılar tehdidin olduğu koşullarda anlamlı olarak ayrımcılığın olduğunu (dış grup ve iç grup tehdidi için sırasıyla %74.54 ve %78.26), tehdidin olmadığı koşulda ise anlamlı olarak ayrımcılığın olmadığını (%93.75) ifade etmişlerdir, $\chi^2 = 64.24$, $p < .001$. Ulusal kimliğin dış grup üyesi tarafından tehdit edildiği koşulda katılımcılar anlamlı olarak ayrımcılığın kendi ülkelerinden olmayan biri tarafından yapıldığını (%78.05), iç grup üyesi tarafından tehdit edildiği koşulda ise anlamlı olarak ayrımcılığın kendi ülkelerinden olan biri tarafından yapıldığını (%88.89) ifade etmişlerdir, $\chi^2 = 34.90$, $p < .001$. Analiz sonuçları katılımcıların ulusal kimlikle ve bu kimlik tehdidinin kaynağı ile ilgili bir

tehdit algıladıklarını dolayısıyla değişimlemenin başarılı bir şekilde çalıştığını göstermektedir.

6. 2. 4. Duygudurum Analizleri

6. 2. 4. 1. Olumlu Duygu Puanlarına İlişkin Analizler

Belirsizlik (yüksek, olumlu anlar) ve sosyal kimlik tehdidi kaynağı (dış grup üyesi, iç grup üyesi, tehdit yok) değişkenlerinin olumlu duygu üzerindeki etkisini incelemek amacıyla 2×3 faktöriyel varyans analizi (ANOVA) yürütülmüştür. Analiz sonuçlarına göre belirsizlik ve sosyal kimlik tehditlerinin olumlu duygu puanları üzerindeki temel etkileri anlamsızdır (F 'ler < 1.44 ve p 'ler $> .233$). Bununla birlikte, belirsizlik ile sosyal kimlik tehdidi değişkenlerinin olumlu duygu puanları üzerindeki ortak etkisi anlamlıdır, $F(1,143) = 2.98$, $p = .054$, kısmi $\eta^2 = .040$. Belirsizliğin yüksek olduğu koşul ve olumlu anlar koşullarında katılımcıların olumlu duygu puanları sosyal kimlik tehdidi koşulları arasında anlamlı olarak farklılaşmamaktadır (F 'ler < 1.87 ve p 'ler $> .158$). Bununla birlikte, ulusal kimlik dış grup tarafından tehdit edildiğinde, belirsizlik koşulundaki katılımcılar ($Ort = 28.48$, $SS = 1.28$) olumlu anlar koşulundaki katılımcılara ($Ort = 31.57$, $SS = 1.26$) kıyasla marjinal düzeyde anlamlı olarak daha az olumlu duygu bildirmişlerdir, $F = 2.95$, $p = .088$, kısmi $\eta^2 = .020$. Benzer şekilde, ulusal kimlik iç grup tarafından tehdit edildiğinde belirsizlik koşulundaki katılımcılar ($Ort = 28.12$, $SS = 1.36$) olumlu anlar koşulundaki katılımcılara ($Ort = 31.50$, $SS = 1.45$) kıyasla marjinal düzeyde anlamlı olarak daha az olumlu duygu bildirmişlerdir, $F = 2.94$, $p = .089$, kısmi $\eta^2 = .020$. Ulusal kimlik tehdit edilmediğinde belirsizlik ($Ort = 31.37$, $SS = 1.28$) ve olumlu anlar ($Ort = 28.86$, $SS = 1.45$) koşullarında katılımcıların olumlu duyguları anlamlı olarak farklılaşmamaktadır ($F = 1.68$, $p = .197$).

6. 2. 4. 2. Olumsuz Duygu Puanlarına İlişkin Analizler

Belirsizlik (yüksek, olumlu anlar) ve sosyal kimlik tehdidi kaynağı (dış grup üyesi, iç grup üyesi, tehdit yok) değişkenlerinin olumsuz duygu puanları üzerindeki

etkisini incelemek amacıyla Deney 1'e benzer şekilde PERMANOVA analizi yürütülmüştür. Analiz sonuçlarına göre olumsuz duygu puanları üzerinde belirsizlik ve sosyal kimlik tehdidinin temel etkileri ve belirsizlik*sosyal kimlik tehdidi ortak etkisi anlamsızdır ($F'ler < 1.19$ ve $p'ler > 0.275$).

6. 2. 5. Davranışsal Tepkiye İlişkin Analizler

Dışlama davranışı Deney 1'de belirtildiği şekilde ölçülmüştür. Katılımcıların deney koşullarına göre gruplarına dahil ettikleri ve dışladıkları profil isimleri ve dışlanma sıklıkları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7

Katılımcıların Deney Koşullarına Göre Dışladıkları Profiller

	Tehdit Kaynağı Dış Grup		Tehdit Kaynağı İç Grup		Tehdit Yok	
	Profil	Sıklık	Profil	Sıklık	Profil	Sıklık
Belirsizlik Yüksek	FIT (tehdit profili)	20	88 (tehdit profili)	28	GURU Müh	4
	S.E.	8	Müziksever	4	Müziksever	2
	Veteriner	2	S.E.	9	S. E.	11
	Müziksever	1	Veteriner	3	Veteriner	8
			Müh.	3		
Olumlu Anlar	FIT	15	88	13	GURU	2
	Müziksever	1	S.E.	5	Müh	3
	S.E.	7	Veteriner	6	Müziksever	7
	Veteriner	7	Müh.	3	S. E.	3
			Müziksever	2	Veteriner	6

Sosyal kimlik iç grup ve dış grup üyesi tarafından tehdit edildiğinde, belirsizliğin (yüksek, olumlu anlar) katılımcıların dışlama davranışı üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla Ki-Kare analizi yürütülmüştür. Katılımcılar deneydeki "FIT" (dış grup) ve "88" (iç grup) adlı tehdit profillerini dışladılarsa dışlama davranışı 1,

nötr profillerden herhangi birini dışladılarsa dışlama davranışı 0 olarak kodlanmıştır. Gruplarına sadece 1 ya da 2 kişi dahil eden ya da hiç kimseyle grup olmak istemediklerini belirten katılımcıların verileri kayıp veri olarak değerlendirilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre sosyal kimliğin *dış grup* üyesi tarafından tehdit edildiği koşulda dışlama davranışı belirsizliğin yüksek olduğu koşulda ve olumlu anlar koşulunda anlamlı olarak farklılaşmaktadır, $\chi^2 = 3.55$, $p = .060$. Belirsizlik yüksekken “FIT” adlı tehdit profilinin dışlanma oranı %55.6’dır, nötr profillerden birinin dışlanma oranı ise %26.7’dir. Olumlu anlar koşulunda ise “FIT” adlı tehdit profilinin dışlanma oranı %44.4 ve diğer profillerden birinin dışlanma oranı %73.3’tür. Bu sonuçlar katılımcıların belirsizlik yüksekken nötr profillerle kıyaslandığında tehdit profilini anlamlı olarak daha fazla dışladıklarını; olumlu anlar koşulunda ise tam tersi bir şekilde nötr profillerden birine kıyasla tehdit profilini anlamlı olarak daha az dışladıklarını göstermektedir.

Sosyal kimliğin *iç grup* üyesi tarafından tehdit edildiği koşulda ise dışlama davranışı belirsizliğin yüksek olduğu koşulda ve olumlu anlar koşulunda anlamlı olarak farklılaşmamaktadır, $\chi^2 = 1.49$, $p = .222$. Belirsizlik yüksekken “88” adlı tehdit profilinin dışlanma oranı %43.5’tir, nötr profillerden birinin dışlanma oranı ise %61.9’dur. Olumlu anlar koşulunda ise “88” adlı tehdit profilinin dışlanma oranı %56.5 ve diğer profillerden birinin dışlanma oranı %38.1’dir. Her iki deney koşulunda da tehdit profilinin dışlanma oranının nötr profillerin dışlanma oranında anlamlı olarak farklılaşmaması; katılımcıların sosyal kimlik iç grup üyesi tarafından tehdit edildiğinde dışlamayı belirsizliğin yüksek olması ya da olumlu anlar koşulu fark etmeksizin tercih etmediklerini göstermesi açısından önemlidir.

6. 2. 6. Bilişsel Tepki Puanlarına İlişkin Analizler

Belirsizlik (yüksek, olumlu anlar) ve sosyal kimlik tehdidi kaynağı (dış grup üyesi, iç grup üyesi, tehdit yok) değişkenlerinin katılımcıların sosyal medyadaki profilleri ne kadar gerçek algıladıkları üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla 2×3

faktörlü varyans analizi (ANOVA) yürütülmüştür. Değişkenlerin katılımcıların sosyal medyadaki profilleri ne kadar kendilerine benzer olarak algıladıklarına ilişkin puanlar üzerindeki etkileri, dağılımın normallik sayıltısını karşılamaması nedeniyle PERMANOVA analizi yürütülerek incelenmiştir. Analiz sonuçlarına göre belirsizlik ve sosyal kimlik tehdidi değişkenlerinin her iki bağımlı değişken üzerindeki temel etkileri ile ortak etkisi anlamlı olarak farklılaşmamaktadır ($F'ler < 2.04$, $p'ler > .16$)

6. 3. TARTIŞMA

Bu deneyde sosyal medyada belirsizliğin ve sosyal kimlik tehdidi kaynağının iç grup kimliğini koruma güdüsü üzerindeki etkileri incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgulara göre, belirsizlik ve sosyal kimlik tehdidi kaynağının iç grup kimliğini koruma güdüsü üzerinde kısmi bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Bu deneyde test edilen ilk hipoteze göre belirsizlik hissinin yüksek olduğu koşuldaki katılımcılar düşük olduğu koşulda yer alanlara kıyasla iç grup kimliklerini korumaya daha fazla güdüleneceklerdir. Analiz sonuçlarına göre belirsizliğin olumlu ve olumsuz duygu puanları, bilişsel ve davranışsal tepkiler üzerindeki temel etkisi anlamsızdır. Bu sonuç belirsizliğin yüksek ya da düşük olmasının katılımcıların duygu durumlarında, bilişsel ve davranışsal tepkiler üzerinde herhangi bir etkisinin bulunamadığı anlamına gelmektedir. Sonuçlar araştırmanın ilk hipotezini desteklememektedir.

Deneyde test edilen ikinci hipoteze göre, sosyal kimliğin iç grup ve dış grup üyesi tarafından tehdit edildiği koşullarda, tehdidin olmadığı koşula kıyasla ve sosyal kimliğin dış grup üyesi tarafından tehdit edildiği koşulda, iç grup üyesi tarafından tehdit edildiği koşula kıyasla katılımcılar iç grup kimliklerini korumaya daha fazla güdülenecektir. Analiz sonuçlarına göre sosyal kimlik tehdidinin olumlu, olumsuz duygu puanları ve bilişsel tepki puanları üzerindeki temel etkisi anlamsızdır. Bu sonuçlar araştırmanın ikinci hipotezinin desteklenmediğini göstermektedir.

Bununla birlikte, deneyde gruplar arası deney deseni kullanılmıştır. Dolayısıyla sosyal kimliğin dış grup üyesi tarafından tehdit edildiği koşulda katılımcılar sadece dış grup tehdit profilini, iç grup üyesi tarafından tehdit edildiği koşulda ise sadece iç grup tehdit profilini görmüşlerdir. Kimlik tehdidinin olmadığı koşulda ise hiçbir tehdit profiline maruz kalmamışlardır. Dolayısıyla da sosyal kimlik tehdidinin dışlama üzerindeki etkileri tam olarak karşılaştırılamamaktadır.

Deneyin son hipotezine göre ise belirsizlik hissi arttırıldığında ve sosyal kimlik dış grup üyesi tarafından tehdit edildiğinde katılımcılar belirsizlik hissini az olduğu ve sosyal kimliğin tehdit edilmediği diğer beş koşula kıyasla iç grup kimliklerini korumaya daha fazla güdüleneceklerdir. Analiz sonuçlarına göre katılımcıların olumsuz duyguları ve bilişsel tepki puanları üzerinde belirsizlik ile sosyal kimlik tehdidi değişkenlerinin ortak etkisi anlamsızdır. Fakat belirsizlik ile sosyal kimlik tehdidi değişkenlerinin olumlu duygu puanları üzerindeki ortak etkisi anlamlıdır. Ulusal kimlik dış grup ve iç grup üyesi tarafından tehdit edildiğinde, belirsizliğin yüksek olduğu koşuldaki katılımcılar olumlu anlar koşulundaki katılımcılara kıyasla marjinal düzeyde anlamlı olarak daha az olumlu duygu bildirmişlerdir. Bu sonuç, sosyal kimlik tehditlerine belirsizlik yüksekken insanların daha az olumlu tepki verdiklerini göstermektedir. Ek olarak, katılımcıların davranışsal tepkileri de sosyal kimlik dış grup ve iç grup üyesi tarafından tehdit edildiğinde farklılaşmaktadır. Katılımcılar ulusal kimlik *dış grup* üyesi tarafından tehdit edildiğinde “FIT” adlı tehdit profilini belirsizlik yüksekken daha fazla dışlarken olumlu anlar koşulunda daha az dışlamışlardır. Fakat ulusal kimlik *iç grup* üyesi tarafından tehdit edildiğinde tam tersine “88” adlı tehdit profilini nötr profillere kıyasla dışlama davranışı hem belirsizliğin yüksek olduğu koşulda hem de olumlu anlar koşulunda anlamlı olarak farklılaşmamaktadır. Bu bulgular araştırmanın H3e hipotezinin desteklendiğini göstermektedir. Bulgular insanların sosyal kimlik tehdit edildiğinde belirsizlik yüksekken daha az olumlu tepki verdiklerini ve dış grup üyesini belirsizlik yüksekken daha fazla dışlarken iç grup üyesini dışlamayarak iç grup kimliğini korumaya güdülendiklerini göstermektedir. Bulguların Belirsizlik Kimlik Kuramı ve Sosyal Kimlik Kuramı açısından taşıdıkları anlam Genel Tartışma bölümünde detaylı bir şekilde ele alınmaktadır.

7. BÖLÜM

GENEL TARTIŞMA

Bu tez çalışmasında belirsizlik hissi arttırıldığında ve sosyal medya ortamında sosyal kimlik tehditleri ile karşılaştıklarında insanlarda olumsuz duyguların artıp olumlu duyguların azalacağı, sosyal medyada etkileşim kurulan profillerin daha az gerçek ve benzer olarak algılanacakları, bu iki itici durumun insanları sosyal kimliği tehdit eden kişiyi dışlama konusunda motive edeceği ve bu durumun belirsizlik yüksekken ve sosyal kimlik dış grup üyesi tarafından tehdit edildiğinde daha fazla ortaya çıkacağı yönündeki hipotezlerin sınanması amaçlanmıştır. Deney 1’de elde edilen bulgular belirsizliğin ve sosyal kimlik tehditlerinin duygu durum üzerinde kısmi etkili olduğunu, davranışsal ve bilişsel tepkiler üzerinde ise etkisinin olmadığını göstermektedir. Deney 2’de elde edilen bulgular ise insanların sosyal kimlik tehditlerine belirsizlik yüksekken, düşük olduğu duruma kıyasla daha fazla tepki verdiklerini ve belirsizlik yüksekken dış grup üyesini dışlamayı tercih ettiklerini fakat iç grup üyesini dışlamadıklarını göstermektedir. Bu bölümde; tez çalışması kapsamında yürütülen iki deneyden elde edilen bulgular Belirsizlik Kimlik Kuramı, Sosyal Kimlik Kuramı ve sosyal medya alan yazını çerçevesinde tartışılacak ve çalışmanın alan yazına katkıları ile birlikte ilerideki çalışmalar için birtakım öneriler ele alınacaktır.

7. 1. BELİRSİZLİĞİN VE SOSYAL KİMLİK TEHDİTLERİNİN DUYGU- DURUM ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Belirsizlik Kimlik Kuramına göre (Hogg, 2000; 2001; 2007; 2012) belirsizlik itici bir durumdur ve insanlar belirsizlikle karşılaştıklarında belirsizliği azaltmak için çabalamaktadır. Kurama göre belirsizlik insanların kendilerinin ve geleceklerinin öngörülmesinin azalması sonucu ortaya çıkmaktadır. İnsanlar kim oldukları, nasıl davranacakları ya da başkalarının kim olduğu, nasıl davranacağı gibi konuları kontrol edemeyip, öngöremediğinde bir belirsizlik hissi yaşamakta ve bu

belirsizliği azaltmak için motive olmaktadır. Bu tez çalışmasında yürütölen iki deneyde Belirsizlik Kimlik Kuramında belirtildiğinin aksine, belirsizliğin olumsuz duygular üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte ilk deneyde belirsizlik, katılımcıların olumlu duygularında bir azalmaya neden olmuştur. Fakat bu sonuç deneyde kontrol koşulu olarak kullanılan “olumlu anlar hakkında düşünme” görevinin katılımcıların olumlu duygularını arttırmış olması ihtimali ile de açıklanabilir. Bu nedenle aslında belirsizlik olumlu duyguda azalmaya neden olmamış tam tersine olumlu anlar hakkında düşünmek katılımcıların olumlu duygularını arttırmış olabilir.

Belirsizliğin duygu durum üzerinde etkili olmamasının bir nedeni katılımcıların deneylerde yer alan her iki koşulda da belirsizlik hakkında az da olsa düşünmeleri olabilir. Bu doğrultuda hem belirsizlik hem de olumlu anlar koşulundaki katılımcılar deney sırasında belirsizlik hakkında düşündüklerini belirtmişlerdir. Olumlu anlar koşulundaki katılımcıların açık uçlu sorulara verdikleri yanıtlar, olumsuz duygu ifadeleri de içermektedir. Katılımcıların verdikleri cevaplardan iki örnek aşağıda görölmektedir.

“Geleceğim hakkında genelde olumlu şeyler hissetmem çünkü biz ne kadar olumlu güzel şeyler düşünüp planlar yapsak da hayat hep beklemediğimiz şeyleri karşımıza çıkarıyor.” (Katılımcı 89, Olumlu Anlar Koşulu)

“... yaşadığım toplum gereği kendi yerim hakkında olumlu hissetmiyorum ...” (Katılımcı 121, Olumlu Anlar Koşulu)

Bunlara ek olarak, katılımcılar deney sonrası yapılan görüşmelerde olumlu anlar hakkında düşünmeleri istendiğinde de bir tür belirsizlik hissettiklerini, soruda geçen ‘kendiniz, geleceğiniz ve dünyadaki yeriniz hakkında düşünme’ ifadesinin de kendilerinde bir belirsizlik hissine neden olduğunu belirtmişlerdir. Benzer şekilde yargıcılar tarafından yapılan kodlamalar olumlu anlar koşulundaki katılımcıların da belirsizlikle ilgili düşünceler ifade ettiğini göstermektedir. İlk deneyde üç yargıcı %7, %11 ve %3 oranında; ikinci deneyde ise iki yargıcı %8 ve %4 oranında olumlu anlar koşulundaki katılımcıların verdikleri cevaplarda

belirsizlikle ilgili ifadeler olduğunu ifade etmişlerdir. Bu durum Belirsizlik Kimlik Kuramında da ele alındığı üzere mutlak bir kesinlikten ziyade sadece belirsizlik hissinin az ya da çok olmasından bahsedilebileceği önermesi (Hogg, 2007) ile tutarlı görünmektedir.

Tez çalışmasında yürütülen iki deneyde sosyal kimlik tehditlerinin de benzer şekilde katılımcıların duygu durumları üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı bulunmuştur. Katılımcıların olumlu/ olumsuz duyguları sosyal kimlik tehdidinin olduğu ve olmadığı koşullarda anlamlı olarak farklılaşmamaktadır. Sosyal Kimlik Kuramına (Tajfel ve Turner, 1979) göre insanların gruplara ait olmayı seçmelerinin temel nedeni gruplarını ve kendilerini olumlu değerlendirerek olumlu benlik değerini elde etmektir (Hogg, 2000; Mullin ve Hogg, 1998). Grubun değerlendirilmesi benliğin de değerlendirilmesi anlamına gelmektedir ve grubun olumlu değerlendirilmesi olumlu sosyal kimlik, olumsuz değerlendirilmesi ise olumsuz sosyal kimlik elde etmek anlamına gelmektedir. İnsanlar bu nedenle gruplarının statüsünü korumaya ihtiyaç duymakta ve tehdit edilen sosyal kimliği onarmaya çalışmaktadır (Brown, 2000; Tajfel ve Turner, 1979). Bununla birlikte, insanlar birden fazla sosyal kimliğe sahiptir ve bu kimliklerin örtüşme ya da ayrışma düzeyinin farklılaşması, farklı etkilere neden olmaktadır. Grupların yapısı, üyeleri, bir bağlamda hangi grubun odak noktası olduğu, bir kimliğin benlik kavramı için önemi o kimlikle özdeşleşme düzeyini etkileyebilmektedir (Grant ve Hogg, 2012; Grieve ve Hogg, 1999; Hogg ve ark., 2004). Örneğin, yapılan bir çalışmada elde edilen bulgulara göre, iç grup kimliği diğer kimliklerle örtüşmek yerine bunlardan ayrıştığında ve bir bağlamda daha az kimlik belirgin olduğunda insanlar iç gruba daha güçlü bir şekilde kimliklenme göstermişlerdir (Grant ve Hogg, 2012).

Kimlik Kuramına (Burke, 1980) göre de insanlar pek çok farklı kimliğe sahiptir ve çoklu kimlikler insandaki esnekliğin bir ürünüdür. Esnek bir kimlik yapısına sahip olmak kimliğin onaylanmamasının olumsuz etkilerine karşı bireyleri koruyan bir etmen olabilmektedir. Bununla ilgili yapılan bir çalışmada kimlik dağılmasının kimliğin doğrulanmamasının olumsuz etkilerini azalttığı bulunmuştur (Burke,

2020). Ek olarak, insanlar tehdit edilen kimliği farklı stratejilerle onarabilmektedir (Trepte ve Loy, 2017). Olumsuz geri bildirimleri telafi etmek için benliğin olumlu yönlerine odaklanmak bu stratejilerden biridir (Cadinu ve Cerchioni, 2001). Dolayısıyla grupla ilgili olumsuz bir geribildirimle karşılaştıklarında da insanlar gruplarının olumlu diğer özelliklerine odaklanabilirler (Trepte ve Loy, 2017) ya da ait oldukları diğer gruplara, sosyal kimliklere yönelebilirler (Burke, 2020). Bu noktadan yola çıkıldığında, tez çalışmasındaki deneylerde kullanılan sosyal medya paradigmasının özelliklerinin katılımcıların kimlik tehditlerine karşı verdikleri tepkiler üzerinde etkili olması olasıdır.

Daha ayrıntılı bir şekilde belirtilecek olursa, katılımcılar Sosyal Medyada Dışlanma Paradigmasında (SMDP) sadece sosyal kimlik tehdidi içeren profillerle değil, pek çok farklı profille karşılaşmışlardır. Bu nedenle, etkileşim kurulan profiller katılımcılarda sadece cinsiyet kimliğinin ya da ulusal kimliğin değil, diğer kimliklerin de (meslek, yaş, hobiler) aktive olmasına neden olmuş olabilir. Bu şekilde aktive olan diğer kimlikler katılımcıların kadın kimliği ya da ulusal kimlikle ilgili hissettikleri tehdidin olumsuz etkilerini azaltmış olabilir. Çünkü insanların medyada kendi gruplarından insanları görmesi olumlu bir sosyal karşılaştırma yaparak olumlu benlik değerine ulaşmalarını sağlamaktadır (Harwood, 1997). Ek olarak, insanlar sosyal medyada beğeni gibi dijital dil ötesi kolaylıkları kullanarak diğer insanlara tepki vermekte (Hayes ve ark., 2016) ve bu sembollere çeşitli anlamlar yüklemektedir (Scissors ve ark., 2016). Örneğin, insanlar sosyal medyada bir kimlik tehdidi ile karşılaştıklarında ortak etiketler, semboller, dil vb. araçlarla, beğenmeme gibi sembollerle bu tehdidi onarmaya çalışabilmektedir (Sanderson, 2013; Sanderson ve ark., 2016; Sanderson ve Truax, 2014; Ünür ve Duman, 2016). Her iki deneyde de SMDP’de katılımcılar diğer kullanıcıların oluşturduğu profillere beğeni göndererek karşı tarafa tepkilerini örtük olarak ifade edebilmektedir. Katılımcıların kendilerine yakın hissettikleri profilleri beğenmeleri fakat kimlik tehdidi içeren profilleri beğenmemeleri olasıdır. Katılımcıların beğenme ya da beğenmeme seçeneklerinin olması sosyal kimlikleri tehdit ediliyor olsa bile tepkilerini anında gösterebilecekleri anlamına gelmektedir. Katılımcıların değişimleme kontrolünde etkileşim kurdukları gruptaki profillerde açıkça sosyal

kimlik tehdidi olduğunu fark ettiklerini bildirmelerine rağmen, duygu durum üzerinde kimlik tehdidinin anlamlı bir etkisinin bulunamaması bu şekilde açıklanabilir.

Deney 1’de anlamlı bir ortak etki yokken, Deney 2’de olumlu duygu puanları üzerinde belirsizlik ile sosyal kimlik tehdidi kaynağı değişkenlerinin anlamlı bir ortak etkisinin olduğu bulunmuştur. Bu durum Deney 1’de belirsizlik değişimlemesi ile bağımlı değişken ölçümü arasında yaşanan gecikmenin, belirsizlik değişimlemesinin etkilerini azaltmış olabileceğine işaret ediyor olabilir. Bununla birlikte, Deney 2’de gecikme ortadan kalktığında, insanların belirsizlik artışından sonra karşılaştıkları sosyal kimlik tehditlerine daha olumsuz tepkiler verdikleri görülmüştür. Katılımcılar sosyal kimlik dış grup üyesi veya iç grup üyesi tarafından tehdit edildiğinde, belirsizlik yüksekken düşük olduğu duruma kıyasla daha az olumlu duygu bildirmişlerdir. Sosyal kimlik tehdit edilmediğinde ise belirsizliğin düşük ya da yüksek olmasının olumlu duygu üzerinde etkisi anlamlı olarak farklılaşmamaktadır. Bu sonuçlar belirsizlik yüksekken insanların grup üyeliğini devam ettirmek istediklerini (Hogg ve Adelman, 2013), grubun bütünlüğünün önemli olduğunu, dolayısıyla gruba yönelik dış grup ya da iç gruptan gelen tehdidin kişinin daha az olumlu duygu hissetmesine neden olduğunu göstermektedir. Fakat sosyal kimlik tehdit edilmediğinde yani grup kimliğine yönelik bir tehdit olmadığında, belirsizliğin yüksek ya da düşük olmasının duygu-durum üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı bulunmuştur. Bu iki bulgu Belirsizlik Kimlik Kuramı çerçevesinden bakıldığında şu şekilde açıklanabilir; sosyal kimlikle ilgili tehditler grubun sağladığı dünya görüşü, duygu, düşünce ve davranış prototiplerini tehdit etmekte ve insanlar belirsizlik yüksekken özellikle bu konulardaki netliğe daha fazla ihtiyaç duymaktadır (Hogg, 2007; Hogg ve Adelman, 2013).

Burada dikkat edilmesi gereken bir diğer önemli bulgu, olumsuz duygu puanları üzerinde belirsizlik ile sosyal kimlik tehdidi değişkenlerinin ortak etkisinin anlamlı bulunamamış olmasıdır. Bu durum daha önce de ele alındığı gibi SMDP’nin bir dikkat dağıtıcı işlevi görmesi ile açıklanabilir. Örneğin, deney sonrası

görüşmelerde katılımcılar sosyal medya ortamını eğlenceli bulduklarını ifade etmişlerdir. Deneyde kullanılan Sosyal Medya Dışlanma Paradigmasında katılımcıların diğer profilleri beğenebilmesi ya da sadece farklı profillerle etkileşim kurma deneyimi bir dikkat dağıtıcı olarak katılımcıların belirsizlik ve sosyal kimlik tehditlerinin olumsuz etkilerinden korunmasına ve duygu durumlarını düzenlemelerine yol açmış olabilir.

7. 2. BELİRSİZLİĞİN VE SOSYAL KİMLİK TEHDİTLERİNİN BİLİŞSEL TEPKİLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Tez çalışmasında hem Deney 1’de hem de Deney 2’de belirsizlik ve sosyal kimlik tehditlerinin ve kimlik tehdidinin kaynağının insanların etkileşim kurdukları profilleri ne kadar gerçek ve kendilerine benzer olarak algıladıkları üzerinde etkili olup olmadığı incelenmiştir. İnsanlar belirsizlik hissettiklerinde bu belirsizliği grupla kimliklenme ile çözmekte (Hogg, 2000; 2007), sosyal kimlikleri tehdit edildiğinde ise sosyal kimliği onarma çabası artmaktadır (Treppe ve Loy, 2017). Fakat her iki deneyde insanların etkileşim kurdukları profilleri nasıl algıladıklarının belirsizlik ya da sosyal kimlik tehditleri tarafından etkilenmediği bulgusuna ulaşılmıştır. Bu durum sosyal medyanın kendine özgü birtakım özelliklerinden kaynaklanmış olabilir ve deneylerde kullanılan paradigma insanların belirsizlik ve sosyal kimlik tehditlerine karşı verdikleri tepkileri etkilemiş olabilir.

Daha önce belirtildiği gibi sosyal medya, kullanıcıların kimlerle etkileşime gireceklerini kendilerinin belirleyebileceği bir ortam sağlamaktadır. Örneğin kullanıcılar sadece kendi görüşlerinden insanlarla etkileşimi seçebilmektedirler (Hogg ve ark., 2013). Ek olarak, sosyal kimlik tehdidi ile karşılaştıklarında insanlar ortak kimliğe sahip oldukları insanlarla hızlıca grup olma (Hollingshead, 2001) ya da ortak bir hashtag altında toplanarak kimlik tehdidine ortak bir tepki verme (Sanderson ve ark., 2016; Small, 2011) gibi sosyal medyaya özgü kolaylıkları kullanarak durumu kontrol altına almaya çalışabilmektedir. Yine insanlar iç grup yanlılığı, dış grubu değersizleştirme gibi davranışları hayatlarındaki kontrol algısı düştüğünde gerçekleştirmektedir (Fritsche ve ark., 2013). Bu nedenle, kontrol

algısının yüksek olması, bir sosyal kimlik tehdidiyle karşılaşmış olsa bile buna tepki vermenin kolay olması gibi sosyal medyaya özgü özelliklerin kullanılabileceğini bilmek iç grup kimliğini koruma güdüsünün ortaya çıkamamasına neden olmuş olabilir.

Bunun yanı sıra, katılımcılar deney sonrası görüşmelerde sosyal medyadaki profillerin kendilerine gerçekçi geldiğini, etraflarındaki insanlara çok benzediklerini ya da sosyal medyada benzer profillerle karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Bazı katılımcılar profillerin kendi ilgi alanlarına benzer ilgi alanlarına sahip olduklarını, kendi yazdıkları tanıtım yazısından sonra özellikle karşılarına çıktıklarını düşündüklerini ifade etmişlerdir. Bu durum katılımcıların profilleri belirsizlik ve sosyal kimlik tehditlerinden bağımsız olarak gerçekçi ve/ veya kendilerine benzer olarak algılamalarına neden olmuş olabilir.

7. 3. BELİRSİZLİĞİN VE SOSYAL KİMLİK TEHDİTLERİNİN DAVRANIŞSAL TEPKİLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Yürütülen bu tez çalışmasındaki ilk deneyde katılımcıların sosyal kimliği tehdit eden bir profili belirsizliğin yüksek ya da düşük olması fark etmeksizin dışladıkları bulunmuştur. Fakat ikinci deneyde elde edilen bulgulara göre insanlar sosyal kimlik dış grup üyesi tarafından tehdit edildiğinde belirsizlik yüksekken tehdit profilini daha fazla dışlarken, olumlu anlar koşulunda tam tersine nötr profilleri anlamlı olarak daha fazla dışlamaktadır. Sosyal kimlik iç grup üyesi tarafından tehdit edildiğinde, her ne kadar belirsizlik yüksek olduğunda nötr profillerden birini daha fazla, olumlu anlar koşulunda ise tehdit profilini daha fazla dışlama davranışı gerçekleştirilse de aradaki fark anlamlı değildir. Katılımcıların ilk deneyde dışlama davranışları farklılaşmazken ikinci deneyde belirsizlik koşulu ile kontrol koşulu arasında farkın ortaya çıkması daha önce de belirtildiği üzere, Deney 1’de belirsizlik değişimlemesinden sonra yaşanan gecikmenin belirsizliğin etkilerini azaltmış olabileceğini; Deney 2’de ise gecikme ortadan kalktığında, katılımcıların belirsizlikten sonra dış gruptan gelen bir sosyal kimlik tehdidine, tehdit kaynağını gruplarından dışlayarak tepki verdiklerini göstermektedir.

Kısacası, aradaki gecikme ortadan kalktığında belirsizlik sosyal kimlik tehdidi ile etkileşime girerek dışlama davranışını motive etmektedir.

Deney 1’de elde edilen bulgulara göre katılımcılar sosyal kimlik tehdidine karşı dışlama davranışını belirsizlik yüksekken daha fazla gerçekleştirmektedir. Bu durum insanların belirsizliğin düşük olduğu durumda kimlikleriyle ilgili bir tehdide daha düşük oranda tepki verdiklerini göstermektedir. Fakat aradaki fark anlamlı değildir. Katılımcıların dışlama davranışı hem belirsizlik yüksekken hem de düşükken oldukça fazladır. Bu durum ilk deneyde kullanılan cinsiyet kimliği tehdidi ile ilgili olabilir. İlk deneyde kadın katılımcılar kadın kimliğiyle ilgili bir tehdide maruz kalmışlardır. Bu noktada kimlik tehdidinin etkileri belirsizliğin etkilerinin önüne geçmiş olabilir ve katılımcılar kadın kimliğini tehdit eden profili her koşulda dışlamayı tercih etmiş olabilir.

İkinci deneyde ise dışlama davranışının sosyal kimlik tehdit edildiğinde belirsizliğin düşük olduğu ve yüksek olduğu koşullarda farklılaştığı bulunmuştur. Katılımcılar sosyal kimlik dış grup üyesi tarafından tehdit edildiğinde, belirsizlik yüksekken tehdit profilini daha fazla dışlama davranışı gerçekleştirirken; sosyal kimlik iç grup üyesi tarafından tehdit edildiğinde, her ne kadar anlamlı bir fark olmasa da tam tersine belirsizlik yüksekken daha az dışlama davranışı gerçekleştirmektedir. İnsanların belirsizlik yüksekken iç grup üyesini daha az dışlamaları, grubun üyesi sosyal kimlik açısından bir tehdit olsa da belirsizliği azaltma motivasyonunun daha ön planda olduğunu ve insanların grubun bütünlüğüne ihtiyaç duyduklarını gösteriyor olabilir (Grieve ve Hogg, 1999; Reid ve Hogg, 2005). Bu bulgu ayrıca, insanların iç gruplarındaki bir üyeyi hemen dışlamak yerine genellikle öncelikle bireyi uymaya zorlama eğilimi göstermesi ile de açıklanabilir (Dixon, 2007). Elde edilen bu sonuçlara bakarak, literatürle tutarlı olarak, insanların iç gruptan bir üyeyi dışlamayı en son seçenek olarak kullandıkları söylenebilir. Çünkü iç gruptan bir üyeyi dışlamak grup bütünlüğünü tehdit etmektedir. Sosyal kimliği tehdit eden bir iç grup üyesinin olumlu anlar koşulunda daha fazla dışlanması yine benzer şekilde grubun değerinin, benlik değerini arttırma motivasyonunun sadece belirsizlik düşükken (Grieve ve Hogg,

1999; Reid ve Hogg, 2005) ortaya çıktığını gösteren bulgularla uyuşmaktadır. Bu bulgu aynı zamanda Kara Koyun Etkisi ile de açıklanabilir. Kara Koyun Etkisi insanların sosyal olarak istenir iç grup üyelerine karşı iç grup yanlılığı gösterirken sosyal olarak istenmeyen, gruptan ayrışan, sapan üyelere karşı bir değersizleştirme gerçekleştirmesidir. Bu şekilde insanlar iç grup üyesi tarafından tehdit edilen sosyal kimliği korumaktadır (Marquez ve Paez, 1994). Belirsizlik gibi dışarıdan gelen bir tehdit olmadığı durumda iç grup üyesinin daha fazla dışlanması insanların sosyal kimliği tehdit eden iç grup üyesini bir kara koyun olarak görebilecekleri ve bunun sonucunda kimliği onarmak için bu üyeyi dışlayabileceklerini göstermesi açısından önemlidir.

Sosyal kimliği tehdit eden bir dış grup üyesinin belirsizlik yüksekken daha fazla dışlanması, Belirsizlik Kimlik Kuramında (Hogg, 2000, 2007, 2012) ele alındığı üzere insanların belirsizlik durumunda iç gruba, grubun bütünlüğüne daha fazla ihtiyaç duyduklarını göstermesi açısından önemlidir. İnsanlar belirsizlik hissettiklerinde grupla özdeşim kurmaktadır (Hogg ve Adelman, 2013). Dış gruptan bir üye sosyal kimliği tehdit ettiğinde özellikle belirsizlik yüksekken insanlar gruplarına daha fazla sarılmakta ve tehdit edilen sosyal kimliği onarmak için tehdit oluşturan üyeyi gruptan dışlamaktadır. İnsanlar belirsizlik hissettiklerinde nerede, ne zaman, nasıl düşünmeleri, davranmaları gerektiğini öngörememekte, kontrol algıları zayıflamaktadır. (Choi ve Hogg, 2020; Hogg, 2000, 2001, 2007, 2012; Hogg ve Adelman, 2013; Hogg ve ark., 2007; Hogg ve ark., 2010). Dışlama davranışı ise dışlayan kişi için bir güç ve kontrol elde etmek anlamına gelmektedir (Sommer ve ark., 2001; Zadro ve ark., 2017) ve bu kontrol algısı insanlar yabancı birini dışladıklarında ve dışlama bir cezalandırma olarak yapıldığında artmaktadır (Nezlek ve ark., 2015).

Bununla birlikte belirsizliğin çözülüp çözülmeyeceği belirsizliğin birey için önemine bağlı olarak değişmektedir (Hogg, 2000, 2001, 2007, 2012). Bu tez çalışmasında elde edilen bulguların belirsizliğin tek başına dışlama üzerinde etkisinin olmadığını, fakat sosyal kimlik üzerinden etkinin ortaya çıktığını göstermiş olması; insanlar için belirsizliğin her zaman motive edici olmadığını ve

belirsizliğin etkilerinin pek çok farklı koşula bağlı olarak ortaya çıktığını gösterdiği söylenebilir.

7.4. ARAŞTIRMA BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ VE ALANYAZINA KATKILARI

Bu araştırma kapsamında yürütülmüş olan iki deneyde elde edilen bulgular belirsizliğin ve sosyal kimlik tehditlerinin duygudurum ve bilişsel tepkiler üzerinde etkisini gösterme açısından yeterli değildir. Dolayısıyla Belirsizlik Kimlik Kuramı (Hogg, 2000, 2012) için yeterli destek sağlayamamaktadır. Fakat katılımcıların olumlu anlar hakkında düşünceleri istendiğinde, belirsizlik hissettiklerini ifade etmeleri mutlak bir belirsizlikten ziyade, belirsizliğin azaltılmasından bahsedebileceğini göstermektedir. Ek olarak, ilk deneyde yaşanan gecikme ortadan kaldırıldıktan sonra ikinci deneyde elde edilen anlamlı bulgular, belirsizliğin etkilerinin hızla kaybolabildiğini göstermesi açısından önemlidir.

Tüm bunlara ek olarak dışlama davranışına ilişkin bulguların alan yazına önemli katkılarının olduğu söylenebilir. Alan yazında dışlama genellikle dışlanan kişi açısından incelenmektedir ve dışlamanın kaynağı ile ilgili araştırmalar oldukça kısıtlıdır. İnsanların hangi durumlarda diğer insanları dışlamayı tercih ettiği ise yalnızca gerçek yaşam deneyimleri vb. üzerinden ele alınmaktadır. Tez çalışmasında elde edilen bulgular, katılımcıların belirsizlik hissettiklerinde ve sosyal kimlik tehdit edildiğinde belirsizliği azaltmak ve sosyal kimliği onarmak için dışlamayı tercih edebileceklerini göstermesi açısından önem taşımaktadır.

7. 5. ARAŞTIRMANIN KISITLILIKLARI

Araştırmada yer alan deneyler bazı kısıtlılıklar içermektedir ve bu kısıtlılıkların ele alınması bulguların daha sağlıklı bir şekilde değerlendirilebilmesi için önemlidir.

İlk olarak, araştırmada kullanılan sosyal medya profillerinin oluşturulması için yapılan ön çalışmalarda veriler pandemi döneminde, çevrimiçi olarak toplanmıştır

ve veri toplama süreci oldukça uzun sürmüştür. Bu süreçte ülkede kadın kimliği ve ulusal kimliğe yönelik tehdit oluşturabilecek pek çok olay (kadın cinayetleri, dış politikada yaşanan problemler vb.) yaşanmıştır. Bu olaylar bu kimliklerin veri toplama sürecinde normalden daha fazla ön plana çıkmasına neden olmuş olabilir. Belirli bir bağlamda hangi sosyal kimliğin ön planda olduğu kimlikle ilgili süreçleri etkilediğinden katılımcılar ön çalışmalarda tehdit içeren profillere daha fazla tepki vermiş olabilirler.

İkinci olarak, ilk deneyin verileri pandemi yasaklarının hala devam ettiği ve üniversitelerin uzun süre kapalı kaldıktan sonra hibrit olarak eğitime başladıkları dönemde toplanmıştır. Üniversiteler açıldığında pandeminin devam ediyor olması insanların hayatlarını planlamasını zorlaştırmıştır. Bu durum öğrencilerde genel bir belirsizlik hissine neden olarak deneyde karıştırıcı bir etki ortaya çıkarmış olabilir.

Üçüncü olarak deneyde belirsizlik hissini azaltmak için nötr bir değişimleme kullanılamamış olması ve kontrol koşulu olarak seçilen koşulun duygu ile ilişkili olması araştırmadaki önemli kısıtlılıklardan bir diğeridir. Çalışmada dışlama davranışının ölçülme şeklinin de bir kısıtlılık olduğu söylenebilir. Katılımcılar profildeki ifadeler ilgilerini çektiği için de belirttikleri kişilerle grup olmak istemiş olabilir.

Deneyde kullanılan Sosyal Medyada Dışlanma Paradigması dışlanmanın etkilerini sosyal medya ortamında incelemek amacıyla geliştirilmiş bir paradigmadır ve paradigma kullanıldığı tarihten sonra güncellenmemiştir. Fakat sosyal medya platformları her geçen gün gelişmekte ve bu platformlara yeni özellikler eklenmektedir. Örneğin paradigmada kullanılan beğeni butonu Facebook'a benzer şekilde yapılmıştır ancak günümüzde Facebook beğeni kavramını tamamen değiştirmiştir. Bu nedenle paradigma katılımcılar tarafından gerçekçi algılanmamış olabilir. Her ne kadar deney sonrası görüşmelerde katılımcılar profillerin gerçek hayattan insanlara benzediğini ifade etseler de bazı katılımcılar sosyal medyanın gerçek olmadığını anladıklarını, profillerin sahte

olduğunun çok belli olduğunu da ifade etmişlerdir. Bunların yanı sıra paradigmada katılımcıların kendilerine hangi profili seçtikleri, kendilerini nasıl tanıttıkları, etkileşim kurdukları profillerden hangilerini beğendikleri gibi bilgiler kaydedilememektedir. Dolayısıyla katılımcıların sosyal medyada vakit geçirirken ne hissettikleri, nasıl davrandıkları tam olarak ölçülememektedir. Bu durum çalışmanın önemli kısıtlılıklarından bir diğeridir. Sosyal medya paradigmasıyla ilişkili bir diğer kısıtlılık da paradigmanın kendisinin deneylerde bir dikkat dağıtıcı işlevi görmesinin olası olmasıdır. Katılımcıların sosyal medyaya benzer bir ortamda vakit geçirmeleri, diğer kullanıcılarla etkileşime girmeleri bir dikkat dağıtıcı olarak belirsizlik ve sosyal kimlik tehditlerinin etkilerini hafifletmiş olabilir.

Son olarak belirsizliğin grupla kimliklenme üzerindeki etkisinde pek çok faktör rol oynayabilmektedir. Örneğin, insanların hissettikleri belirsizliğin türü grupla kimliklenme etkilerini değiştirmektedir. Bununla ilgili olarak yapılan bir çalışmada katılımcıların genel bir belirsizlik hissettikleri duruma kıyasla; ait olma ihtiyacı ile ilgili bir belirsizlik hissettiklerinde gruplarıyla daha güçlü bir şekilde kimliklendikleri bulunmuştur (DeCremer ve ark., 2008, Deney 1). Bu tez çalışması kapsamında yürütülen deneylerde kullanılan değişimleme paradigması genel belirsizlik hissini artırma amacıyla oluşturulmuştur (Hogg ve ark., 2007) ve çalışmadaki diğer bir kısıtlılık olarak düşünülebilir.

7. 6. İLERİDE YAPILACAK ARAŞTIRMALARA YÖNELİK ÖNERİLER

İlk olarak, Türkçe sözlükte “certain” kelimesinin tam bir karşılığının olmaması Türkiye’de yapılan çalışmalarda belirsizliğin azaltılmasının gerekli olduğu nötr kontrol koşulunun tam olarak sağlanamamasına neden olmaktadır. İleride belirsizliğin nasıl azaltılabileceğine ilişkin çalışmaların yapılması önem taşımaktadır.

İkinci olarak, deneyde kullanılan sosyal medyada dışlanma paradigmasının üzerinde daha fazla çalışma yapılmasına ihtiyaç vardır. Paradigmada kullanıcıların kendilerine oluşturdukları profillerin ya da diğer profillere verilen

tepkilerin kaydedilmesinin sağlanması ileride yapılacak çalışmalara katkıda bulunabilir.

Benzer şekilde; günümüzde sosyal medyanın etkilerinin incelenmesinin önemi giderek artmaktadır. Bununla birlikte sosyal medya ortamına benzeyen fakat araştırmacıların da üzerinde kontrole sahip olabileceği paradigmlar yok denecek kadar azdır. Bu şekilde sosyal medya paradigmlarının geliştirilmesi ve insanların sosyal medya üzerindeki davranışlarının incelenmesi oldukça önemlidir.

Bu çalışmada her bir profile benzer sayıda beğeni gitmesine dikkat edilmiştir. Fakat insanlar diğer insanların bir kişiyi dışladıklarını gördüklerinde dışlama davranışı daha kolay bir şekilde gerçekleştirebilmekte ve dışlamanın olumsuz etkileri hafifleyebilmektedir (Nezlek ve ark., 2015). İleride yapılacak çalışmalarda örneğin sosyal kimliği tehdit eden profile hiç beğeni gitmemesinin ya da fazla beğeni gitmesinin, insanların bu profili dışlama tercihini etkileyip etkilemediği incelenebilir.

Son olarak, dışlamanın hangi koşullarda, kim tarafından, kime yönelik olarak gerçekleştirildiği; dışlamayı motive eden kaynakların neler olabileceğine yönelik daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir.

SONUÇ

Sosyal medyanın kullanımının günlük hayatta giderek yaygınlaştığı bilinmektedir. İnsanlar sosyal medyayı diğer insanlarla bağlantı kurmak, romantik ilişki kurmak gibi amaçlarla kullanmaktadır (Carr ve Hayes, 2015; Ellison ve Boyd, 2013; Ellison ve ark., 2014). Bunun yanı sıra, belirsizliği azaltmak (Namkoong ve ark., 2019; Stieglitz ve ark., 2018; Valecha ve ark., 2013) ve sosyal kimlikleri ifade etmek (Bargh ve McKenna, 2004; Ellison ve ark., 2007; Kwon ve Wen, 2010) sosyal medyanın diğer kullanım amaçlarındandır. BKK'ye (Hogg, 2007; Hogg ve Adelman, 2013) göre insanlar belirsizlik durumunda sosyal kimliklere daha fazla sarılmakta, iç gruba yönelmektedir. Hızlı etkileşimi, kolayca grup olabilmeyi, ortak kimliğe sahip olan diğer insanlarla kolay bağlantı kurabilmeyi sağladığı için (Bargh ve McKenna, 2004; Ellison ve ark., 2007) insanlar belirsizlik durumunda sosyal medyaya yönelmektedir. Sosyal medyada diğer insanlarla bağlantı kurmak belirsizlik hissini azaltmaktadır (Namkoong ve ark., 2019; Stieglitz ve ark., 2018). Fakat sosyal medya pek çok farklı gruptan insanın bulunduğu ve insanların kendi gruplarını yücelterek diğer gruplar hakkında olumsuz fikirleri hızla yayabildikleri ve bu fikirlere diğer insanlar tarafından destek alabildikleri bir platformdur. Dolayısıyla insanlar sosyal medyada sosyal kimlik tehditleri ile de sıklıkla karşılaşmaktadır (Sanderson ve Truax, 2014; Sanderson ve ark., 2016; Ünür ve Duman, 2016).

Bu nedenle, bu tez çalışmasında belirsizlik gibi rahatsız edici ve bireyi tehdit eden olaylar karşısında belirsizliği azaltmak için sosyal medyaya yöneldiklerinde, sosyal kimlik tehdidi gibi başka bir tehditle karşılaşmalarının insanları nasıl etkileyeceğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla tasarlanan iki deneyde toplanan veriler belirsizliğin ile sosyal kimlik tehditlerinin insanların iç grupla kimliklenmesinde kısmi bir etkisinin olduğunu göstermiştir. İnsanlar belirsizlik yüksekken daha az olumlu hissetmektedir. Ek olarak sosyal kimlik tehdit

edildiğinde, tehdit edilmediği duruma kıyasla belirsizliğin olumlu duygu üzerindeki etkisi artmakta ve insanlar daha az olumlu duygu bildirmektedir. Diğer bir önemli bulgu ise belirsizlik ile sosyal kimlik tehditlerinin dışlamayı motive edici bir etkisinin olmasıdır. Fakat araştırmalarda elde edilen bulgular belirsizlik ve sosyal kimlik tehditlerinin bilişsel tepkiler ve olumsuz duygu durum üzerinde etkili olmadığını göstermektedir. Bu noktada sosyal medyaya özgü beğeni alma, diğer insanlarla etkileşim, olumsuz bir durumda anında tepki verebilme gibi özelliklerin insanların olumsuz duygu durumlarında etkili olmuş olması olasıdır. Bununla birlikte bu çalışmada elde edilen önemli bulgulardan biri belirsizliğin etkilerinin zamana bağlı olarak azalmasıdır. İnsanların sosyal kimlikleri dış grup üyesi tarafından tehdit edildiğinde belirsizlik yüksekken daha fazla, olumlu anlar koşulunda ise daha az dışlama davranışı gerçekleştirmeleri insanların belirsizlik arttığında sosyal kimlik tehditlerini ortadan kaldırmak ve daha fazla kesinlik sağlamak için dışlamayı tercih edebileceklerini göstermektedir. Belirsizlik yüksek olduğunda insanların kontrol algısı düşmekte ve ait olma ihtiyacı artmaktadır (Hogg, 2007). Dışlama ise bireyin kontrol algısını arttırmakta (Nezlek ve ark., 2015) bazı durumlarda ise ait olma hissini arttırmaktadır (Zadro ve ark., 2005). Özellikle gruba yönelik tehdit oluşturan bir üyeyi dışlamak insanların olumlu hissetmesine neden olmaktadır (Ouwerkerk ve ark., 2015; Wesselmann ve ark., 2013; Wirth ve ark., 2015). Sosyal kimlik tehditleri grubun bütünlüğünü tehdit etmektedir ve insanlar grup bütünlüğünü, uyumu tekrar sağlamak için dışlamayı tercih edebilmektedir (Dixon, 2007; Nezlek ve ark., 2015; K. Williams, 2009). Ek olarak insanların iç grup üyesini dışlamaması da verilen bulgularla tutarlı bir şekilde grup kimliğinin korunmasının insanlar için önemli olduğunu göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Abrams, D. ve Hogg, M. A. (1990). An introduction to the social identity approach. D. Abrams ve M. A. Hogg (Ed), *Social identity theory: Constructive and critical advances*, (s. 1- 9) içinde. Springer-Verlag Publishing.
- Albris, K. (2018). The switchboard mechanism: How social media connected citizens during the 2013 floods in Dresden. *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 26(3), 350-357. <https://doi.org/10.1111/1468-5973.12201>
- Alp, H. (2016). Çingenelere yönelik nefret söyleminin Ekşi Sözlük'te yeniden üretilmesi. *Ankara Üniversitesi İLEF Dergisi*, 3(2), 143-172.
- Altundal, B. (2019). *Trans bireylerin ayrımcılıkla mücadelede sosyal medya kullanım pratikleri*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Anderson, M. J. (2017). Permutational multivariate analysis of variance (PERMANOVA). *Wiley StatsRef: Statistics Reference Online*, 1- 15. <https://doi.org/10.1002/9781118445112.stat07841>
- Antheunis, M. L., Valkenburg, P. M., ve Peter, J. (2010). Getting acquainted through social network sites: Testing a model of online uncertainty reduction and social attraction. *Computers in Human Behavior*, 26(1), 100-109. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2009.07.005>
- Bakan, U. (2019). Sosyal medya'da kimliklerin sunumu: Facebook kullanıcıları üzerine karşılaştırmalı bir analiz. *Intermedia International e-Journal*, 6(11), 83-99. <https://doi.org/10.21645/intermedia.2019.61>
- Bargh, J. A., ve McKenna, K. Y. A. (2004). The Internet and social life. *Annual Review of Psychology*, 55(1), 573-590. doi: 10.1146/annurev.psych.55.090902.141922

- Bastian, B., Jetten, J., Chen, H., Radke, H. R. M., Harding, J. F., ve Fasoli, F. (2012). Losing our humanity: The self-dehumanizing consequences of social ostracism. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 39(2), 156-169. <https://doi.org/10.1177/0146167212471205>
- Baş, O. (2016). *Sosyal medyada sergilenen olumlu yahut olumsuz tutumların sosyal kimlik ile ilişkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Bevan, J. L., Pfyl, J., ve Barclay, B. (2012). Negative emotional and cognitive responses to being unfriended on Facebook: An exploratory study. *Computers in Human Behavior*, 28(4), 1458-1464. <http://dx.doi.org/10.1016/j.chb.2012.03.008>
- Bilge, R. (2016). Sosyal medyada nefret söyleminin inşası ve nefret suçlarına ilişkin yasal düzenlemeler. *Yeni Medya*, (1), 1-14.
- Bostancı, M. (2019). *Sosyal Medya: Dün, Bugün, Yarın*. Palet Yayınları.
- Boyd, D. M., ve Ellison, N. B. (2008). Social network sites: Definition, history, and scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), 210-230. <https://doi.org/10.1111/j.1083-6101.2007.00393.x>
- Branscombe, N. R., Ellemers, N., Spears, R. ve Doosje, B. (1999). The context and content of social identity threat. N. R. Ellemers, R. Spears ve B. Doosje (Ed.), *Social identity: Context, commitment, content* (s. 35-58) içinde. Blackwell Publishing.
- Brewer, M. B. (1999). The psychology of prejudice: Ingroup love or outgroup hate? *Journal of Social Issues*, 55(3), 429- 444.

- Brewer, M. B. ve Gardner, W. (1996). Who is this" We"? Levels of collective identity and self representations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71(1), 83- 93.
- Brown, R. (2000). Social identity theory: Past achievements, current problems and future challenges. *European Journal of Social Psychology*, 30, 745-778.
- Burke, P. J. (1980). The self: Measurement requirements from an interactionist perspective. *Social Psychology Quarterly*, 43(1), 18- 29.
- Burke, P. J. (2020). Identity dispersion: Flexibility, uncertainty, or inconsistency? R. T. Serpe, R. Stryker ve B. Powell (Ed.), *Identity and symbolic interaction* (s. 89-117) içinde. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-41231-9_4
- Burrow, A. L. ve Rainone, N. (2017). How many likes did i get?: Purpose moderates links between positive social media feedback and self-esteem. *Journal of Experimental Social Psychology*, 69, 232-236.
- Cadinu, M. R. ve Cerchioni, M. (2001). Compensatory biases after ingroup threat: 'Yeah, but we have a good personality'. *European Journal of Social Psychology*, 31, 353-367. <https://doi.org/10.1002/ejsp.46>
- Carlık, M. ve Öztürk- Terzi, A. (2020). Sosyal ağların işlevlerini etkileşim, kimlik ve değerler üzerinden düşünmek. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 3(2), 720-736. <https://doi.org/10.33712/mana.771259>
- Carr, C. T. ve Hayes, R. A. (2015) Social Media: Defining, developing, and divining. *Atlantic Journal of Communication*, 23(1), 46-65. <https://doi.org/10.1080/15456870.2015.972282>

- Chetty, N. ve Alathur, S. (2018). Hate speech review in the context of online social networks. *Agression and Violent Behavior*, 40, 108- 118. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2018.05.003>
- Choi, E. U. ve Hogg, M. A. (2020). Self-uncertainty and group identification: A meta-analysis. *Group Processes & Intergroup Relations*, 23(4), 483-501. <https://doi.org/10.1177/1368430219846990>
- Ciarocco, N. J., Sommer, K. L. Ve Baumeister, R. F. (2001). Ostaracism and ego depletion: The strains of silence. *Society for Personality and Social Psychology*, 27(9), 1156- 1163.
- Cohen, J. (1988). *Statistical Power Analyses For The Behavioral Sciences* (2. Baskı). Hillsdale: Lawrence Ertboum Associates.
- Cook, R. D. (1977). Detection of influential observation in linear regression. *Technometrics*, 19(1), 15- 18. <https://doi.org/10.1080/00401706.1977.10489493>
- Coulson, N. (2016). Çevrimiçi odak grupları. D. Hasta (Çev. Ed.) ve A. Demirdağ (Çev). *Psikologlar için çevrimiçi araştırma yöntemleri*. (1. Baskı, s. 51- 80) içinde. Nobel. (Orijinal eserin yayın tarihi 2015, 1. Baskı).
- DeCremer, D., Brebels, L., ve Sedikides, C. (2008). Being uncertain about what? Procedural fairness effects as a function of general uncertainty and belongingness uncertainty. *Journal of Experimental Social Psychology*, 44, 1520-1525. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2008.07.010>
- Dixon, R. (2007). Ostracism: One of the many causes of bullying in groups? *Journal of School Violence*, 6(3), 3-26. https://doi.org/10.1300/J202v06n03_02

- Dreisbach, G. ve Goschke, T. (2004). How positive affect modulates cognitive control: Reduced perseveration at the cost of increased distractibility. *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition*, 30(2), 343- 353. <https://doi.org/10.1037/0278-7393.30.2.343>
- Ellison, N. B. ve Boyd, D. M. (2013). Sociality through social network sites. W. H. Dutton (Ed.), *The Oxford handbook of internet studies* (s. 151- 172) içinde. Oxford University Press.
- Ellison, N. B., Steinfield, C. ve Lampe, C. (2007). The benefits of Facebook “Friends:” Social capital and college students’ use of online social network sites. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 12(4), 1143-1168. <https://doi.org/10.1111/j.1083-6101.2007.00367.x>
- Ellison, N. B., Vitak, J., Gray, R. ve Lampe, C. (2014). Cultivating social resources on social network sites: Facebook relationship maintenance behaviors and their role in social capital processes. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 19(4), 855-870. <https://doi.org/10.1111/jcc4.12078>
- Engin Y. (2015). *Sosyal medya kullanıcılarında dijital kimlik olgusu ve toplumsal olaylar bağlamında incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Faul, F., Erdfelder, E., Buchner, A. ve Lang, A. G. (2009). Statistical power analyses using G* Power 3.1: Tests for correlation and regression analyses. *Behavior Research Methods*, 41(4), 1149-1160. <https://doi.org/10.3758/BRM.41.4.1149>
- Faul, F., Erdfelder, E., Lang, A. G. ve Buchner, A. (2007). G* Power 3: A flexible statistical power analysis program for the social, behavioral, and biomedical sciences. *Behavior Research Methods*, 39(2), 175-191.

- Filipkowski, K. B. ve Smyth, J. M. (2012). Plugged in but not connected: Individuals' views of and responses to online and in-person ostracism. *Computers in Human Behavior*, 28(4), 1241-1253. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2012.02.007>
- Fischer-Preßler, D., Schwemmer, C. ve Fischbach, K. (2019). Collective sense-making in times of crisis: Connecting terror management theory with Twitter user reactions to the Berlin terrorist attack. *Computers in Human Behavior*, 100, 138-151. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2019.05.012>
- Fritzsche, I., Jonas, E., Ablasser, C., Beyer, M., Kuban, J., Manger, A. M. ve Schultz, M. (2013). The power of we: Evidence for group-based control. *Journal of Experimental Social Psychology*, 49(1), 19-32. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jesp.2012.07.014>
- Gençöz, T. (2000). Pozitif ve negatif duygu durum ölçeği: geçerlik ve güvenirlik çalışması [Positive and negative affect schedule: A study of validity and reliability]. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(46), 19-28.
- Glaser, J., Dixit, J. ve Green, D. P. (2002). Studying hate crime with the internet: What makes racists advocate racial violence? *Journal of Social Issues*, 58(1), 177-193.
- Grant, F. ve Hogg, M. A. (2012). Self-uncertainty, social identity prominence and group identification. *Journal of Experimental Social Psychology*, 48(2), 538-542. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2011.11.006>
- Greitemeyer, T., Mügge, D. O. ve Bollermann, I. (2014). Having responsive facebook friends affects the satisfaction of psychological needs more than having many Facebook friends. *Basic and Applied Social Psychology*, 36, 252-258.

- Grieve, P. G. ve Hogg, M. A. (1999). Subjective uncertainty and intergroup discrimination in the minimal group situation. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 25(8), 926-940.
- Gruter, M. ve Masters, R. D. (1986). Ostracism as a social and biological phenomenon: An introduction. *Ethology and Sociobiology*, 7, 149-158.
- Gui, X., Kou, Y., Pine, K. H. ve Chen, Y. (2017, Mayıs, 6- 11). *Managing uncertainty: using social media for risk assessment during a public health crisis* [Sözlü sunum]. CHI Conference On Human Factors In Computing Systems, Denver, Amerika.
- Hales, A. (2014). *Ostracism and interest in extreme groups* [Yüksek lisans tezi]. Purdue Üniversitesi.
- Hallgren, K. A. (2012). Computing inter-rater reliability for observational data: An overview and tutorial. *Tutorials In Quantitative Methods for Psychology*, 8(1), 23-24.
- Harwood, H. (2004). Relational, role, and social identity as expressed in grandparents' personal web sites. *Communication Studies*, 55(2), 300-318. <https://doi.org/10.1080/10510970409388621>
- Harwood, J. (1997). Viewing age: Lifespan identity and television viewing choices. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 41(2), 203-213. <https://doi.org/10.1080/08838159709364401>
- Harwood, J. (1999a). Age identification, social identity gratifications, and television viewing. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 43(1), 123-136. <https://doi.org/10.1080/08838159909364479>

- Harwood, J. (1999b). Age identity and television viewing preferences. *Communication Reports*, 12(2), 85-90. <https://doi.org/10.1080/08934219909367713>
- Hayes, A. F. ve Krippendorff, K. (2007). Answering the call for a standard reliability measure for coding data. *Communication Methods and Measures*, 1(1), 77-89. <https://doi.org/10.1080/19312450709336664>
- Hayes, R. A., Carr, C. T. ve Wohn, D. Y. (2016). One click, many meanings: Interpreting paralinguistic digital affordances in social media. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 60(1), 171-187. <https://doi.org/10.1080/08838151.2015.1127248>
- Hayes, R. A., Wesselmann, E. D. ve Carr, C. T. (2018). When nobody “likes” you: Perceived ostracism through paralinguistic digital affordances within social media. *Social Media+ Society*, 4(3), 1- 18. <https://doi.org/10.1177/2056305118800309>
- Hogg, M. A. (2000) Subjective Uncertainty Reduction through self- categorization: A motivational theory of social identity processes. *European Review of Social Psychology*, 11(1), 223-255. <https://doi.org/10.1080/14792772043000040>
- Hogg, M. A. (2001). Social categorization, depersonalization, and group behavior. M. A. Hogg ve R. S. Tindale (Ed.), *Blackwell handbook of social psychology: Group processes* (1. Baskı, s. 56- 85) içinde. Blackwell Publishers.
- Hogg, M. A. (2007). Uncertainty–identity theory. *Advances in Experimental Social Psychology*, 39, 69-126. [https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(06\)39002-8](https://doi.org/10.1016/S0065-2601(06)39002-8)
- Hogg, M. A. (2012). Social identity and psychology of groups. M. R. Leary ve J. P. Tangney (Ed.), *Handook of self and identity* (2. Baskı, s. 502- 519) içinde. The Guilford.

- Hogg, M. A. (2015). To belong or not to belong: some self-conceptual and behavioural consequences of identity uncertainty/ Pertenecer o no pertenecer: algunas consecuencias de la incertidumbre identitaria en el autoconcepto y en el comportamiento. *Revista de Psicología Social*, 30(3), 586-613. <https://doi.org/10.1080/02134748.2015.1065090>
- Hogg, M. A. ve Abrams, D. (2007). Intergroup behavior and social identity. M. A. Hogg ve J. Cooper (Ed.), *The SAGE handbook of social psychology: Concise student edition* (s. 335- 360) içinde. SAGE Publications.
- Hogg, M. A., & Adelman, J. (2013). Uncertainty–identity theory: Extreme groups, radical behavior, and authoritarian leadership. *Journal of Social Issues*, 69(3), 436-454.
- Hogg, M. A., Abrams, D., Otten, S. ve Hinkle, S. (2004). The social identity perspective: Intergroup relations, self-conception, and small groups. *Small Group Research*, 35(3), 246-276. <https://doi.org/10.1177/1046496404263424>
- Hogg, M. A., Adelman, J. R. ve Blagg, R. D. (2010). Religion in the face of uncertainty: An uncertainty-identity theory account of religiousness. *Personality and Social Psychology Review*, 14(1), 72-83. <https://doi.org/10.1177/108886830934969>
- Hogg, M. A., Hohman, Z. P. ve Rivera, J. E. (2008). Why do people join groups? Three motivational accounts from social psychology. *Social and Personality Psychology Compass*, 2(3), 1269-1280. <https://doi.org/10.1111/j.1751-9004.2008.00099.x>
- Hogg, M. A., Kruglanski, A. ve Van den Bos, K. (2013). Uncertainty and the roots of extremism. *Journal of Social Issues*, 69(3), 407-418.

- Hogg, M. A., Sherman, D. K., Dierselhuis, J., Maitner, A. T. ve Moffitt, G. (2007). Uncertainty, entitativity, and group identification. *Journal of Experimental Social Psychology*, 43(1), 135-142. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2005.12.008>
- Hogg, M. A., Terry, D. J. ve White, K. M. (1995). A tale of two theories: A critical comparison of identity theory with social identity theory. *Social Psychology Quarterly*, 58(4), 255-269.
- Hohman, Z. P. ve Hogg, M. A. (2011). Fear and uncertainty in the face of death: The role of life after death in group identification. *European Journal of Social Psychology*, 41, 751- 760. <https://doi.org/10.1002/ejsp.818>
- Hollingshead, A. B. (2001). Communication technologies, the internet, and group research. M. A. Hogg ve R. S. Tindale (Ed.), *Blackwell handbook of social psychology: Group processes* (1. Baskı, s. 557-573) içinde. Blackwell Publishers.
- Howard, J. A. (2000). Social psychology of identities. *Annual Reviews of Sociology*, 26, 367- 393.
- Hünler, O. S. (2019). Popülist sağ ve sosyal medyada nefret söylemi. *Eleştirel Psikoloji Bülteni*, (8), 6- 23.
- İsmayılzade, L. (2017). Sanal dünyada sanal dönüşüm. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 1(3), 227-236. DOI NO: 10.17932/IAU.EJNM.25480200.2017.1/3.227-236
- Jetten, J., Spears, R. ve Postmes, T. (2004). Intergroup distinctiveness and differentiation: A meta-analytic integration. *Journal of Personality and Social Psychology*, 86(6), 862- 879. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.86.6.862>

- Kaplan, A. M. ve Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of social media. *Business Horizons*, 53(1), 59-68. <https://doi.org/10.1016/j.bushor.2009.09.003>
- Karakaya, A. (2019). Sosyal medyanın Türkiye'deki taraftar kimliklerine etkileri. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Bahçeşehir Üniversitesi.
- Karakulak, L. Ş. (2017). Üniversite son sınıf öğrencilerinin geleceğe karşı belirsizlik ve kaygı düzeylerinin yaşam doyumları üzerindeki etkisi. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- Karancı, A. N., Dirik, G., ve Yorulmaz, O. (2007). Reliability and validity of turkish eysenck personality questionnaire-revised & abbreviated. *Turkish Journal of Psychiatry*, 18, 254-261.
- Kassner, M. P., Wesselmann, E. D., Law, A. T. ve Williams, K. D. (2012). Virtually ostracized: Studying ostracism in immersive virtual environments. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 15(8), 399-403. <https://doi.org/10.1089/cyber.2012.0113>
- Kaya, S. (2021). Sosyal medya kullanıcılarının dijital kimlik inşası sürecinde kültürel faaliyet ve sanat ile ilgili paylaşımlarının rolü. *Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 11(4), 1403-1419. DOI NO: 10.7456/11104100/014
- Kim, B. ve Kim, Y. (2019). Growing as social beings: How social media use for college sports is associated with college students' group identity and collective self-esteem. *Computers in Human Behavior*, 97, 241-249. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2019.03.016>

- Kim, Hae- Young. (2013). Statistical notes for clinical researchers: Assessing normal distribution (2) using skewness and kurtosis. *Restorative Dentistry & Endodontics*, 38(1), 52- 54. <http://dx.doi.org/10.5395/rde.2013.38.1.52>
- Koiranen, I., Koivula, A., Saarinen, A. ve Keipi, T. (2020). Ideological motives, digital divides, and political polarization: How do political party preference and values correspond with the political use of social media? *Telematics and Informatics*, 46, 101322. <https://doi.org/10.1016/j.tele.2019.101322>
- Kozan, K. (1983). Davranış bilimleri araştırmalarında sosyal beğenirlik boyutu ve Türkiye için bir sosyal beğenirlik ölçeği. *METU Studies in Development*, 10, 447-478.
- Krippendorff, K. (2004). Reliability in content analyses: Some common misconceptions and recommendations. *Human Communication Research*, 30(3), 411-433. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2958.2004.tb00738.x>
- Kurzban, R. ve Leary, M. R. (2001). Evolutionary origins of stigmatization: The functions of social exclusion. *Psychological Bulletin*, 127(2), 187- 208. DOI: 10.1037//0033-2909.127.2.187
- Küçükkömürler, S. (2017). Belirsizliğin psikolojik etkileri. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 5(10), 329-344. DOI: 10.7816/nesne-05-10-07
- Kwon, O. ve Wen, Y. (2010). An empirical study of the factors affecting social network service use. *Computers in Human Behavior*, 26(2), 254-263. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2009.04.011>
- Kwon, S. ve Park, A. (2022). Understanding user responses to the COVID-19 pandemic on Twitter from a terror management theory perspective: Cultural

differences among the US, UK and India. *Computers in Human Behavior*, 128, 107087. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2021.107087>

Lachlan, K. A., Spence, P. R. ve Seeger, M. (2009). Terrorist attacks and uncertainty reduction: Media use after September 11. *Behavioral Sciences of Terrorism and Political Aggression*, 1(2), 101-110. <https://doi.org/10.1080/19434470902771683>

Lee, C. H. ve Yu, H. (2020). The impact of language on retweeting during acute natural disasters: uncertainty reduction and language expectancy perspectives. *Industrial Management & Data Systems*, 120(8), 1501- 1519. DOI 10.1108/IMDS-12-2019-0711

Lee, E. ve Leets, L. (2002). Persuasive storytelling by hate groups online: Examining its effects on adolescents. *American Behavioral Scientist*, 45(6), 927-957.

Legate, N., DeHaan, C. R., Weinstein, N. ve Ryan, R. M. (2013). Hurting you hurts me too: The psychological costs of complying with ostracism. *Psychological Science*, 24(4), 583-588. <https://doi.org/10.1177/0956797612457951>

Lin, W. Y., Zhang, X., Song, H. ve Omori, K. (2016). Health information seeking in the Web 2.0 age: Trust in social media, uncertainty reduction, and self-disclosure. *Computers in Human Behavior*, 56, 289-294. <http://dx.doi.org/10.1016/j.chb.2015.11.055>

Marques, J. M., Abrams, D., Paez, D. ve Hogg, M. A. (2001). Social categorization, social identification, and rejection of deviant group members. M. A. Hogg ve R. S. Tindale (Ed.), *Blackwell handbook of social psychology: Group processes* (1. Baskı, s. 400- 424) içinde. Blackwell Publishers.

- Marques, J. M. ve Paez, D. (1994). The black sheep effect: Social categorization, rejection of ingroup deviates, and perception of group variability. *European Review of Social Psychology*, 5, 37- 68.
- McKenna, K. Y. A. ve Bargh, J. A. (2000). Plan 9 from cyberspace: The implications of the internet for personality and social psychology. *Personality and Social Psychology Review*, 4(1), 57-75.
- Mullin, B. A. ve Hogg, M. A. (1998). Dimensions of subjective uncertainty in social identification and minimal intergroup discrimination. *British Journal of Social Psychology*, 37, 345-365.
- Mullin, B. A. ve Hogg, M. A. (1999). Motivations for group membership: The role of subjective importance and uncertainty reduction. *Basic and Applied Social Psychology*, 21(2), 91-102. <https://doi.org/10.1207/S15324834BA210202>
- Murray, P. J. Using virtual focus groups in qualitative research. *Qualitative Health Research*, 7(4), 542- 549. <https://doi.org/10.1177/104973239700700408>
- Namkoong, J. E., Ro, J. H. ve Henderson, M. D. (2019). Responding to causal uncertainty in the Twitterverse: When abstract language and social prominence increase message engagement. *Journal of Interactive Marketing*, 45, 81-98. <https://doi.org/10.1016/j.intmar.2018.11.002>
- Nezlek, J. B., Wesselmann, E. D., Wheeler, L. ve Williams, K. D. (2012). Ostracism in everyday life. *Group Dynamics: Theory, Research, and Practice*, 16(2), 91- 104. <https://doi.org/10.1037/a0028029>
- Nezlek, J. B., Wesselmann, E. D., Wheeler, L. ve Williams, K. D. (2015). Ostracism in everyday life: The effects of ostracism on those who ostracize. *The Journal of*

Social Psychology, 155(5), 432-451.
<https://doi.org/10.1080/00224545.2015.1062351>

Novick, M. R. (1966). The axioms and principal results of classical test theory. *Journal of Mathematical Psychology*, 3, 1- 18.

Oh, O., Kwon, K. H. ve Rao, H. R. (2010, Aralık, 12- 15). *An exploration of social media in extreme events: Rumor theory and Twitter during the Haiti earthquake 2010* [Sözlü Sunum]. 31st International Conference on Information Systems, St. Louis, Amerika.

Ouwerkerk, J. W., Kerr, N. L., Gallucci, M. ve Van Lange, P. A. M. (2005). Avoiding the social death penalty: Ostracism and cooperation in social dilemmas. K. D. Williams, J. P. Forgas ve W. Von Hippel (Ed.), *The social outcast: ostracism, social exclusion, rejection, and bullying*, (1. Baskı, s. 321-332) içinde. Psychology Press.

Özden, M. ve Erbay, E. R. (2018). Küresel vatandaşlık: Belirsizlik mi, fırsat mı? *Social Sciences Research Journal*, 7(4), 76- 81.

Petriglieri, J. L. (2011). Under threat: Responses to and the consequences of threats to individuals' identities. *Academy of Management Review*, 36(4), 641- 662.
<http://dx.doi.org/10.5465/amr.2009.0087>

Reich, S., Schneider, F. M. ve Heling, L. (2018). Zero Likes–Symbolic interactions and need satisfaction online. *Computers in Human Behavior*, 80, 97-102.
<https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.10.043>

Reid, S. A. ve Hogg, M. A. (2005). Uncertainty reduction, self-enhancement, and ingroup identification. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 31(6), 804-817. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.95.5.1095>

- Sanderson, J. (2013). From loving the hero to despising the villain: Sports fans, Facebook, and social identity threats. *Mass Communication and Society*, 16(4), 487-509. <https://doi.org/10.1080/15205436.2012.730650>
- Sanderson, J. ve Truax, C. (2014). "I hate you man!": Exploring maladaptive parasocial interaction expressions to college athletes via Twitter. *Journal of Issues in Intercollegiate Athletics*, 7(1), 333-351.
- Sanderson, J., Frederick, E. ve Stocz, M. (2016) When athlete activism clashes with group values: Social identity threat management via social media, *Mass Communication and Society*, 19(3), 301-322. <https://doi.org/10.1080/15205436.2015.1128549>
- Schwartz, R. ve Halegoua, G. R. (2015). The spatial self: Location-based identity performance on social media. *New media & Society*, 17(10), 1643-1660. <https://doi.org/10.1177/1461444814531364>
- Scissors, L., Burke, M. ve Wengrovitz, S. (2016). *What's in a like? Attitudes and behaviors around receiving likes on Facebook* [Sözlü sunum]. 19th Acm Conference On Computer-Supported Cooperative Work & Social Computing, San Francisco, Amerika.
- Sezen, S. (2019). *Cinsiyetler arası statü farkında sosyal kimlik ve sistemi meşrulaştırma kuramları açısından bir bakış* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Mersin Üniversitesi.
- Small, T. A. (2011). What the hashtag? *Information, Communication & Society*, 14(6), 872-895. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2011.554572>
- Smith, J. R. ve Hogg, M. A. (2008). Social identity and attitudes. W. Crano ve R. Prislin (Ed.), *Attitudes and attitude change* (s. 337-360) içinde. Psychology Press.

- Sommer, K. L., Williams, K. D., Ciarocco, N. J. ve Baumeister, R. F. (2001). When silence speaks louder than words: Explorations into the intrapsychic and interpersonal consequences of social ostracism. *Basic and Applied Social Psychology*, 23(4), 225- 243. https://doi.org/10.1207/S15324834BASP2304_1
- Spears, R., Postmes, T., Lea, M. ve Wolbert, A. (2002). When are net effects gross products? The power of influence and influence of power in computer- mediated communication. *Journal of Social Issues*, 58(1), 91-107.
- Stets, J. E. ve Burke, P. J. (2000). Identity theory and social identity theory. *Social Psychology Quarterly*, 63(3), 224-237.
- Stieglitz, S., Bunker, D., Mirbabaie, M. ve Ehnis, C. (2018). Sense-making in social media during extreme events. *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 26(1), 4-15. <https://doi.org/10.1111/1468-5973.12193>
- Stoet, G. (2010). PsyToolkit: A software package for programming psychological experiments using Linux. *Behavior Research Methods*, 42(4), 1096- 1104. <https://doi.org/10.3758/BRM.42.4.1096>
- Stoet, G. (2017). PsyToolkit: A novel web- based method for running online questionnaires and reaction- time experiments. *Teaching of Psychology*, 44(1), 24- 31. <https://doi.org/10.1177/009862831667764>
- Tajfel, H. ve Turner, J. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. W. G. Austin ve S. Worchel (Eds.), *The social psychology of intergroup relations*, içinde (s.33-47). Monterey, CA: Wadsworth.
- Thomas, J., Al-Shehhi, A., Al-Ameri, M. ve Grey, I. (2019). We tweet Arabic; I tweet English: Self-concept, language and social media. *Heliyon*, 5(7), e02087. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2019.e02087>

- Tobin, S. J., Vanman, E. J., Verreynne, M. ve Saeri, A. K. (2015) Threats to belonging on Facebook: Lurking and ostracism. *Social Influence*, 10(1), 31-42. <https://doi.org/10.1080/15534510.2014.893924>
- Trepte, S. ve Loy, L. S. (2017). Social identity theory and self-categorization theory. *The International Encyclopedia of Media Effects*, 1-13. <https://doi.org/10.1002/9781118783764.wbieme0088>
- Uluç, G. ve Yarcı, A. (2017). Sosyal medya kültürü. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 52, 88-102.
- Ünür, E. ve Doğanyılmaz Duman, D. (2016). Sosyal kimlik olarak İslam'ın sosyal medyaya yansıması: #gerçekislam. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 16(3), 37-61.
- Valecha, R., Oh, O. ve Rao, H. R. (2013). An exploration of collaboration over time in collective crisis response during the Haiti 2010 earthquake [Sözlü Sunum]. Thirty Fourth International Conference on Information Systems, Milano, İtalya.
- Valkenburg, P. M., Koutamanis, M. ve Vossen, H. G. M. (2017). The concurrent and longitudinal relationships between adolescent' use of social network sites and their social self-esteem. *Computers in Human Behavior*, 76, 35-41.
- Valkenburg, P. M., Peter, J. ve Walther, J. B. (2016). Media effects: Theory and research. *Annual review of psychology*, 67(1), 315-338. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-122414-033608>
- Wagoner, J. A., Belavadi, S. ve Jung, J. (2017) Social identity uncertainty: Conceptualization, measurement, and construct validity. *Self and Identity*, 16(5), 505- 530. <https://doi.org/10.1080/15298868.2016.1275762>

- Waugh, C. E., Shing E. Z. ve Furr, R. M. (2020). Not all disengagement coping strategies are created equal: Positive distraction, but not avoidance, can be an adaptive coping strategy for chronic life stressors, *Anxiety, Stress, & Coping*, 33(5), 511-529, <https://doi.org/10.1080/10615806.2020.1755820>.
- Wesselmann, E. D. ve Williams, K. D. (2011). Ostracism in cyberspace: Being ignored and excluded in electronic-based interactions. Z. Birchmeier, B. Dietz-Uhler ve G. Stasser (Ed.), *strategic uses of social technology: An interactive perspective of social psychology* (s. 127-144) içinde. Cambridge University Press.
- Wesselmann, E. D., Wirth, J. H., Pryor, J. B., Reeder, G. D. ve Williams, K. D. (2013). When do we ostracize? *Social Psychological and Personality Science*, 4(1), 108-115. <https://doi.org/10.1177/1948550612443386>
- Wichman, A. L., Brunner, R. P. ve Weary, G. (2008). Immediate and delayed effects of causal uncertainty inductions on uncertainty accessibility. *Journal of Experimental Social Psychology*, 44(4), 1106-1113. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2007.12.002>
- Williams, K. D. (2007a). Ostracism: The kiss of social death. *Social and Personality Psychology Compass*, 1(1), 236-247. <https://doi.org/10.1111/j.1751-9004.2007.00004.x>
- Williams, K. D. (2007b). Ostracism. *Annual Reviews of Psychology*, 58, 425-452. doi:10.1146/annurev.psych.58.110405.085641
- Williams, K. D. (2009). Ostracism: A temporal need-threat model. *Advances in Experimental Social Psychology*, 41, 275-314. [https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(08\)00406-1](https://doi.org/10.1016/S0065-2601(08)00406-1)

- Williams, K. D., Cheung, C. K. T. ve Choi, W. (2000). Cyberostracism: Effects of being ignored over the Internet. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79(5), 748- 762. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.79.5.748>
- Williams, S. (2009). *Understanding anorexia nervosa: An online phenomenological approach* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Queen Margaret University.
- Wirth, J. H., Bernstein, M. J. ve LeRoy, A. S. (2015) Atimia: A new paradigm for investigating how individuals feel when ostracizing others, *The Journal of Social Psychology*, 155(5), 497-514. <https://doi.org/10.1080/00224545.2015.1060934>
- Wolf, W., Levordashka, A., Ruff, J. R., Kraaijeveld, S., Lueckmann, J. M. ve Williams, K. D. (2014). Ostracism online: A social media ostracism paradigm. *Behavior Research Methods*, 47(2), 361-373. <https://doi.org/10.3758/s13428-014-0475-x>.
- Yavuz Güzel, H. (2012). *Psikolojik dışlanma kişisel belirsizlik hissine yol açar mı? Psikolojik dışlanmanın, kişisel belirsizliğin ve ölümlülüğün dikkat çekici olmasının etkileri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Yavuz Güzel, H. ve Şahin, D. N. (2018). Belirsizlikle ilişkili düşüncelerin ulaşılabilirliği üzerinde psikolojik dışlanmanın etkisi. *Archives of Neuropsychiatry/Noropsikiatri Arsivi*, 55, 183- 188. <https://doi.org/10.5152/npa.2017.19342>
- Yeniçeri, B. (2019). *Sosyal medyada cinsiyetçi söylemin üretimi: Twitter üzerine bir inceleme* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Yıldırım, S. (2015). *Türkiye'deki konuşmalarda Suriyeli sığınmacıların sosyal inşası: Sosyal medya ve açıklayıcı repertuarlar* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.

Zadro, L., Godwin, A., Svetieva, E., Sethi, N., Iannuzzelli, R. ve Gonsalkorale, K. (2017). Creating the silence: Ostracism from the perspective of the source. K. D. Williams ve S. S. Nida (Ed.), *Ostracism, exclusion, and rejection* (1 Baskı, s. 130-145) içinde. Routledge.

Zadro, L., Williams, K. D. ve Richardson, R. (2004). How low can you go? Ostracism by a computer is sufficient to lower self-reported levels of belonging, control, self-esteem, and meaningful existence. *Journal of Experimental Social Psychology*, 40(4), 560-567. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2003.11.006>

Zadro, L., Williams, K. D. ve Richardson, R. (2005). Riding the 'O' train: Comparing the effects of ostracism and verbal dispute on targets and sources. *Group Processes & Intergroup Relations*, 8(2), 125-143. <https://doi.org/10.1177/1368430205051062>

EK 1. DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU 1

1. Yaşınız:
2. Cinsiyetiniz:
3. Okuduğunuz bölüm:
4. Sınıfınız:
5. Sosyal medya kullanıyor musunuz: 1) Evet 2) Hayır
6. Sosyal medya kullanım sıklığınız nedir: 1) nadiren 7) sıklıkla
7. Sosyal medyayı günde ortalama kaç saat kullanıyorsunuz:
8. En sık kullandığınız 3 sosyal medya platformunu sıralayınız:
9. Sosyal medya platformlarını hangi amaçlarla kullandığınızı kısaca belirtiniz.
10. Sosyal medyada kimlerle etkileşim kurmayı tercih ettiğinizi (tanıdıklar, tanıdık olmayan yeni insanlar vb.) kısaca belirtiniz.
11. Son 6 ay içerisinde herhangi bir psikiyatrik tanı aldınız mı? 1) Evet 2) Hayır
12. Son 6 ay içerisinde herhangi bir psikiyatrik ilaç kullandınız mı? 1) Evet 2) Hayır

EK 2. CİNSİYET KİMLİĞİYLE İLGİLİ OLUŞTURULAN SOSYAL MEDYA PROFİLLERİ

Kadın Kimliğine Yönelik Tehdit Oluşturmak Amacıyla Oluşturulan Profiller

-
A-
 Merhaba. 25 yaşımdayım. Şu an ikinci üniversitemi okuyorum. Bir firmada insan kaynaklarında çalışıyorum. Yakın zamanda evlenmeyi düşünüyorum, bir yandan bunun hazırlıklarıyla uğraşıyorum. İşimin sevdiğim yanlarından biri pek çok insanla görüşmek, farklı insanlar tanımak. Fakat olumsuz yanları da var. Özellikle kadın arkadaşlarla birlikte çalışmak... İşleri yavaşlattıklarını düşünüyorum çünkü mesai arkadaşlarıyla çok fazla konuşuyorlar. Zaten kadınların hepsi böyle... Aşırı duygusallar. İş dışında organik tarımla ilgilenmeye başladım. Bahçeyle ilgilenmek iş ve evlilik stresini atmama yardımcı oluyor.
-
MİMAR
 Merhabalar. Mimarlık öğrencisiyim. Fırsat buldukça resim de yapıyorum. Daha çok portre çalışmaları yapıyorum çünkü duygularımı bu şekilde daha iyi ifade edebildiğimi düşünüyorum. Şu sıralar grupça bir dönem projesi üzerinde çalışmaya başladık. Proje vaktimin çoğunu alıyor ve çok yoruluyorum. Bazen grupta tartışmalar yaşıyoruz. Özellikle kadın arkadaşlar çok duygusal hareket ediyorlar. En ufak tartışma bile aşırı büyüyor. Kısa sürede yapılacak işler saatler alabiliyor. Duygusal yükleri kaldıramıyorlarsa bu işi yapmamalılar diye düşünüyorum. Ben de projenin stresini resimler yaparak, müzik dinleyerek atmaya çalışıyorum. Dönemin bitmesini dört gözle bekliyorum.
-
21
 Selam. 21 yaşımdayım. Öğrenciyim. Endüstri mühendisliği bölümünde okuyorum. Üniversitemin dağcılık kulübünü yönetiyorum. Kulüp birlikte hafta sonları farklı şehirlerde kamplara gidiyoruz. Bundan oldukça fazla keyif alıyorum. Bazen kadın arkadaşlar canımı sıkabiliyor sadece. Çok narin oldukları için bazen tırmanışı, yürüyüşü yavaşlattıkları oluyor. Fakat haklarını vermiyim kamp alanına geçtiğimizde görevlerini fazlasıyla yerine getiriyorlar, elleri gerçekten çok lezzetli, bize harika yemekler hazırlıyorlar. Dağcılık dışında satrançla ilgileniyorum. Arkadaşlarım cana yakın ve samimi biri olduğumu söyler.
-
Felsefeci
 Selam herkese. 25 yaşımdayım. Felsefe öğretmeniyim. En büyük hobim sınıfta çeşitli münazaralar düzenlemek. Bazı öğrenciler gerçekten zehir gibi oluyor. Özellikle de erkek öğrencilerim. Konuya daha zekice yaklaşıyorlar. Nedense kadın öğrencilerim bu konuda biraz yeteneksizler. Tartışma konusunda erkekler kadar ön plana çıkamıyorlar. Zaten genelde çok pasifler. Bunlar dışında kendimden bahsedecek olursam film, dizi izlemeyi severim. Sizleri merak ettim, görüşmek üzere.
-
FIT
 Selam. Fitness eğitmeniyim. 26 yaşımdayım. Hafta içi tüm günlerim eğitimde geçiyor. Bazı günlerim çok yoğun. Kadınlarla çalıştığım günler benim için en yorucu olanlar. Hiçbir egzersizi tam yapamıyorlar, hemen yoruluyorlar doğal olarak ayırmam gereken süre de artıyor. Neyse ki dinlenmek için haftasonları var. Hafta sonlarını evde geçiriyorum. Bazen arkadaşlarla pazar kahvaltıları yaparız. Dizi, film izlemeyi seviyorum. Müzik dinleyerek kendi egzersizlerimi yaparım.
-
SSSS
 Merhabalar. Bir firmada yönetici asistanlığı yapıyorum. 26 yaşımdayım. İşim gereği sık sık patronumla birlikte yurtdışı seyahatleri yapıyorum. İşimi seviyorum ancak iş yüküm çok fazla. Patronum bir kadın ve her iş üzerinde fazlasıyla titizleniyor. Bu da çok yorucu. Bir kadın olarak hiçbir liderlik vasfı yokken yönetici konumuna nasıl geldiğini de anlamıyorum. Gördüğünüz gibi işkolik, düzenli, titiz biriyim.
-
88
 Selam arkadaşlar. Tıp okuyorum. Son sınıftayım. Endokrinoloji stajındayım. Yakında sınavlarım başlayacak. Çok gerginim :P Stajlar çok yoğun geçiyor. Asistanlar bizi aşırı zorluyor. Özellikle kadın olanlar. Fazla stresliler. İşin duygusal yükünü kaldıramıyorlar. Her olayı fazla kişiselleştiriyorlar. Bir de tıp sınavı var. Dershane hastane arasında mekik dokuyoruz. Şu sene bitsin uzun bir tatile çıkacağım.
-
X
 Merhabalar. 27 yaşımdayım. Hobilerim olarak ahşap oyuncaklar yapıyorum. Bunları arkadaşlarıma çocuklarıma veriyorum. Bazılarının aldıkları oyuncaklar beni şaşırtıyor. Gerçi beni şaşırtan sadece oyuncaklar değil. Mesela anne olmuşlar ama hala bir özgürlük istiyorlar. Eşlerine hiçbir şeyi danışmıyorlar. Anne olmuş bir kadına hiç yakışmıyor. Kadın arkadaşlarımız bunu okuyorsa siz böyle olmayın, kadın gibi olun.
-
Tiyatrocu
 Selam. 26 yaşımdayım. Devlet tiyatrosunda çalışıyorum. Şu sıralar yeni bir oyun çıkarıyoruz. İlk gösterime çok az kaldı ama her an ertelenebilir. Şimdiye kadar yönetmenimiz yüzünden iki kere erteledik. Zaten kadın bir yönetmenle buraya kadar gelmemiz bile iyi. Birçok kadın yönetmenle çalıştım hepsinin de ailevi sorunları işimize engel oluyordu. Aile meseleleri bitmiyor bir türlü. Eğer bu sefer de ertelenmezse ben gösterim için çok heyecanlıyım. Başka bir şey düşünmüyorum. Sizde nasıl hikayeler var? Sevgiler.

Kadın Kimliğine Yönelik Tehdit İçermeyen Profiller

1. **1111**
Herkese merhaba. Extreme sporlarla ilgileniyorum. Dağ bisikleti favorilerimden. Uzun süren kamplarda dağların farklı ve muhteşem manzaralarını izlemeye bayılıyorum. Grubumla birlikte vakit geçirmek de oldukça keyif verici. Özellikle kamp yerine ulaştığımız ilk ana bayılıyorum.
2. **Okur-Yazar**
Herkese selam. Yazarım. Kendi oluşturduğum bir internet bloğunda gezi yazıları yazıyorum. Profesyonel olarak fotoğrafçılıkla ilgileniyorum. Fotoğraflarımı da bloğumda yayınlıyorum. Burada online sergiler de düzenliyorum. Kendi çapımda küçük bir kitlem var. Onlardan gelen olumlu tepkiler beni çok mutlu ediyor. Bunlar dışında tam bir yemek gurusuyum, farklı kültürlerin lezzetlerini tatmak en büyük hobilerimden. Benden bu kadar...
3. **Zzz**
24 yaşımdayım. Japon Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldum. Liseden beri Japon kültürüyle ilgileniyorum. Ayrıca küçük yaşlardan beri resim çizmekle de ilgileniyorum. Tablolarımı ve Japonya ile ilgili bilgileri paylaştığım bir instagram hesabım var. Yakın zamanda Japonya'ya seyahat edeceğim. Oradaki çeşitli sanat galerilerini de ziyaret etmeyi planlıyorum. Bu seyahatin resim alanında bana farklı bir bakış açısı kazandıracağını düşünüyorum.
4. **Blogger**
22 yaşımdayım. Fotoğrafçılık bölümünde okuyorum. Fotoğrafçılıkla liseden beri profesyonel olarak ilgileniyorum. Çektiğim fotoğrafları paylaştığım bir instagram sayfam var. Minimal fotoğrafçılık, soyut fotoğrafçılık ilgi alanlarımdan. Analog fotoğrafçılıkla yeni yeni ilgilenmeye başladım. İlerleyen zamanlarda bir fotoğraf sergisi düzenlemeyi planlıyorum. Bunun yanı sıra gazetecilik konusunda kendimi geliştirmek istiyorum. Ve farklı kültürleri anlattığım bir blog açmayı buradan seyahat fotoğraflarımı paylaşmayı planlıyorum.
5. **Müh.**
Merhabalar. Mühendisim. İki çocuğum var. Eşimle birlikte bir hobi bahçesinde organik tarım yapıyoruz. Sağlıklı yaşam çocuklarımız için oldukça önem verdiğimiz bir konu. Ayrıca atıksız yaşama geçtik. Evdeki organik atıkları bahçede değerlendiriyoruz, bunun dışında özellikle tek kullanımlık plastikleri reddediyoruz. Yeni yeni kendi deterjanlarımızı üretmeye başladık. Sanki yeniden doğmuşuz gibi... Kendimi genel olarak böyle tanıtabilirim.
6. **232323**
23 yaşımdayım. Gastronomi ve mutfak sanatları bölümünde okuyorum. Yaptığım yemeklerin fotoğraflarını paylaştığım bir insta sayfam var. Aynı zamanda bu yemeklerin tariflerini ve içerisindeki ürünlerle ilgili bilgileri paylaştığım blog hesabım var. İlerleyen zamanlarda dünya mutfağına tam anlamıyla hakim olmak ve bunu farklı ülkeleri gezerek, buralarda farklı lokantaların mutfağında çalışarak yapmak istiyorum.
7. **Öğrenci**
Merhabalar. 22 yaşımdayım. Öğrenciyim. Endüstri mühendisliği bölümünde okuyorum. Tam bir hayvanseverim. Okulun hayvanları koruma topluluğunun başkanıyım. Öncelikle kampüs içindeki hayvanlar için olmak üzere sokak hayvanları için bağış toplama, yemek toplama, mama dağıtma gibi etkinlikleri gönüllü arkadaşlarla birlikte yürütüyoruz. Ben de iki kediyi birlikte yaşıyorum. Onlarla karşılaştığım için gerçekten çok şanslıyım.
8. **Adh**
Herkese merhaba. Yeni mezun bir Bilgisayar Mühendisiyim. Şu sıralar iş arama telaşındayım. Yeni mezun olduğum için kendime daha çok vakit ayırıyorum. Arkadaşlarımla yapmayı planladığımız aktiviteleri yapmaya başladık. Konuşmayı çok seven biriyim. Bazen çevremdekilerin başını ağrıtabiliyorum. Ama genelde cana yakın, hiperaktif biri olduğumu söylerler.
9. **Müziksever**
Selam. 25 yaşımda müzik öğretmeniyim. Müzik hayatımın vazgeçilmezi ve her an yanımda. Profesyonel olarak gitar ve keman çalabiliyorum. Yaklaşık 5 yıldır devlet korosunda şarkı söylüyorum. Şu an bireysel olarak devam ederek beste yapıyorum. Özel dersler veriyorum. En büyük hayalim emekli olunca bir müzik kursu açmak ve öğrencilerimin çocuklarına ders vermek.

GURU

Merhaba herkese. 28 yaşında bir aşçıyım. Lezzetli yemekler pişirip bunları tattırmaktan çok hoşlanıyorum. Yemeklerimi yiyen çoğu kişi çok lezzetli ve harika olduklarını söyler. Hedefim kendi restoranımı açıp bunu bir marka haline getirmek. İnsanların kendilerini evlerinde gibi hissettiği bir restoran çocukluktan beri hayalim. Şu an vaktimin çoğunu bu hayali gerçekleştirmeye harcıyorum.

10.

Öğretmen

Selam arkadaşlar. Kimya öğretmeniym. 2 çocuğum var. Öğrencilerimle birlikte çeşitli projeler gerçekleştirip ulusal yarışmalarda yarışıyoruz. Okulun gezi kulübünden sorumluyum. Öğrencilerin isteklerini de dikkate alarak farklı şehirlere geziler düzenliyoruz. En son Antalya'ya gittik. Özetle hayatımın büyük bir kısmını okul ve öğrencilerim kaplıyor diyebilirim. Sevgiler...

11.

Veteriner

Merhabalar. Veterinerim. Evliyim. İki köpeğimiz var. 5 senedir bizimle birlikte. Türk Sanat Müziği ile ilgileniyorum. Arkadaşlar arasında söylemeyi de çok severim. Arkadaşlarım gaza getirip bunu profesyonel olarak ilerletmem gerektiğini söylüyorlar. Ama ben amatör olarak takılmayı seviyorum. Zaten klinik işleri de oldukça yoğun. Bunun dışında oldukça eğlenceli biriyim. Benden bu kadar. Sizlerin profillerini okumak için sabırsızlanıyorum...

12.

A.D.

Selam herkese. 27 yaşındayım. Gazeteciyim. Yerel bir gazetede muhabirlik yapıyorum. Bölgenin yaşlılarının hikayelerini anlattığımız bir röportaj köşemiz var. Farklı insanların portrelerini çıkarmak benim için oldukça keyif verici bir iş. Evliyim. 1 kızım var. Daha yeni yeni konuşmaya başladı. Onunla vakit geçirmeyi seviyorum. Siz de nasıl hikayeler var merakla bekliyorum bakalım.

13.

S. L.

Merhabalar. 22 yaşındayım. Muhasebeciyim. İşimden nefret ediyorum. Bu yüzden ikinci üniversitemi okumak için çalışıyorum. Pop müzik dinlemeyi severim. Akşamları yürüyüş yaparım. Hiperaktif, enerjik biriyim. Fakat fazla kararsızım bu huyumdan nefret ediyorum.

14.

Stj. Dt.

Selam herkese. Öncelikle öğrenciyim. Diş hekimliği okuyorum. Bu sene stajlara başladık. Protez stajındayım. Dişsiz hasta bulmak çok zor. Umarım kalmam. Bir yandan dusa hazırlıyorum. Diş hekimliği öğrencisiyseniz ve dusa hazırlıyorsanız hayat gerçekten çok zor. Sizlerde daha iyi hikayeler vardır diye bekliyorum. Sevgiler...

15.

S. E.

25 yaşında kaygılarıla, neşesiyle, sıradan kendi halimde biriyim. Mimarım. Hayat öyküm ailem, arkadaşlarımla vakit geçirmek, bu hayatı paylaşmak ve severek yaptığım mesleğim için çabalamaktan oluşuyor. Tasarım dergilerini, işlevselliği ön plana çıkan tasarımlar yapmayı, sıradan anları fotoğraflamayı seviyorum.

16.

Y. R.

20 yaşındayım. 6 yıldır düzenli olarak voleybol oynuyorum. Vakıfbank spor kulübünde oynamak istiyorum. Bir yandan kotonda satış danışmanı olarak çalışıyorum. Sanat filmleri ve belgesel izlemeyi seviyorum. Sıkıldığım zaman parka gidip gün batımını izlemek en büyük hobim.

17.

EK 3. PİLOT ÇALIŞMA İÇİN HAZIRLANMIŞ BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Bu araştırma bir yüksek lisans tez çalışmasının pilot çalışması olup Eylem İrem MORKOÇ tarafından Dr. Öğretim Üyesi Hayal YAVUZ GÜZEL danışmanlığında yürütülmektedir. Araştırmanın yürütülmesi için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan izin alınmıştır. Araştırmanın amacı sosyal medyada belirsizliğin ve sosyal kimlik tehditlerinin bilişsel, duygusal ve davranışsal tepkiler üzerindeki etkilerini incelemektir. Pilot çalışma ile asıl araştırmada kullanılacak olan sosyal medya profillerinin seçilmesi amaçlanmaktadır. Çalışma çevrimiçi olarak yürütülecektir ve 30-35 dk. sürmesi beklenmektedir. Araştırma kapsamında sizden öncelikle demografik bilgi formunu doldurmanız ve ardından size verilen sosyal medya profillerini inceleyerek her bir profili karşınıza gelecek soruları cevaplayarak değerlendirmeniz istenmektedir.

Araştırma kapsamında sizden herhangi bir kişisel bilgi istenmemektedir. Sizden toplamış olduğumuz veriler sadece araştırma kapsamında kullanılacaktır ve tamamen gizlilik içinde saklanacaktır. Ek olarak değerlendirme bireysel olarak değil toplu olarak yapılacaktır. Araştırmanın başında imzalamış olduğunuz gönüllü katılım formu; araştırma sırasında vermiş olduğunuz diğer bilgilerden ayrı yerlerde saklanacaktır.

Araştırmaya katılan tüm katılımcılar için fidan bağıışı yapılacaktır ve fidan bağıışını bildiren bir sertifika belirtmiş olduğunuz e-posta adresine "Sayın "Sosyal Medyada Belirsizliğin ve Sosyal Kimliklerin Bilişsel, Duygusal ve Davranışlar Tepkiler Üzerindeki Etkileri" adlı tezin pilot çalışmasına katılmış katılımcı" adı ile gönderilecektir. Böylece isminizin gizliliğinin korunması sağlanacaktır.

Araştırmaya katılmak gönüllülük esasına dayanmaktadır. Bu çalışmaya katılmayı reddedebilirsiniz. Araştırmaya katılmanın bilinen hiçbir zararı yoktur. Araştırmaya katılmayı kabul ettikten sonra herhangi bir şekilde rahatsızlık hissederseniz hiçbir

neden belirtmeden araştırmanın herhangi bir aşamasında çekilme hakkına sahipsiniz. Araştırmadan çekilmeniz durumunda herhangi bir yaptırımla karşılaşmanız söz konusu değildir. Herhangi bir aşamada, hiçbir neden belirtmeden araştırmadan çekilmeniz durumunda fidan bağışınız yapılacaktır ve belirtmiş olduğunuz e-posta adresine sertifikanız gönderilecektir.

Herhangi bir sorunuz varsa araştırmacıya sorabilirsiniz. Araştırma bittikten sonra sorularınız olduğunda aşağıdaki iletişim adreslerinden araştırmacıya ulaşabilirsiniz.

(Katılımcının Beyanı)

Araştırma kapsamında yukarıdaki bilgiler bana aktarıldı. Araştırmaya katılmanın gönüllülük esasına dayandığını ve araştırmaya katıldıktan sonra istediğim zaman araştırmadan çekilebileceğimi, bunun herhangi bir yaptırımı olmadığını ve fidan bağışının yapılacağını biliyorum. Bu araştırmaya katılmam halinde benden toplanan verilerin saklanması ve gizliliğe önem verileceğine inanıyorum. Verilerimin sadece bilimsel amaçlarla kullanılacağı ve gizliliğe özen gösterilerek saklanacağı konusunda bana yeterli güven verildi.

Yukarıdaki açıklamaları okudum ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul ediyorum.

Tarih:

Katılımcı:

Adı, Soyadı:

e-posta:

İmza:

Araştırmacı

Adı Soyadı:

e- posta:

imza:

EK4. DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU 2

1. Yaşınız:
2. Cinsiyetiniz:
3. Okuduğunuz bölüm:
4. Sınıfınız:
5. Uyuğunuz
6. Etnik kökeniniz
7. Sosyal medya kullanıyor musunuz: 1) Evet 2) Hayır
8. Sosyal medya kullanım sıklığınız nedir: 1) nadiren 7) sıklıkla
9. Sosyal medyayı günde ortalama kaç saat kullanıyorsunuz:
10. En sık kullandığınız 3 sosyal medya platformunu sıralayınız:
11. Sosyal medya platformlarını hangi amaçlarla kullandığınızı kısaca belirtiniz.
12. Sosyal medyada kimlerle etkileşim kurmayı tercih ettiğinizi (tanıdıklar, tanıdık olmayan yeni insanlar vb.) kısaca belirtiniz.
13. Son 6 ay içerisinde herhangi bir psikiyatrik tanı aldınız mı? 1) Evet 2) Hayır
14. Son 6 ay içerisinde herhangi bir psikiyatrik ilaç kullandınız mı? 1) Evet 2) Hayır

EK 5. ULUSAL KİMLİKLE İLGİLİ OLUŞTURULAN SOSYAL MEDYA PROFİLLERİ

Ulusal Kimliğin Dış Grup Üyesi Tarafından Tehdit Edilmesi Amacıyla Hazırlanan Profiller

MİMAR

Merhabalar. Macaristan'dan Türkiye'ye eğitim için geldim. Mimarlık okuyorum. Son sınıftayım. Şu sıralar grupça bir dönem projesi yapıyoruz. Proje vaktimin çoğunu alıyor ve çok yoruluyorum. Ayrıca üniversitenin siyaset topluluğuna üyeyim. Gündemi değerlendirdiğimiz online etkinliklerde aktif rol alıyorum. Şu sıralar konumuz Biden'in Türkiye'ye karşı izlediği politikalar. Ben şahsen Biden'in akıllıca hamleler yaptığını düşünüyorum. Türkiye için aldığı yaptırım kararları, özellikle de füze konusunda olanlar sayesinde belki biraz daha düşünceli hareket edilir dış politikada.

1.

FIT

Selam. Bulgaristan'dan Türkiye'ye 2010'da gelmiştim, hala Türkiye'de yaşıyorum. Fitness eğitmeniyim. Yunan adalarına tatile gitmeyi çok severim hatta elimden gelse sürekli orada kalabilirim. Ayrıca sarma, baklava gibi lezzetlerin Türkiye'ye ait olduğunu savunsalar da bunları Yunanistan'da efsane yapıyorlar. Oradaki bir şeften bu yemeklerin aslında Yunanlara özgü yemekler olduklarını öğrenmiştim. Bence haklarını verip bu lezzetlerin onlara ait olduğunu kabullenmeleri lazım. Türkiye yemeklerini aldıkları yetmezmiş gibi bir de şu an Doğu Akdeniz'de hak iddia ediyor. Ben Yunanistan'ı haklı buluyorum, kendi hakkını korumak için de elinden geleni yapsın. Bir an önce fırsat bulsam da tekrar gitsem...

2.

Fizikçi

Selam. 23 yaşımdayım. Gürcistan'dan Türkiye'ye eğitim için gelmiştim. Fizik bölümünden yeni mezun oldum. Yüksek lisans için kendi ülkem programından kabul aldım. Türkiye'de aldığım eğitim hiç faydalı değildi. Birkaç prosedürdeki gecikmeden dolayı şu an eğitime devam edemiyorum. Eğitime başlayana kadar Türkiye'de kalayım demiştim, vaktimin çoğunu Türkiye'nin farklı bölgelerini keşfederek geçiyordum fakat bu bazen gerçekten zorlayıcı olabiliyor çünkü insanlar gerçekten kaba, umursamaz ve özensizler. Çevreye karşı saygısızlar, parkları, doğal alanları gerçekten çok kötü durumda.

3.

Gamer

Merhaba herkese. Kazakistanlıyım. Yaklaşık 15 yıldır Türkiye'de yaşıyorum. Siyaset bilimciyim. Aktif bir twitter kullanıcısıyım. Gündem konusunda görüşlerimi paylaşıyorum. ABD ile ilgili gündemi değerlendiriyorum daha çok. Ben şahsen çoğu zaman Amerika'yı destekliyorum. Biden'in Türkiye'ye karşı aldığı tutum kendi ülkesinin çıkarları adına oldukça önemli. Özellikle de F-35 uçakları programı konusunda aldığı yaptırım kararları, Türkiye'yi programdan çıkarma planı Amerika için stratejik öneme sahip bir hamle. Türkiye üzerinde bu şekilde yaptırımlar uygulayarak kendi ülkesinin geleceğini korumuş oluyor. Türkiye bu uyarıları dikkate alırsa kendini daha ileriye taşıyabilir. Gündemi bir kenara bırakırsak tam bir çevrimiçi oyun meraklısıyım. Bazen günlerce kendimi kaptırıp oyun oynadığım olur.

4.

21

Selam. 21 yaşımdayım. Özbekistan vatandaşıyım. Türkiye'de endüstri mühendisliği bölümünde okuyorum. Üniversitenin dağcılık kulübünü yönetiyorum. Kulüple birlikte farklı şehirlerde kamplara gidiyoruz. Arkadaşlarla kamp alanında çok keyifli sohbetler yapıyoruz. Bazen bu sohbetler hararetli tartışmalara dönüşebiliyor. Türkiye'nin Avrupa'ya vizeyle girmesini, bazı ülkelere vize almanın zorluklarını tartıştık geçenlerde. Ben bunda tartışılacak bir şey göremiyorum, böyle devam etsinler. Türkiye Avrupa Birliği üyesi falan değil, zaten hiçbir zaman da olacak seviyeye gelemez, neden güvensinler de kapıları açsınlar. Kimin gideceği belli değil, en iyisini yapıyorlar.

5.

Felsefeci

Selam herkese. Felsefe öğretmeniym. Endonezya'dan eğitim için Türkiye'ye gelmiştim, hala Türkiye'de yaşıyorum. Film, dizi izlemeyi severim. Sosyal medyayı çok takip ederim. Özellikle twitterda aktifim. Her zamanki gibi Türkiye'nin diğer ülkelerle ilişkileri çok fazla konuşuluyor. Türkiye pek çok ülkede geri kalmış insanların yaşadığı bir yer olarak görülüyor. Ben de bu görüşlere katılıyorum. Başarılı oldukları hiçbir alan yok, hiçbir şeyde kendilerini geliştirmemişler. Bir de misafirperverliktir, hoşgörüdür övünüp duruyorlar. Ama ben bunlarla boşuna övündüklerini düşünüyorum, hiç de abartıldığı gibi değil.

6.

Ulusal Kimliğin İç Grup Üyesi Tarafından Tehdit Edilmesi Amacıyla Hazırlanan Profiller

A-

Merhaba. 25 yaşımdayım. Bir firmada insan kaynaklarında çalışıyorum. İşimin sevdiğim yanlarından biri pek çok insanı tanıma fırsatı bulmak. Fakat sevmediğim pek çok yanı da var. Ülkemizin diğer ülkelerle yaşadığı özellikle de bir yıldır Yunanistan ile yaşanan gerginlikler mesela. Firmamız bu gelişmelerden olumsuz etkileniyor. Bu konuda Yunanistan'ı desteklemek için elimizden geleni yapıyoruz ama yine de firma olarak ülkemizin tutumundan rahatsızız. Doğu Akdeniz'de gerginliğe şu an hiç gerek yoktu. Yunanistan doğal olarak kendi haklarını korumak zorunda kalıyor bu da ister istemez bizim ilişkilerimizi etkiliyor.

1.

SSSS

Merhabalar. Bir firmada yönetici asistanlığı yapıyorum. 26 yaşımdayım. İşkolik, düzenli, titiz biriyim. İşim gereği sık sık yurtdışı seyahatleri yapıyorum. Seyahatlerin en kötü tarafı herhalde Türkiye'ye dönmek. Çoğu ülkenin gelişmişliğini gördükten sonra ülkeye dönmek çok zor geliyor. Tabii yurtdışındaki ürünlerin kalitesini tartışmıyorum bile. Artık kullandığım dış macununa kadar yurtdışından ürünleri tercih ediyorum, yerli ürünlerle senelerce sağlığını bozduğuma yaşıyorum. Ülkemizin her konuda kalitesizliğini yurtdışına gidince daha iyi anladım. İnsanlarımız bile aşırı kaba, hoşgörüsüz. Yurtdışına gidip geldikçe bu daha da fazla rahatsız ediyor beni.

2.

88

Selam arkadaşlar. Tıp okuyorum. Son sınıftayım. Endokrinoloji stajı yapıyorum. Almanya'ya gitmek için gerekli koşulları sağlamaya çalışıyorum. Almanca öğrenmeye başladım, online platformlardan da Almanya'dan arkadaşlar edindim. Böylece Almanyalıların ülkemizden gelenlere nasıl baktıklarını görebiliyorum. Genelde sevilmiyoruz. Ben de zaten Türkiye'den olduğumu söylemeden sohbet ediyorum. Bence haklılar sevmemekte, sevicecek hiçbir yanımız yok sadece mecburiyetten buradayım şu an. Bir an önce bu kaba, saygısız, barbar insanlardan kurtulmak istiyorum. Okulum bitsin direkt Almanya'ya gideceğim, dönmeyi de düşünmüyorum.

3.

X

Merhabalar. 27 yaşımdayım. Tur rehberiyim. Pandemi, üstüne ülkemizdeki politik gelişmeler işlerimi hiç olmadığı kadar etkiledi. Rehberliğe ek olarak kardeşimle birlikte işlettiğim babadan kalma bir dükkanımız vardı, buradan yurtdışına ürünler ihraç ediyordum. Suudi Arabistan, Ermenistan gibi ülkelerin ambargoları işlerimi aksattı. Ben son birkaç senedir bu ülkelerle iş yapan biriyim, çok da severim insanlarını. Ambargo kararlarını da haklı buluyorum. Belki bu ambargolar ile insanlarımız daha dikkatli hareket eder ve ilişkilerimiz düzelir.

4.

Tiyatrocu

Selam. Devlet tiyatrosunda çalışıyorum. Farklı kültürlerin lezzetlerini araştırıp öğrenmek en büyük hobim. Yunan ve İtalyan mutfağı favorilerim fakat ülkemizin mutfağının, her ne kadar kabullenmek istemesek de, aşırı abartıldığını düşünüyorum. Lezzet yok, özgünlük yok. Hep başka ülkelerin yemeklerini alıp kendimize göre uyarlamışız ve orijinal lezzetleri bozmuşuz sadece. Mesela Yunanistan'da şef bir arkadaşımın öğrendim, baklava aslında onlara özgü bir tatlıyken bunu farklı bir teknikle yapıldığı için Türk baklavası olarak kendimize mal etmişiz. Ben onun yaptığı asıl baklavayı yedim ve ne demek istediğini anladım, gerçekten enfesti.

5.

Okur-Yazar

Herkese selam. Fotoğrafçılıkla ilgileniyorum. Fotoğraflarımı blogumda yayınlıyorum. Kendi çapımda küçük bir kitlem var, onlardan gelen olumlu tepkiler beni çok mutlu ediyor. Asıl mesleğim yazarlık. Kendi oluşturduğum bir internet blogunda gündemle ilgili yazılar yazıyorum. Özellikle de ABD-Türkiye ilişkileri ilgi alanım. Ben çoğu zaman Biden'ın politikalarını yerinde ve akıllıca buluyorum. Özellikle de F-35 uçakları programı konusunda aldığı yaptırım kararları, Türkiye'yi programdan çıkarma planı Amerika için stratejik öneme sahip bir hamle. ABD haklı olarak ülkemizi uyarıp kendi çıkarlarını koruyor. Ben de ülke olarak bu uyarıları dikkate almamız ve buna göre daha dikkatli adımlar atmamız gerektiğini düşünüyorum. Böylece kendimizi ileriye taşıyabiliriz.

6.

Ulusal Kimliğe Yönelik Tehdit İçermeyen Profiller

- 1111**

Herkese merhaba. Türkiye'ye eğitim için Endonezya'dan geldim. Mimarlık okuyorum. 3. sınıftayım. Extreme sporlarla ilgileniyorum. Dağ bisikleti favorilerimden. Arkadaşlarla birlikte bu etkinliklerden sonra kamplar düzenliyoruz. Uzun süren kamplarda dağların farklı ve muhteşem manzaralarını izlemeye bayılıyorum. Grubumla birlikte vakit geçirmek de oldukça keyif verici. Özellikle kamp yerine ulaştığımız ilk ana bayılıyorum. Kamp ateşi etrafındaki sohbetlerin tadı da bir başka. Bazen bu sohbetler hararetili tartışmalara dönüşebiliyor yalnız, özellikle de gündemi değerlendirirsek ama yine de keyifli. Aktif twitter kullanıcısıyım. Gündemi, dış politikayı buradan takip ediyorum.
- Zzz**

24 yaşımdayım. Japon Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldum. Liseden beri Japon kültürüyle ilgileniyorum. Şu an yüksek lisans yapıyorum Türkiye ve Japon kültüründe çocuk oyunlarını karşılaştırdığım bir tez çalışması yapıyorum. Ayrıca küçük yaşlardan beri resim çizmekle de ilgileniyorum. Tablolarımı ve Japonya ile ilgili bilgileri paylaştığım bir instagram hesabım var. Yakın zamanda Japonya'ya seyahat edeceğim. Oradaki çeşitli sanat galerilerini de ziyaret etmeyi planlıyorum. Bu seyahatin resim alanında bana farklı bir bakış açısı kazandıracağını düşünüyorum.
- Blogger**

22 yaşımdayım. Fotoğrafçılık bölümünde okuyorum. Fotoğrafçılıkla liseden beri profesyonel olarak ilgileniyorum. Çektığım fotoğrafları paylaştığım bir instagram sayfam var. Minimal fotoğrafçılık, soyut fotoğrafçılık ilgi alanlarımdan. Analog fotoğrafçılıkla yeni yeni ilgilenmeye başladım. İlerleyen zamanlarda bir fotoğraf sergisi düzenlemeyi planlıyorum. Bunun yanı sıra gazetecilik konusunda kendimi geliştirmek istiyorum. Aktif olarak gündemi takip ediyorum bunun için. Özellikle şu sıralar Yunanistan-Türkiye arasındaki gelişmeleri yakından takip ediyorum. Yakın zamanda gündemi değerlendirdiğim yazı serilerine başlamayı planlıyorum.
- Müh.**

Merhabalar. Mühendisim. İki çocuğum var. Eşimle birlikte bir hobi bahçesinde organik tarım yapıyoruz. Uzun yıllar yurtdışında yaşadık. Burada edindiğimiz sağlıklı yaşam düzenini şu an çocuklarımız için uygulamaya çalışıyoruz. Ayrıca atıksız yaşama geçtik. Bu konuda yurtdışında oldukça fazla eğitime katılmıştık. Evdeki organik atıkları bahçede değerlendiriyoruz, bunun dışında özellikle tek kullanımlık plastikleri reddediyoruz. Yeni yeni kendi deterjanlarımızı üretmeye başladık. Sanki yeniden doğmuşuz gibi herkese tavsiye ederim. Kendimi genel olarak böyle tanıtabilirim.
- 232323**

23 yaşımdayım. Macaristan'dan Türkiye'ye eğitim için geldim. Gastronomi ve mutfak sanatları bölümünde okuyorum. Son dönemdeyim. Yaptığım yemeklerin fotoğraflarını paylaştığım bir insta sayfam var. Aynı zamanda bu yemeklerin tariflerini ve içerisindeki ürünlerle ilgili bilgileri paylaştığım blog hesabım var. İlerleyen zamanlarda dünya mutfağına tam anlamıyla hâkim olmak ve bunu farklı ülkeleri gezerek, buralarda farklı lokantaların mutfağında çalışarak yapmak istiyorum. Özellikle de Yunanistan mutfağı ilgi alanlarımdan. Pandemi bittğinde buraya seyahat ederek mutfağını öğrenmeyi planlıyorum. Şimdiden mutfak eğitimlerini araştırmaya başladım.
- Öğrenci**

Merhabalar. 22 yaşımdayım. Öğrenciyim. Endüstri mühendisliği bölümünde okuyorum. Şu an erasmusla Amerika'ya gitmek için dil kursuna gidiyorum, ayrıca çeşitli yabancı dil uygulamalarında pek çok ABD'li arkadaş edindim. Onlarla ülkelerimiz hakkında sohbet ediyorum. Tam bir hayvan severim. Okulun hayvanları koruma topluluğunun başkanıyım. Öncelikle kampüs içindeki hayvanlar için olmak üzere sokak hayvanları için bağış toplama, yemek toplama, mama dağıtma gibi etkinlikleri gönüllü arkadaşlarla birlikte yürütüyoruz. Ben de iki kediyle birlikte yaşıyorum. Onlarla karşılaştığım için gerçekten çok şanslıyım.

Adh

Herkese merhaba. Yeni mezun bir Bilgisayar Mühendisiyim. Şu sıralar iş arama telaşındayım. Yurtdışında staj yapmak istiyorum. Bunun için ABD, Almanya gibi ülkelerde staj imkanlarını araştırıyorum. Birkaç yere başvuru yaptım. Heyecanla geri dönüş yapmalarını bekliyorum. Yeni mezun olduğum için kendime daha çok vakit ayırıyorum. Arkadaşımla yapmayı planladığımız aktiviteleri yapmaya başladık. Birlikte bahçecilik kursuna gidiyoruz. Bazen çevremdekilerin başını ağrıtabiliyorum. Ama genelde cana yakın, hiperaktif biri olduğumu söylerler.

7.

Müziksever

Selam. Gürcistanlıyım ancak uzun süredir Türkiye'de yaşıyorum. 25 yaşında müzik öğretmeniyim. Müzik hayatımın vazgeçilmezi ve her an yanımda. Profesyonel olarak gitar ve keman çalabiliyorum. Yaklaşık 5 yıldır devlet korosunda şarkı söylüyorum. Şu an bireysel olarak devam ederek beste yapıyorum. Özel dersler veriyorum. En büyük hayalim emekli olunca bir müzik kursu açmak ve öğrencilerimin çocuklarına ders vermek ve dünya müziklerini tanıtmak. Özellikle oldukça benzer müziklere sahip olduğumuz Yunanistan ve Gürcistan müzikleri ile ilgili dersler vermek istiyorum. Şimdilik bu hayalimi birebir özel dersler vererek gerçekleştiriyorum.

8.

GURU

Merhaba herkese. Eğitim için Bulgaristan'dan Türkiye'ye geldiğimden beri burada yaşıyorum. 28 yaşında bir aşçıyım. Lezzetli yemekler pişirip bunları tattırmaktan çok hoşlanıyorum. Yemeklerimi yiyen çoğu kişi çok lezzetli ve harika olduklarını söyler. Hedefim kendi restoranımı açıp bunu bir marka haline getirmek. İnsanların kendilerini evlerinde gibi hissettiği bir restoran çocukluktan beri hayalim. Şu an vaktimin çoğunu bu hayali gerçekleştirmeye harcıyorum. Şu an ufak tefek eksikler dışında neredeyse açılışa hazırız. Açılış için sabırsızlanıyorum. Türkiye'de başarılı olursam mutfağımız benzer olduğu için Bulgaristan ve Yunanistan'da da şubeler açmayı planlıyorum.

9.

Öğretmen

Selam arkadaşlar. Kimya öğretmeniyim. 2 çocuğum var. Öğrencilerimle birlikte çeşitli projeler gerçekleştirip ulusal yarışmalarda yarışıyoruz. Okulun gezi kulübünden sorumluyum. Öğrencilerin isteklerini de dikkate alarak farklı şehirlere geziler düzenliyoruz. En son Antalya'ya gitmiştik. Hayatımın büyük bir kısmını okul ve öğrencilerim kaplıyor diyebilirim. Facebook kullanmayı seviyorum. Diğer öğretmenlerle kurduğumuz gruplarda her konuda konuşuyoruz. Geçenlerde Avrupa'ya vizeyle girmemizi bile tartışmıştık. Ben bu tartışmalarda seyirci olmayı daha çok seviyorum ama. Sevgiler...

10.

Veteriner

Merhabalar. Veterinerim. Evliyim. İki köpeğimiz var. 5 senedir bizimle birlikteler. Aslında Kazakistanlıyım ancak neredeyse 10 yıldır Türkiye'de yaşıyorum. Müzikle ilgileniyorum. Arkadaşlar arasında söylemeyi de çok severim. Arkadaşlarım gaza getirip bunu profesyonel olarak ilerletmem gerektiğini söylüyorlar. Birkaç kere kursa gittim ama ben amatör olarak takılmayı seviyorum. Zaten klinik işleri de oldukça yoğun. Bunun dışında oldukça eğlenceli biriyim. Arkadaşımla küçük şakalar yapmayı severim. Arkadaşlarım bana bazen kızsalar da genellikle gülüp eğlenirler. Benden bu kadar. Sizlerin profillerini okumak için sabırsızlanıyorum...

11.

A.D.

Selam herkese. 29 yaşındayım. Özbekistan vatandaşıyım ancak 6 yıldır Türkiye'de yerel bir gazetede muhabirlik yapıyorum. Ermenistan ve Suudi Arabistan'ın Türkiye'ye uyguladıkları ambargolardan ülkedeki insanların nasıl etkilendikleriyle ilgili röportajlar yapıyoruz şu sıralar. Şu an gündemimiz bu, genelde de gündemin birebir insanları nasıl etkilediği üzerine çalışmalarımız oluyor. Farklı insanların hikayelerini dinlemek benim için oldukça keyif verici bir iş. Evliyim. 1 kızım var. Daha yeni yeni konuşmaya başladı. Onunla vakit geçirmeyi seviyorum. Sizde nasıl hikayeler var merakla bekliyorum bakalım.

12.

S.L.

Merhabalar. 25 yaşımdayım. Muhasebeciyim. İşimden nefret ediyorum. Bu yüzden ikinci üniversitemi okumak için çalışıyorum. İşten sonra kursa gidiyorum. Uzun bir aradan sonra matematik gibi derslere çalışmak oldukça zorlayıcı oldu. Ama elimden geleni yapıyorum. Pop müzik dinlemeyi severim. Akşamları yürüyüş yaparım. Hiperaktif, enerjik biriyim. Fakat fazla kararsızım bu huyumdan nefret ediyorum. Gündemi takip ediyorum. Twitterda gündemle ilgili değerlendirmeler yapıyorum.

13.

Stj.Dt.

Salam herkese. Öncelikle öğrenciyim. Diş hekimliği okuyorum. Bu sene stajlara başladık. Protez stajındayım. Dişsiz hasta bulmak çok zor. Umarım kalmam. Bir yandan dusa hazırlıyorum. Diş hekimliği öğrencisiyseniz ve dusa hazırlanıyorsanız hayat gerçekten çok zor. Ama dusa kazanamazsam Almanya'ya gitme planım var. Bunun için Almanca kursuna gitmeye başladım. Hem okul, hem dusa, hem de dil kursuna gidiyorsanız hayat daha da zor oluyormuş. Dönem bitince uzun bir tatile çıkarım. Sizlerde daha iyi hikayeler vardır diye bekliyorum. Sevgiler...

14.

S.E.

25 yaşında kaygılarımla, neşesiyle, sıradan kendi halimde biriyim. Mimarım. Hayat öyküm ailem, arkadaşlarımla vakit geçirmek, bu hayatı paylaşmak ve severek yaptığım mesleğim için çabalamaktan oluşuyor. Tasarım dergilerini, işlevselliği ön plana çıkan tasarımlar yapmayı, sıradan anıları fotoğraflamayı seviyorum. Türkiye, Yunanistan, Bulgaristan gibi ülkelerin mimari açıdan birbirlerini nasıl etkilediği konusunda çalışmalar yapıyorum. Bu konuyla ilgili eğitimleri de sürekli takip ederim. Şu sıralar yeni bir proje dolayısıyla oldukça yoğun bir dönemdeyim.

15.

Y.R.

20 yaşımdayım. 6 yıldır düzenli olarak voleybol oynuyorum. Liseden beri Vakıfbank spor kulübünde oynamak istiyorum. Kotonda satış danışmanı olarak çalışıyorum. Ayrıca üniversiteye hazırlanıyorum. Gazetecilik bölümünde okumak istiyorum. Sanat filmleri ve belgesel izlemeyi seviyorum. Sıkıldığım zaman parka gidip gün batımını izlemek ve kitap okumak en büyük hobim. Bunların yanı sıra ülke gündeminin tartışıldığı programları ve twitterleri takip ediyorum. Twitterde bazen tartışmalar içinde kayboluyorum, bazen oldukça eğleniyorum. Instagram, youtube gibi uygulamalarda da çok vakit geçiriyorum. Gündemle ilgili içerikler en çok ilgimi çekenler oluyor genelde.

16.

EK 6. ÜÇÜNCÜ ÖN ÇALIŞMA SONUCUNDA OLUŞTURULAN PROFİL SETLERİ

Kadın Kimliğine Yönelik Tehdit İçeren 6 kişilik Grup

PROFIL

Lütfen burada kendi profilinizin olduğunu ve kendiniz hakkında bilgi verdiğinizi düşünün. Lütfen profillerin altındaki beğeni sayılarını dikkate almayın.

Likes 0

Okur-Yazar

Herkese selam. Yazırım. Kendi oluşturduğum bir internet bloğunda gezi yazıları yazıyorum. Profesyonel olarak fotoğrafçılıkla ilgileniyorum. Fotoğraflarımı da bloğumda yayınlıyorum. Burada online sergiler de düzenliyorum. Kendi çapımda küçük bir kitlem var. Onlardan gelen olumlu tepkiler beni çok mutlu ediyor. Bunlar dışında tam bir yemek gurusuyum, farklı kültürlerin lezzetlerini tatmak en büyük hobilerimden. Benden bu kadar...

Likes 0 Like

Öğretmen

Selam arkadaşlar. Kimya öğretmeniyim. 2 çocuğum var. Öğrencilerimle birlikte çeşitli projeler gerçekleştirip ulusal yarışmalarda yarışıyoruz. Okulun gezi kulübünden sorumluyum. Öğrencilerin isteklerini de dikkate alarak farklı şehirlere geziler düzenliyoruz. En son Antalya'ya gittik. Özetle hayatımın büyük bir kısmını okul ve öğrencilerim kaplıyor diyebilirim. Sevgiler...

Likes 0 Like

Müh

Merhabalar. Mühendisim. İki çocuğum var. Eşimle birlikte bir hobi bahçesinde organik tarım yapıyoruz. Sağlıklı yaşam çocuklarımız için oldukça önem verdiğimiz bir konu. Ayrıca atıksız yaşama geçtik. Evdeki organik atıkları bahçede değerlendiriyoruz, bunun dışında özellikle tek kullanımlık plastikleri reddediyoruz. Yeni yeni kendi deterjanlarımızı üretmeye başladık. Sanki yeniden doğmuşuz gibi... Kendimi genel olarak böyle tanıtabilirim.

Likes 0 Like

Blogger

22 yaşımdayım. Fotoğrafçılık bölümünde okuyorum. Fotoğrafçılıkla iliseden beri profesyonel olarak ilgileniyorum. Çektığım fotoğrafları paylaştığım bir instagram sayfam var. Minimal fotoğrafçılık, soyut fotoğrafçılık ilgi alanlarımdan. Analog fotoğrafçılıkla yeni yeni ilgilenmeye başladım. İlerleyen zamanlarda bir fotoğraf sergisi düzenlemeyi planlıyorum. Bunun yanı sıra gazetecilik konusunda kendimi geliştirmek istiyorum. Ve farklı kültürleri anlattığım bir blog açmayı buradan seyahat fotoğraflarımı paylaşmayı planlıyorum.

Likes 0 Like

Birinin tanım yazısını beğendiyseniz "Beğen" butonuna tıklayabilirsiniz

Kalan Süre: 02:56

Kadın Kimliğine Yönelik Tehdit İçermeyen 6 Kişilik Grup

PROFIL

Lütfen burada kendi profilinizin olduğunu ve kendiniz hakkında bilgi verdiğinizi düşünün. Lütfen profillerin altında yer alan beğeni sayılarını dikkate almayın.

Likes 0

Okur-Yazar

Herkese selam. Yazırım. Kendi oluşturduğum bir internet bloğunda gezi yazıları yazıyorum. Profesyonel olarak fotoğrafçılıkla ilgileniyorum. Fotoğraflarımı da bloğumda yayınlıyorum. Burada online sergiler de düzenliyorum. Kendi çapımda küçük bir kitlem var. Onlardan gelen olumlu tepkiler beni çok mutlu ediyor. Bunlar dışında tam bir yemek gurusuyum, farklı kültürlerin lezzetlerini tatmak en büyük hobilerimden. Benden bu kadar...

Likes 0 Like

Öğretmen

Selam arkadaşlar. Kimya öğretmeniyim. 2 çocuğum var. Öğrencilerimle birlikte çeşitli projeler gerçekleştirip ulusal yarışmalarda yarışıyoruz. Okulun gezi kulübünden sorumluyum. Öğrencilerin isteklerini de dikkate alarak farklı şehirlere geziler düzenliyoruz. En son Antalya'ya gittik. Özetle hayatımın büyük bir kısmını okul ve öğrencilerim kaplıyor diyebilirim. Sevgiler...

Likes 0 Like

Müh

Merhabalar. Mühendisim. İki çocuğum var. Eşimle birlikte bir hobi bahçesinde organik tarım yapıyoruz. Sağlıklı yaşam çocuklarımız için oldukça önem verdiğimiz bir konu. Ayrıca atıksız yaşama geçtik. Evdeki organik atıkları bahçede değerlendiriyoruz, bunun dışında özellikle tek kullanımlık plastikleri reddediyoruz. Yeni yeni kendi deterjanlarımızı üretmeye başladık. Sanki yeniden doğmuşuz gibi... Kendimi genel olarak böyle tanıtabilirim.

Likes 0 Like

Blogger

22 yaşımdayım. Fotoğrafçılık bölümünde okuyorum. Fotoğrafçılıkla iliseden beri profesyonel olarak ilgileniyorum. Çektığım fotoğrafları paylaştığım bir instagram sayfam var. Minimal fotoğrafçılık, soyut fotoğrafçılık ilgi alanlarımdan. Analog fotoğrafçılıkla yeni yeni ilgilenmeye başladım. İlerleyen zamanlarda bir fotoğraf sergisi düzenlemeyi planlıyorum. Bunun yanı sıra gazetecilik konusunda kendimi geliştirmek istiyorum. Ve farklı kültürleri anlattığım bir blog açmayı buradan seyahat fotoğraflarımı paylaşmayı planlıyorum.

Likes 0 Like

Birinin tanım yazısını beğendiyseniz "Beğen" butonuna tıklayabilirsiniz

Kalan Süre: 02:57

Ulusal Kimliğin Dış Grup Üyesi Tarafından Tehdit Edildiği 6 kişilik Grup

PROFIL

Lütfen burada kendi profilinizin olduğunu ve kendiniz hakkında bilgi verdiğiniz düşünün. Lütfen profillerin altında yer alan beğeni sayılarını dikkate almayın.

Likes 0

FIT

Selam. Bulgaristan'dan Türkiye'ye 2010'da gelmişim, hala Türkiye'de yaşıyorum. Fitness eğitmeniyim. Yunan adalarına tatil gitmeyi çok severim hatta elmden gelise süreki orada katabilirim. Ayrıca sarma, balıkçı gibi lezzetlerin Türkiye'ye ait olduğunu savunular da bunları Yunanistan'da efsane yapıyorlar. Oradaki bir şeften bu yemeklerin aslında Yunanlara özgü yemekler olduklarını öğrenmişim. Bence haklarını verip bu lezzetlerin onlara ait olduğunu kabul etmeleri lazım. Türkiye yemeklerini aldıkları yetmezmiş gibi bir de şu an Doğu Akdeniz'de hak iddia ediyor. Ben Yunanistan'da hali buluyorum. Kendi hakımı korumak için de elmden geleni yapıp. Bir an önce fırsat bulsam da tekrar gitssem.

Likes 0

Müziksever

Selam. Gürcistanlıyım ancak uzun süredir Türkiye'de yaşıyorum. 25 yaşında müzik öğretmeni. Müzik hayatımın vazgeçilmezi ve her an yanımda. Profesyonel olarak gitar ve keman çalabiliyorum. Yaklaşık 5 yıldır devlet korosunda şarkı söylüyorum. Şu an bireysel olarak devam ederek beste yapıyorum. Özel dersler veriyorum. En büyük hayalim emekli olunca bir müzik kursu açmak ve öğrencilerimin çocuklarına ders vermek ve dünya müziklerini tanıtmak. Özellikle oldukça benzer müziklere sahip olduğumuz Yunanistan ve Gürcistan müzikleri ile ilgili dersler vermek istiyorum. Şimdilik bu hayalimi birebir özel dersler vererek gerçekleştiriyorum.

Likes 0

Veteriner

Merhabalar. Veterinerim. Evliyim. İki köpeğimize var. 5 senedir bizimle birlikte. Aslında Kazakistanlıyım ancak neredeyse 10 yıldır Türkiye'de yaşıyorum. Müzikle ilgileniyorum. Arkadaşlar arasında söylemeyi de çok severim. Arkadaşlarım gaza getirip bunu profesyonel olarak işletmem gerektiğini söylüyorlar. Birkaç kere kursa gittim ama ben amatör olarak takılmayı seviyorum. Zaten klinik işleri de oldukça yoğun. Bunun dışında oldukça eğlenceli biriyim. Arkadaşlarıma küçük şakalar yapmayı severim. Arkadaşlarım bana bazen kızsalarda genellikle gülmüş eğlenirler. Benden bu kadar. Sizi de profillerini okumak için sabırsızlanıyorum...

Kalan Süre: 02:56

Müh.

Merhabalar. Mühendism. İki çocuğum var. Eşimle birlikte bir hobi bahçesinde organik tarım yapıyoruz. Uzun yıllar yurtdışında yaşadık. Burada edindiğimiz sağlıklı yaşam düzenini şu an çocuklarımız için uygulamaya çalışıyoruz. Ayrıca atıcılık yaşamaya geçtik. Bu konuda yurtdışında oldukça fazla eğitime katılmış. Evdeki organik atıkları bahçede değerlendiriyoruz, bunun dışında özellikle tek kullanımlık plastikleri reddediyoruz. Yeni yeni kendi deterjanlarımızı üretmeye başladık. Sanki yeniden doğmuş gibi herkese tavsiye ederim. Kendimi genel olarak böyle tanıtabilirim.

Likes 0

S. L.

Merhabalar. 25 yaşındayım. Muhasebeciyim. İşimden nefret ediyorum. Bu yüzden ikinci üniversitemi okumak için çalışıyorum. İşten sonra kursa gidiyorum. Uzun bir aradan sonra matematiğe gibi derslere çalışmak oldukça zorlayıcı oldu. Ama elmden geleni yapıyorum. Pop müzik dinlemeyi severim. Akşamın yürüyüş yaparım. Hiperaktif, enerjik biriyim. Fakat fazla kararsızım bu yüzden nefret ediyorum. Gündemi takip ediyorum. Twitter'da gündeme ilgili değerlendirmeler yapıyorum.

Likes 0

Ulusal Kimliğin İç Grup Üyesi Tarafından Tehdit Edildiği 6 kişilik Grup

PROFIL

Lütfen burada kendi profilinizin olduğunu ve kendiniz hakkında bilgi verdiğiniz düşünün. Lütfen profillerin altında yer alan beğeni sayılarını dikkate almayın.

Likes 0

88

Selam arkadaşlar. Tıp okuyorum. Son sınıftayım. Endokrinoloji stajı yapıyorum. Almanya'ya gitmek için gerekli koşulları sağlamaya çalışıyorum. Almanca öğrenmeye başladım, online platformlardan da Almanya'dan arkadaşlar edindim. Böylece Almanya'nın ikliminden gelenlere nasıl batabiliriz görebiliyoruz. Genelde sevimliyiz. Ben de zaten Türkiye'den olduğumu söylemeden sohbet ediyordum. Bence haklılar sevmemekte, sevecek hiçbir yanımsız yok sadece mecburiyetten buradayım şu an. Bir an önce bu kaba, saygısız, barbar insanlardan kurtulmak istiyorum. Okulum bitsin direkt Almanya'ya gödeceğim, dönmeyi de düşünmüyorum.

Likes 0

Müziksever

Selam. Gürcistanlıyım ancak uzun süredir Türkiye'de yaşıyorum. 25 yaşında müzik öğretmeni. Müzik hayatımın vazgeçilmezi ve her an yanımda. Profesyonel olarak gitar ve keman çalabiliyorum. Yaklaşık 5 yıldır devlet korosunda şarkı söylüyorum. Şu an bireysel olarak devam ederek beste yapıyorum. Özel dersler veriyorum. En büyük hayalim emekli olunca bir müzik kursu açmak ve öğrencilerimin çocuklarına ders vermek ve dünya müziklerini tanıtmak. Özellikle oldukça benzer müziklere sahip olduğumuz Yunanistan ve Gürcistan müzikleri ile ilgili dersler vermek istiyorum. Şimdilik bu hayalimi birebir özel dersler vererek gerçekleştiriyorum.

Likes 0

Veteriner

Merhabalar. Veterinerim. Evliyim. İki köpeğimize var. 5 senedir bizimle birlikte. Aslında Kazakistanlıyım ancak neredeyse 10 yıldır Türkiye'de yaşıyorum. Müzikle ilgileniyorum. Arkadaşlar arasında söylemeyi de çok severim. Arkadaşlarım gaza getirip bunu profesyonel olarak işletmem gerektiğini söylüyorlar. Birkaç kere kursa gittim ama ben amatör olarak takılmayı seviyorum. Zaten klinik işleri de oldukça yoğun. Bunun dışında oldukça eğlenceli biriyim. Arkadaşlarıma küçük şakalar yapmayı severim. Arkadaşlarım bana bazen kızsalarda genellikle gülmüş eğlenirler. Benden bu kadar. Sizi de profillerini okumak için sabırsızlanıyorum...

Kalan Süre: 02:56

Müh.

Merhabalar. Mühendism. İki çocuğum var. Eşimle birlikte bir hobi bahçesinde organik tarım yapıyoruz. Uzun yıllar yurtdışında yaşadık. Burada edindiğimiz sağlıklı yaşam düzenini şu an çocuklarımız için uygulamaya çalışıyoruz. Ayrıca atıcılık yaşamaya geçtik. Bu konuda yurtdışında oldukça fazla eğitime katılmış. Evdeki organik atıkları bahçede değerlendiriyoruz, bunun dışında özellikle tek kullanımlık plastikleri reddediyoruz. Yeni yeni kendi deterjanlarımızı üretmeye başladık. Sanki yeniden doğmuş gibi herkese tavsiye ederim. Kendimi genel olarak böyle tanıtabilirim.

Likes 0

S. L.

Merhabalar. 25 yaşındayım. Muhasebeciyim. İşimden nefret ediyorum. Bu yüzden ikinci üniversitemi okumak için çalışıyorum. İşten sonra kursa gidiyorum. Uzun bir aradan sonra matematiğe gibi derslere çalışmak oldukça zorlayıcı oldu. Ama elmden geleni yapıyorum. Pop müzik dinlemeyi severim. Akşamın yürüyüş yaparım. Hiperaktif, enerjik biriyim. Fakat fazla kararsızım bu yüzden nefret ediyorum. Gündemi takip ediyorum. Twitter'da gündeme ilgili değerlendirmeler yapıyorum.

Likes 0

Ulusal Kimliğin Tehdit Edilmediği 6 kişilik Grup

PROFIL

Lütfen burada kendi profilinizin olduğunu ve kendiniz hakkında bilgi verdiğinizi düşünün. Lütfen profillerin altında yer alan beğeni sayılarını dikkate almayın.

Likes 0

GURU

Merhaba herkese. Eğitim için Bulgaristan'dan Türkiye'ye geldikten beri burada yaşıyorum. 28 yaşında bir aşçıyım. Lezzetli yemekler pişirip bunları tattırmaktan çok hoşlanıyorum. Yemeklerimi yiyen çoğu kişi çok lezzetli ve harika olduklarını söyler. Hedefim kendi restoranımı açıp bunu bir marka haline getirmek. İnsanların kendilerini evlerinde gibi hissettiği bir restoran çocukluktan beri hayalim. Şu an vaktimin çoğunu bu hayali gerçekleştirmeye harcıyorum. Şu an ufak tefek eksikler dışında neredeyse açılışa hazırız. Açılış için sabırsızlanıyorum. Türkiye'de başarılı olursam mutfağımız benzer olduğu için Bulgaristan ve Yunanistan'da da şubeler açmayı planlıyorum.

Likes 0 Like

Müziksever

Selam. Gürcistanlıyım ancak uzun süredir Türkiye'de yaşıyorum. 25 yaşında müzik öğretmeni. Müzik hayatımın vazgeçilmezi ve her an yanımda. Profesyonel olarak gitar ve keman çalabiliyorum. Yaklaşık 5 yıldır devlet korosunda şarkı söylüyorum. Şu an bireysel olarak devam ederek beste yapıyorum. Özel dersler veriyorum. En büyük hayalim emekli olunca bir müzik kursu açmak ve öğrencilerimin çocuklarına ders vermek ve dünya müziklerini tanıtmak. Özellikle oldukça benzer müziklere sahip olduğumuz Yunanistan ve Gürcistan müzikleri ile ilgili dersler vermek istiyorum. Şimdilik bu hayalimi birebir özel dersler vererek gerçekleştiriyorum.

Likes 0 Like

Müh.

Merhabalar. Mühendisim. İki çocuğum var. Eşimle birlikte bir hobi bahçesinde organik tarım yapıyoruz. Uzun yıllar yurtdışında yaşadık. Burada edindiğimiz sağlıklı yaşam düzenini şu an çocuklarımız için uygulamaya çalışıyoruz. Ayrıca atıksız yaşama geçtik. Bu konuda yurtdışında oldukça fazla eğitime katılmıştık. Evdeki organik atıkları bahçede değerlendiriyoruz, bunun dışında özellikle tek kullanımlık plastikleri reddediyoruz. Yeni yeni kendi deterjanlarımızı üretmeye başladık. Sanki yeniden doğmuşuz gibi herkese tavsiye ederim. Kendimi genel olarak böyle tanıtabilirim.

Likes 0 Like

Veteriner

Merhabalar. Veterinerim. Evliyim. İki köpeğimize var. 5 senedir bizimle birlikte. Aslında Kazakistanlıyım ancak neredeyse 10 yıldır Türkiye'de yaşıyorum. Müzikle ilgileniyorum. Arkadaşlar arasında söylemeyi de çok severim. Arkadaşlarım gaza getirip bunu profesyonel olarak ilerletmem gerektiğini söylüyorlar. Birkaç kere kursa gittim ama ben amatör olarak takılmayı seviyorum. Zaten klinik işleri de oldukça yoğun. Bunun dışında oldukça eğlenceli biriyim. Arkadaşlarıma küçük şakalar yapmayı severim. Arkadaşlarım bana bazen kızsalar da genellikle gülmüş eğlenirler. Benden bu kadar. Sizin profillerinizi okumak için sabırsızlanıyorum...

Likes 0 Like

S. L.

Merhabalar. 25 yaşındayım. Muhasebeciyim. İşimden nefret ediyorum. Bu yüzden ikinci üniversitemi okumak için çalışıyorum. İşten sonra kursa gidiyorum. Uzun bir aradan sonra matematik gibi derslere çalışmak oldukça zorlayıcı oldu. Ama elimden geleni yapıyorum. Pop müzik dinlemeyi severim. Akşamları yürüyüş yaparım. Hiperaktif, enerjik biriyim. Fakat fazla kararsızım bu huyumdan nefret ediyorum. Gündemi takip ediyorum. Twitter'da gündemle ilgili değerlendirmeler yapıyorum.

Likes 0 Like

Birinin tanım yazısını beğendiyseniz "Beğen" butonuna tıklayabilirsiniz

Kalan Süre: 02:57

EK 7. POZİTİF VE NEGATİF DUYGU DURUM ÖLÇEĞİ (PANAS)

Bu ölçek farklı duyguları tanımlayan bir takım sözcükler içermektedir. Son iki hafta nasıl hissettiğinizi düşünüp her maddeyi okuyun. Uygun cevabı her maddenin yanında ayrılan yere (puanları daire içine alarak) işaretleyin. Cevaplarınızı verirken aşağıdaki puanları kullanın.

1. Çok az veya hiç
2. Biraz
3. Ortalama
4. Oldukça
5. Çok fazla

1. İlgili 1 2 3 4 5
2. Sıkıntılı 1 2 3 4 5
3. Heyecanlı 1 2 3 4 5
4. Mutsuz 1 2 3 4 5
5. Güçlü 1 2 3 4 5
6. Suçlu 1 2 3 4 5
7. Ürkmüş 1 2 3 4 5
8. Düşmanca 1 2 3 4 5
9. Hevesli 1 2 3 4 5
10. Gururlu 1 2 3 4 5
11. Asabi 1 2 3 4 5
12. Uyanık 1 2 3 4 5
(dikkati açık)
13. Utanmış 1 2 3 4 5
14. İlhamlı 1 2 3 4 5
(yaratıcı düşüncelerle dolu)

15. Sinirli 1 2 3 4 5
16. Kararlı 1 2 3 4 5
17. Dikkatli 1 2 3 4 5
18. Tedirgin 1 2 3 4 5
19. Aktif 1 2 3 4 5
20. Korkmuş 1 2 3 4 5

EK 8. DENEY 1 ve 2 İÇİN HAZIRLANAN PARAVAN ÖYKÜYLE UYUMLU ONAM FORMLARI

Bilgilendirilmiş Onam Formu 1 (Deney 1)

Bu araştırma bir yüksek lisans tez çalışması olup Eylem İrem MORKOÇ tarafından Dr. Öğretim Üyesi Hayal YAVUZ GÜZEL danışmanlığında yürütülmektedir. Araştırmanın yürütülmesi için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan izin alınmıştır. Araştırmanın amacı hafızanın etkinliği ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmanın 15-20 dk. sürmesi beklenmektedir ve araştırma bilgisayar üzerinden yürütülecektir. Araştırma kapsamında sizden öncelikle demografik bilgi formunu doldurmanız ve kişilik özellikleriyle ilgili birkaç soruyu cevaplamanız, ardından karşınıza gelecek olan bir adet açık uçlu soruyu cevaplamanız istenmektedir.

Araştırma kapsamında sizden herhangi bir kişisel bilgi istenmemektedir. Sizden toplamış olduğumuz veriler sadece araştırma kapsamında kullanılacaktır ve tamamen gizlilik içinde saklanacaktır. Ek olarak değerlendirme bireysel olarak değil toplu olarak yapılacaktır. Deney başında imzalamış olduğunuz gönüllü katılım formu; deney sırasında vermiş olduğunuz diğer bilgilerden ayrı yerlerde saklanacaktır.

Araştırmaya katılan tüm katılımcılar için fidan bağışı yapılacaktır ve fidan bağışını bildiren bir sertifika belirtmiş olduğunuz e-posta adresine "Sayın "Hafızanın Etkinliği ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı tez çalışmasına katılan katılımcı" adı ile gönderilecektir. Böylece isminizin gizliliğinin korunması sağlanacaktır.

Araştırmaya katılmak gönüllülük esasına dayanmaktadır. Bu çalışmaya katılmayı reddedebilirsiniz. Araştırmaya katılmanın bilinen hiçbir zararı yoktur. Araştırmaya

katılmayı kabul ettikten sonra herhangi bir şekilde rahatsızlık hissederseniz hiçbir neden belirtmeden araştırmamızın herhangi bir aşamasında çekilme hakkına sahipsiniz. Araştırmadan çekilmeniz durumunda herhangi bir yaptırımla karşılaşmanız söz konusu değildir. Herhangi bir aşamada, hiçbir neden belirtmeden araştırmadan çekilmeniz durumunda fidan bağışınız yapılacaktır ve belirtmiş olduğunuz e-posta adresine sertifikanız gönderilecektir.

Herhangi bir sorunuz varsa araştırmacıya sorabilirsiniz. Deney bittikten sonra sorularınız olduğunda aşağıdaki iletişim adreslerinden araştırmacıya ulaşabilirsiniz.

(Katılımcının Beyanı)

Araştırma kapsamında yukarıdaki bilgiler bana aktarıldı. Araştırmaya katılmanın gönüllülük esasına dayandığını ve araştırmaya katıldıktan sonra istediğim zaman araştırmadan çekilebileceğimi, bunun herhangi bir yaptırımı olmadığını ve fidan bağışının yapılacağını biliyorum. Bu araştırmaya katılmam halinde benden toplanan verilerin saklanması ve gizliliğe önem verileceğine inanıyorum. Verilerimin sadece bilimsel amaçlarla kullanılacağı ve gizliliğe özen gösterilerek saklanacağı konusunda bana yeterli güven verildi.

Yukarıdaki açıklamaları okudum ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul ediyorum.

Tarih:

Katılımcı:

Araştırmacı

Adı, Soyadı:

Adı Soyadı:

e-posta:

e- posta:

İmza:

imza:

Bilgilendirilmiş Onam Formu 2 (Deney 1)

Bu araştırma bir yüksek lisans tez çalışması olup Eylem İrem MORKOÇ tarafından Dr. Öğretim Üyesi Hayal YAVUZ GÜZEL danışmanlığında yürütülmektedir. Araştırmanın yürütülmesi için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan izin alınmıştır. Araştırmanın amacı, yeni bir sosyal medya platformu geliştirmek amacıyla insanların görüşlerini değerlendirmektir. Araştırmanın 30-35 dk. sürmesi beklenmektedir ve araştırma bilgisayar ortamında yürütülecektir. Araştırma kapsamında sizden öncelikle ekrana gelen açıklamalara uygun bir şekilde bir sosyal medya platformu için profil oluşturma ve grup ortamında diğer katılımcıların profilleri ile birkaç dakikalık etkileşim sonrasında karşınıza gelecek soruları cevaplamanız ve son olarak demografik bilgi formunu doldurmanız istenmektedir.

Araştırma kapsamında sizden herhangi bir kişisel bilgi istenmemektedir. Sizden toplamış olduğumuz veriler sadece araştırma kapsamında kullanılacaktır ve tamamen gizlilik içinde saklanacaktır. Ek olarak değerlendirme bireysel olarak değil toplu olarak yapılacaktır. Deney başında imzalamış olduğunuz gönüllü katılım formu; deney sırasında vermiş olduğunuz diğer bilgilerden ayrı yerlerde saklanacaktır.

Araştırmaya katılan tüm katılımcılar için fidan bağıışı yapılacaktır ve fidan bağıışını bildiren bir sertifika belirtmiş olduğunuz e-posta adresine "Sayın "Sosyal Medya Platformu Geliştirme Çalışması" adlı tez çalışmasına katılan katılımcı" adı ile gönderilecektir. Böylece isminizin gizliliğinin korunması sağlanacaktır.

Araştırmaya katılmak gönüllülük esasına dayanmaktadır. Bu çalışmaya katılmayı reddedebilirsiniz. Araştırmaya katılmanın bilinen hiçbir zararı yoktur. Araştırmaya katılmayı kabul ettikten sonra herhangi bir şekilde rahatsızlık hissederseniz hiçbir neden belirtmeden araştırmanın herhangi bir aşamasında çekilme hakkına sahipsiniz. Araştırmadan çekilmeniz durumunda herhangi bir yaptırımla karşılaşmanız söz konusu değildir. Herhangi bir aşamada, hiçbir

neden belirtmeden araştırmadan çekilmeniz durumunda fidan bağışınız yapılacaktır ve belirtmiş olduğunuz e-posta adresine sertifikanız gönderilecektir.

Herhangi bir sorunuz varsa araştırmacıya sorabilirsiniz. Deney bittikten sonra sorularınız olduğunda aşağıdaki iletişim adreslerinden araştırmacıya ulaşabilirsiniz.

(Katılımcının Beyanı)

Araştırma kapsamında yukarıdaki bilgiler bana aktarıldı. Araştırmaya katılmanın gönüllülük esasına dayandığını ve araştırmaya katıldıktan sonra istediğim zaman araştırmadan çekilebileceğimi, bunun herhangi bir yaptırımı olmadığını ve fidan bağışının yapılacağını biliyorum. Bu araştırmaya katılmam halinde benden toplanan verilerin saklanmasına ve gizliliğe önem verileceğine inanıyorum. Verilerimin sadece bilimsel amaçlarla kullanılacağı ve gizliliğe özen gösterilerek saklanacağı konusunda bana yeterli güven verildi.

Yukarıdaki açıklamaları okudum ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul ediyorum.

Tarih:

Katılımcı:

Araştırmacı

Adı, Soyadı:

Adı Soyadı:

e-posta:

e- posta:

İmza:

imza:

Bilgilendirilmiş Onam Formu (Deney 2)

Bu araştırma bir yüksek lisans tez çalışması olup Eylem İrem MORKOÇ tarafından Dr. Öğretim Üyesi Hayal YAVUZ GÜZEL danışmanlığında yürütülmektedir. Araştırmanın yürütülmesi için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan izin alınmıştır. Araştırmanın amacı kişilik özellikleri ve sosyal medyadaki davranış örüntüleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmanın 30-40 dk. sürmesi beklenmektedir ve araştırma bilgisayar üzerinden yürütülecektir. Araştırma kapsamında sizden öncelikle kişilik özellikleriyle ilgili birkaç soruyu cevaplamanız, ardından ekrana gelen açıklamalara uygun bir şekilde bir sosyal medya platformu için profil oluşturmanız ve grup ortamında diğer katılımcıların profilleri ile birkaç dakikalık etkileşim sonrasında karşınıza gelecek soruları cevaplamanız ve son olarak demografik bilgi formunu doldurmanız istenmektedir.

Araştırma kapsamında sizden herhangi bir kişisel bilgi istenmemektedir. Sizden toplamış olduğumuz veriler sadece araştırma kapsamında kullanılacaktır ve tamamen gizlilik içinde saklanacaktır. Ek olarak değerlendirme bireysel olarak değil toplu olarak yapılacaktır. Deney başında imzalamış olduğunuz gönüllü katılım formu; deney sırasında vermiş olduğunuz diğer bilgilerden ayrı yerlerde saklanacaktır.

Araştırmaya katılan tüm katılımcılar için fidan bağıışı yapılacaktır ve fidan bağıışını bildiren bir sertifika belirtmiş olduğunuz e-posta adresine "Sayın "Hafızanın Etkinliği ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı tez çalışmasına katılan katılımcı" adı ile gönderilecektir. Böylece isminizin gizliliğinin korunması sağlanacaktır.

Araştırmaya katılmak gönüllülük esasına dayanmaktadır. Bu çalışmaya katılmayı reddedebilirsiniz. Araştırmaya katılmanın bilinen hiçbir zararı yoktur. Araştırmaya katılmayı kabul ettikten sonra herhangi bir şekilde rahatsızlık hissederseniz hiçbir neden belirtmeden araştırmanın herhangi bir aşamasında çekilme hakkına sahipsiniz. Araştırmadan çekilmeniz durumunda herhangi bir

yaptırımla karşılaşmanız söz konusu değildir. Herhangi bir aşamada, hiçbir neden belirtmeden araştırmadan çekilmeniz durumunda fidan bağışınız yapılacaktır ve belirtmiş olduğunuz e-posta adresine sertifikanız gönderilecektir.

Herhangi bir sorunuz varsa araştırmacıya sorabilirsiniz. Deney bittikten sonra sorularınız olduğunda aşağıdaki iletişim adreslerinden araştırmacıya ulaşabilirsiniz.

(Katılımcının Beyanı)

Araştırma kapsamında yukarıdaki bilgiler bana aktarıldı. Araştırmaya katılmanın gönüllülük esasına dayandığını ve araştırmaya katıldıktan sonra istediğim zaman araştırmadan çekilebileceğimi, bunun herhangi bir yaptırımı olmadığını ve fidan bağışının yapılacağını biliyorum. Bu araştırmaya katılmam halinde benden toplanan verilerin saklanmasına ve gizliliğe önem verileceğine inanıyorum. Verilerimin sadece bilimsel amaçlarla kullanılacağı ve gizliliğe özen gösterilerek saklanacağı konusunda bana yeterli güven verildi.

Yukarıdaki açıklamaları okudum ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul ediyorum.

Tarih:

Katılımcı:

Araştırmacı

Adı, Soyadı:

Adı Soyadı:

e-posta:

e- posta:

İmza:

imza:

EK 9. DENEY 1 İÇİN OLUŞTURULMUŞ AYDINLATILMIŞ ONAM FORMU

Bu araştırma bir yüksek lisans tez çalışması olup Eylem İrem MORKOÇ tarafından Dr. Öğretim Üyesi Hayal YAVUZ GÜZEL danışmanlığında yürütülmektedir. Araştırmanın yürütülmesi için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan izin alınmıştır. Araştırmanın asıl amacı; sosyal medyada belirsizliğin ve sosyal kimlik tehditlerinin bilişsel, duygusal ve davranışsal tepkiler üzerindeki etkilerini incelemektir.

Araştırmanın gerçek amacını bilmek yanlılık oluşturacağı ve doğal tepkilerinizin önüne geçeceği için araştırmanın asıl amacı sizden gizlenmiştir. Bu nedenle; iki ayrı deneye katıldığınız, ilk deneyin amacının hafızanın etkinliği ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemek ve ikinci deneyin amacının yeni bir sosyal medya platformu geliştirmek amacıyla insanların görüşlerini değerlendirmek olduğu söylenmiştir. Aslında bunlar tek bir deneyin iki aşamasıdır. İlk aşamada sizden seçkisiz olarak belirlenen koşullara göre belirsizlik hissettiğiniz/hissetmediğiniz ya da olumlu hissettiğiniz anlar hakkında düşünmeniz istenmiştir, böylece belirsizlik hissinin artması ya da azalması amaçlanmıştır. İkinci aşamada seçkisiz olarak sosyal kimliğin tehdit edildiği ya da tehdit edilmediği koşullara atanarak sosyal medya ortamında etkileşim kurduğunuz profillere verdiğiniz bilişsel, duygusal ve davranışsal tepkiler incelenmiştir. Bu aşamada etkileşimde bulunduğunuz profillerin içerikleri araştırmacı tarafından oluşturulmuştur ve gerçeklikle herhangi bir ilgisi bulunmamaktadır.

Araştırmada sizden toplamış olduğumuz veriler sadece araştırma kapsamında kullanılacaktır ve tamamen gizlilik içinde saklanacaktır. Ek olarak bireysel olarak değil toplu olarak değerlendirme yapılacaktır. Deney başında imzalamış olduğunuz gönüllü katılım formları ve aydınlatılmış onam formu; deney sırasında vermiş olduğunuz diğer bilgilerden ayrı yerlerde saklanacaktır.

Araştırmanın gerçek amacını bilmek katılımcıların doğal tepkilerinin ortaya çıkmasını engelleyebildiği için pek çok araştırmada yapıldığı gibi araştırmanın gerçek amacı sizden gizlenmiştir.

Araştırmaya katılan tüm katılımcılar için fidan bağıışı yapılacaktır ve fidan bağıışını bildiren bir sertifika belirtmiş olduğunuz e-posta adresine “Sayın “Sosyal Medyada Belirsizliğin ve Sosyal Kimliklerin Bilişsel, Duygusal ve Davranışsal Tepkiler Üzerindeki Etkileri” adlı tez çalışmasına katılan katılımcı” adı ile gönderilecektir. Böylece isminizin gizliliğinin korunması sağlanacaktır.

Bununla birlikte araştırmaya katılmak gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırmanın gerçek amacını öğrendikten sonra verilerinizin kullanılması konusunda onay vermeme hakkına sahipsiniz. Verilerinizin kullanılmasına izin vermemeniz durumunda bunun herhangi bir yaptırımının olması söz konusu değildir, fidan bağıışınız yapılacaktır ve belirtmiş olduğunuz e-posta adresine sertifikanız gönderilecektir.

Herhangi bir sorunuz varsa araştırmacıya sorabilirsiniz. Araştırma hakkında herhangi bir sorunuz olduğunda aşağıdaki iletişim adreslerinden araştırmacıya ulaşabilirsiniz. Bu formun bir kopyası size verilecektir.

(Katılımcının Beyanı)

Araştırmacılar tarafından katılmış olduğum araştırmanın asıl amacı ve araştırmaya katılma/katılmama hakkım konusunda yukarıdaki bilgiler bana verildi. Araştırmaya katılmanın gönüllülük esasına dayandığını ve araştırmanın gerçek amacını öğrendikten sonra verilerimi araştırmadan çekebileceğimi, bunun herhangi bir yaptırımı olmadığını, fidan bağıışının yapılacağını biliyorum. Bu araştırmaya katılmam halinde benden toplanan verilerin saklanmasına ve gizliliğe önem verileceğine inanıyorum. Verilerimin sadece bilimsel amaçlarla

kullanılacağı ve gizliliğe özen gösterilerek saklanacağı konusunda bana yeterli güven verildi.

Yukarıdaki açıklamaları okudum ve araştırma kapsamında verilerimin kullanılmasını kabul ediyorum.

Tarih:

Katılımcı:

Adı, Soyadı:

Adres:

Tel:

e-posta

İmza:

Araştırmacı:

Adı, Soyadı:

Adres:

Tel:

e-posta:

İmza:

EK 10. DENEY 2 İÇİN OLUŞTURULMUŞ AYDINLATILMIŞ ONAM FORMU

Bu araştırma bir yüksek lisans tez çalışması olup Eylem İrem MORKOÇ tarafından Dr. Öğretim Üyesi Hayal YAVUZ GÜZEL danışmanlığında yürütülmektedir. Araştırmanın yürütülmesi için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan izin alınmıştır. Araştırmanın asıl amacı; sosyal medyada belirsizliğin ve sosyal kimlik tehdidinin kaynağının iç grup ya da dış grup üyesi olmasının bilişsel, duygusal ve davranışsal tepkiler üzerindeki etkilerini incelemektir.

Araştırmanın gerçek amacını bilmek yanlışlık oluşturacağı ve doğal tepkilerinizin önüne geçeceği için araştırmanın asıl amacı sizden gizlenmiştir. Bu nedenle; deneyin amacının kişilik özellikleri ve sosyal medyada davranış örüntüleri arasındaki ilişkiyi incelemek olduğu söylenmiştir. Deneyde sizden seçkisiz olarak belirlenen koşullara göre belirsizlik ya da olumlu hissettiğiniz anlar hakkında düşünmeniz istenmiştir böylece belirsizlik hissinin artması ya da azalması amaçlanmıştır. Sonrasında ise seçkisiz olarak sosyal kimliğin iç grup üyesi tarafından tehdit edildiği, dış grup üyesi tarafından tehdit edildiği ya da tehdit edilmediği koşullara atanarak sosyal medya ortamında etkileşim kurduğunuz profillere verdığınız bilişsel, duygusal ve davranışsal tepkiler incelenmiştir. Bu aşamada etkileşimde bulunduğunuz profillerin içerikleri araştırmacı tarafından oluşturulmuştur ve gerçeklikle herhangi bir ilgisi bulunmamaktadır.

Araştırmada sizden toplamış olduğumuz veriler sadece araştırma kapsamında kullanılacaktır ve tamamen gizlilik içinde saklanacaktır. Ek olarak bireysel olarak değil toplu olarak değerlendirme yapılacaktır. Deney başında imzalamış olduğunuz gönüllü katılım formları ve aydınlatılmış onam formu; deney sırasında vermiş olduğunuz diğer bilgilerden ayrı yerlerde saklanacaktır.

Araştırmanın gerçek amacını bilmek katılımcıların doğal tepkilerinin ortaya çıkmasını engelleyebildiği için pek çok araştırmada yapıldığı gibi araştırmanın gerçek amacı sizden gizlenmiştir.

Araştırmaya katılan tüm katılımcılar için fidan bağıışı yapılacaktır ve fidan bağıışını bildiren bir sertifika belirtmiş olduğunuz e-posta adresine “Sayın “Sosyal Medyada Belirsizliğin ve Sosyal Kimliklerin Bilişsel, Duygusal ve Davranışsal Tepkiler Üzerindeki Etkileri” adlı tez çalışmasına katılan katılımcı” adı ile gönderilecektir. Böylece isminizin gizliliğinin korunması sağlanacaktır.

Bununla birlikte araştırmaya katılmak gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırmanın gerçek amacını öğrendikten sonra verilerinizin kullanılması konusunda onay vermeme hakkına sahipsiniz. Verilerinizin kullanılmasına izin vermemeniz durumunda bunun herhangi bir yaptırımının olması söz konusu değildir, fidan bağıışınız yapılacaktır ve belirtmiş olduğunuz e-posta adresine sertifikanız gönderilecektir.

Herhangi bir sorunuz varsa araştırmacıya sorabilirsiniz. Araştırma hakkında herhangi bir sorunuz olduğunda aşağıdaki iletişim adreslerinden araştırmacıya ulaşabilirsiniz. Bu formun bir kopyası size verilecektir.

(Katılımcının Beyanı)

Araştırmacılar tarafından katılmış olduğum araştırmanın asıl amacı ve araştırmaya katılma/katılmama hakkım konusunda yukarıdaki bilgiler bana verildi. Araştırmaya katılmanın gönüllülük esasına dayandığını ve araştırmanın gerçek amacını öğrendikten sonra verilerimi araştırmadan çekebileceğimi, bunun herhangi bir yaptırımı olmadığını, fidan bağıışının yapılacağını biliyorum. Bu araştırmaya katılmam halinde benden toplanan verilerin saklanmasına ve gizliliğe önem verileceğine inanıyorum. Verilerimin sadece bilimsel amaçlarla

kullanılacağı ve gizliliğe özen gösterilerek saklanacağı konusunda bana yeterli güven verildi.

Yukarıdaki açıklamaları okudum ve araştırma kapsamında verilerimin kullanılmasını kabul ediyorum.

Tarih:

Katılımcı:

Adı, Soyadı:

Adres:

Tel:

e-posta

İmza:

Araştırmacı:

Adı, Soyadı:

Adres:

Tel:

e-posta:

İmza:

EK 11. 3. ÖN ÇALIŞMA, DENEY 1 VE 2 İÇİN KATILIMCILARIN BÖLÜMLERİ VE ETNİK KÖKENLERİNE İLİŞKİN DEMOGRAFİK VERİLER

3. ÖN ÇALIŞMA

Katılımcıların Uyruk ve Etnik Kökene Göre Dağılımı

Ulusal Kimliğin Dış Grup Tarafından Tehdit Edildiği Profilleri Değerlendiren Grup			Ulusal Kimliğin İç Grup Tarafından Tehdit Edildiği Profilleri Değerlendiren Grup			Ulusal Kimliğin Tehdit Edilmediği Profilleri Değerlendiren Grup		
Uyruk	Sıklık	Yüzde	Uyruk	Sıklık	Yüzde	Uyruk	Sıklık	Yüzde
T.C.	21	63.6	T.C.	34	81	T.C.	26	59.1
Türk	10	30.3	Türk	8	19	Türk	17	38.6
Boş	2					Kürt	1	2.3
Toplam	33	100	Toplam	42	100	Toplam	44	100
Etnik Köken	Sıklık	Yüzde	Etnik Köken	Sıklık	Yüzde	Etnik Köken	Sıklık	Yüzde
Türk	21	63.6	Türk	28	66.7	Türk	32	72.7
Tatar	2	6.1	Kürt	2	4.8	T.C.	2	4.5
T.C.	1	3	T.C.	2	4.8	Kürt	1	2.3
Türkmen	1	3	Kıpçak Türkü	1	2.4	Azeri	1	2.3
Çerkez	1	3	Anadolu	1	2.4	Ortadoğu	1	2.3
Boş	5	15,1	Boş	8	19	Boş	5	11.4
Bilmiyorum	1	3				Bilmiyorum	2	4.5
Toplam	33	100	Toplam	42	100	Toplam	44	100

DENEY 1*Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Bölümler*

Bölüm	Sıklık	Yüzde	Bölüm	Sıklık	Yüzde
Alman dili ve edebiyatı	1	1	İngiliz dili ve edebiyatı	6	5.9
Antropoloji	3	2.9	İngilizce mütercim tercümanlık	1	1
Aile ve tüketici bilimleri	7	6.9	Kimya	3	2.9
Bilgi ve belge yönetimi	1	1	Müzikoloji	1	1
Bilgisayar mühendisliği	1	1	Özel eğitim öğretmenliği	1	1
Biyoloji	11	10.8	Psikolojik danışmanlık ve rehberlik	2	2
Biyoloji öğretmenliği	1	1	Psikoloji	23	22.5
Çocuk gelişimi	1	1	Sanat tarihi	1	1
Felsefe	7	6.9	Seramik ve cam	1	1
Fizyoterapi ve rehabilitasyon	9	8.8	Sosyoloji	9	8.8
Gıda mühendisliği	1	1	Tarih	1	1
Hukuk	1	1	Tıp	1	1
İktisat	2	2	Türk dili ve edebiyatı	2	2
İngiliz dili öğretmenliği	2	2	Uluslararası ilişkiler	2	2
			Toplam	102	100

DENEY 1

Katılımcıların Uyruk ve Etnik Kökene Göre Dağılımı

Uyruk	Sıklık	Yüzde	Etnik Köken	Sıklık	Yüzde
Bilmiyorum	1	1	Ahıska Türkü	1	1
Karışık	1	1	Arap	2	2
Kürt	2	2	Arap Alevi'si	1	1
T.C.	30	29.4	Babam Laz annem Kürt	1	1
Türk	67	65.7	Bilmiyorum	5	4.9
Türk ve Alman	1	1	Çerkez	1	1
			Arnavut	1	1
			Karadeniz	1	1
			Laz	1	1
			Melez	1	1
			Müslüman	2	2
			Bulgar Göçmeni	1	1
			Rum	1	1
			Uygur	1	1
			Slav-Türk	1	1
			Gürcü-Türk	1	1
			Yörük	2	2
			Sünni	2	2
			Tatar	1	1

			Kürt	5	4.9
			Türk	61	59.8
Toplam	102	100	Toplam	102	100

DENEY 2

Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Bölümler

Bölüm	Sıklık	Yüzde	Bölüm	Sıklık	Yüzde
Bilgi ve belge yönetimi	1	0.7	İnşaat mühendisliği	1	0.7
Biyoloji	1	0.7	İstatistik	1	0.7
Dilbilim	1	0.7	İşletme	2	1.3
Ebelik	1	0.7	Okul öncesi öğretmenliği	2	1.3
Egzersiz ve spor psikolojisi	1	0.7	Psikolojik danışmanlık ve rehberlik	5	3.4
Felsefe	9	6	Psikoloji	80	53.7
Fen bilgisi öğretmenliği	2	1.3	Sınıf Öğretmenliği	3	2
Fransızca mütercim tercümanlık	1	0.7	Sosyal hizmet	1	7
Gıda mühendisliği	1	0.7	Sosyoloji	19	12.8
Hukuk	1	0.7	Tarih	2	1.3
İletişim bilimleri	2	1.3	Tıp	1	0.7
İngiliz dil bilimi	2	1.3	Türk dili ve edebiyatı	5	3.4

İngiliz dili ve edebiyatı	3	2		
İngilizce öğretmenliği	1	0.7		
			Toplam	149 100

DENEY 2

Katılımcıların Uyruk ve Etnik Kökene Göre Dağılımı

Uyruk	Sıklık	Yüzde	Etnik Köken	Sıklık	Yüzde
Ermeni	1	0.7	?	3	2
Kürt	2	0.7	Alevi	3	2
Kürt	2	0.14	Arap	3	2
Kürt-Türk	1	0.7	Arnavut	1	0.7
T.C.	34	22.8	Balkanlar	1	0.7
Türk	111	74.5	Bilmiyorum	4	2.7
			Bosna Hersek	1	0.7
			Dadaş	1	0.7
			Göçmen	1	0.7
			Kafkas	1	0.7
			Kürt	5	3.4
			Sünni	1	0.7
			T.C.	3	2
			Tatar ve Kırım Türkü karışımı	1	0.7
			Türk	117	78.5

			Türk- Bulgar- Acem	1	0.7
			Türk-Azeri	1	0.7
			Türk-Gürcü	1	0.7
Toplam	149	100	Toplam	149	100

EK 12. ORİJİNALLIK RAPORU

EK 13. ETİK KOMİSYON İZNI

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : 35853172-300
Konu : Eylem İrem MORKOÇ Hk. (Etik Komisyon İzni)

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 19.11.2020 tarihli ve E-12908312-300-00001334054 sayılı yazınız.

Enstitünüz Psikoloji Anabilim Dalı Genel Psikoloji yüksek lisans programı öğrencisi **Eylem İrem MORKOÇ**'un Dr.Öğretim Üyesi **Hayal YAVUZ GÜZEL** danışmanlığında hazırladığı “**Sosyal Medyada Belirsizliğin ve Sosyal Kimliklerin Bilişsel, Duygusal ve Davranışsal Tepkiler Üzerindeki Etkileri**” başlıklı tez çalışması Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun **24 Kasım 2020** tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini saygılarımla rica ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Vural GÖKMEN
Rektör Yardımcısı

Evrakın elektronik imzalı suretine <https://belgedogrulama.hacettepe.edu.tr> adresinden 8278e8cc-e894-4b1c-b045-2e9ff28fd5bc kodu ile erişebilirsiniz. Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na uygun olarak Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.

Hacettepe Üniversitesi Rektörlük 06100 Sıhhiye-Ankara
Telefon:0 (312) 305 3001-3002 Faks:0 (312) 311 9992 E-posta: yazimud@hacettepe.edu.tr İnternet
Adresi: www.hacettepe.edu.tr

Duygu Didem İLFİT

